

A

Kancelář
architekta
města Brna

Generel Ústředního hřbitova v Brně

143.

Kancelář architekta města Brna, p. o.
Veřejný prostor
Zelný trh 331/13, 602 00 Brno

Autorský tým:
Michal Doležel
Jana Javorská
Ondřej Nečaský
Michal Sedláček
Jana Raticová
David Zajíček
Kristina Žubková

Na dokumentu spolupracovali:
Magistrát města Brna
Odbor životního prostředí
Správa hřbitovů města Brna
Muzeum města Brna
Archiv města Brna
Územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu Brno

Zdroje: Archiv města Brna, Muzeum města Brna, Správa hřbitovů města Brna,
Generel pohřebišť do r. 2000 , Územní generel pohřbívání správního obvodu města Brna

01 PRŮVODNÍ ČÁST

- 01.1 Účel generelu
- 01.2 Závaznost generelu
- 01.3 Základní bilance
- 01.4 Související legislativa
- 01.5 Orientační plán

02 ANALYTICKÁ ČÁST

- 02.1 Kapacity hřbitova
- 02.2 Provoz hřbitova
- 02.3 Historický kontext
- 02.4 Historický stavební vývoj
- 02.5 Historie prostorového vývoje
- 02.6 Místo paměti
- 02.7 Zeleň
- 02.8 Památková ochrana
- 02.9 Doprava
- 02.10 Technická infastruktura
- 02.11 Mobiliiář a vybavení
- 02.12 Územní plán
- 02.13 Záměry v území
- 02.14 Celkové shrnutí
- 02.15 Zhodnocení záměru architektonicko-urbanistické soutěže na vstupní a provozní objekty u vstupu Vídeňská

03 NÁVRHOVÁ ČÁST

- Vize pro Ústřední hřbitov
- 03.A Ochrana autenticity a posílení piety místa
- 03.B Zachování a zkvalitnění architektury hřbitova
- 03.C Zlepšení dopravní a technické infrastruktury
- 03.D Modernizace vybavenosti
- 03.E Koncepce rozvoje a transformace hřbitova

04 GRAFICKÁ ČÁST - PŘÍLOHY

- 04.1 Koordinační situace stávajícího stavu
- 04.2 Koordinační situace technické infrastruktury
- 04.3 Problémový výkres
- 04.4 Koordinační situace koncept (návrh)

Na břehu řeky Svratky Vítězslav Nezval

Na břehu řeky Svratky kvete rozrazil,
na břehu řeky Svratky roste nízká tráva,
rád chodil jsem tam denně, koupal se a snil,
na břehu řeky Svratky kvete rozrazil
a voda je tu těžká, chladná, kalná, tmavá.

I za slunného léta je zde zvláštní stín
jak v starém obraze, jenž u nás doma visí,
proč cítím jsem tu vonět kopr, česnek, kmín,
i za slunného léta je zde zvláštní stín
jak v jedné zahradě, kam chodíval jsem kdysi.

Jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt
než tento teskný břeh, než temná řeka Svratka,
a přece musil jsem tu každoročně žít,
jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt,
však nechodila k jejich břehům moje matka.

Jsou možná země, kde je voda modravá
a nebe modravé a hory modravější,
a přec mou zemí navždy bude Morava,
jsou možná země, kde je voda modravá,
a přec mi nejsou drahé jak ta země zdejší.

**Jsou možná mnohem nádhernější hřbitovy,
je Vyšehrad, ten zlatý klenot v srdci Prahy —
a přec mě nejvíc dojíká ten žulový,
jsou možná mnohem nádhernější hřbitovy,
a přec ten nad Brnem je nade vše mi drahý.**

Na břehu řeky Svratky kvete rozrazil
a v létě tyčí se tu kukuřičná zrna.
Ó kéž bych, matko, s tebou dodneška tu žil,
na břehu řeky Svratky kvete rozrazil,
kéž žil bych s tebou, matko, dodnes ve zdech
Brna.

Jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt
než tento teskný břeh, než temná řeka Svratka,
a přec bych chtěl tu, matko, s tebou věčně žít,
jsou možná hezčí řeky, mají větší třpyt,
však ty jsi moje vlast, má vlast, má věčná matka.

01 PRŮVODNÍ ČÁST

01.1 ÚČEL GENERELU

Hlavním cílem dokumentu je na základě přehledně shromážděných informací o Ústředním hřbitově v Brně a o skutečnostech s ním souvisejících stanovit názor na jeho další rozvoj v příštích 30 letech. A to jak z hlediska urbanisticko-architektonického, tak i z hlediska vývoje ve způsobu pohřbívání a ostatních souvisejících oblastech.

Dokument navazuje na výstupy z územního generelu pohřbívání zpracovaného Ing. Jaroslavem Šubrem v roce 2000 a přináší aktuální bilanci potřeb rozšíření hřbitova.

V dokumentu jsou znázorněny provozní vazby na Ústředním hřbitově, které mohou mít vliv i na plánování staveb v bezprostředním okolí hřbitova.

Dokument lze použít jako podklad pro zpracování územních studií rozvojových lokalit Be-5 Západní vstup Ústředního hřbitova (požadavek na zpracování ÚS-22 ÚS Západní vstup do Ústředního hřbitova) a Be-10 Ústřední hřbitov - rozšíření.

Dokument prověřuje požadavek SHMB na úpravu vstupní části hřbitova z ulice Vídeňská, a slouží jako podklad urbanisticko-architektonické soutěže na vstupní objekty Vídeňská.

01.2 ZÁVAZNOST GENERELU

Dokument byl projednán s:

SHMB - Správa hřbitovů města Brna

NPÚ Brno - Národní památkový ústav Brno

MMB OPP - Magistrát města Brna, Odbor památkové péče

MMB OÚPR - Magistrát města Brna, Odbor územního plánování a rozvoje

MMB OŽP - Magistrát města Brna, Odbor životního prostředí

MMB OD - Magistrát města Brna, Odbor dopravy

MMB OK - Magistrát města Brna, Odbor kultury

Městská část Brno-střed

Městská část Brno-Bohunice

MuMB - Muzeum města Brna

01.3 ZÁKLADNÍ BILANCE

Dle údajů SHMB (k roku 2021):

využívaná plocha	43,3 ha
plocha pro rozvoj	9,3 ha
hrobová místa kopaná a urnová	69 676
z toho volných	11 226
kolumbární okna	2 634
z toho volných	310
plocha rozptylových louček	cca 6500 m ²
plocha vsypových louček	cca 760 m ²
(rezerva pro vsyp a rozptyl	cca 6700 m ²)
počet uložení ostatků ročně	cca 2000
počet uvolněných míst ročně	cca 500

Přibližně 10 % z 2000 neuložených ostatků, které neprošli evidencí SHMB, si lidé do hrobů uloží sami. SHMB nemá pravomoc příbuzné zemřelých donutit k nahlašování těchto umístěných ostatků.

01.4 SOUVISEJÍCÍ LEGISLATIVA

zákon č. 256/2001 Sb. o pohřebnictví

zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví

zákon č. 122/2004 Sb. o válečných hrobech a pietních místech

zákon č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči

Řád veřejného pohřebiště statutárního města Brna

01.5 ORIENTAČNÍ PLÁN

OBJEKTY PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ

1. vrátnice Jihlavská
2. vrátnice Jihlavská
3. obřadní síň
- 4a. správa hřbitovů města Brna
- 4b. zázemí zaměstnanců
- 4c. veřejné wc
5. kolumbárium sovětských důstojníků

LEGENDA

- hlavní vstup
- boční vstup
- uzavřený vstup
- vstup / vjezd
- 107** číslo hrobové skupiny

OBJEKTY BEZ PAMÁTKOVÉ OCHRANY

6. obřadník vsypu
7. garáž
8. kamenictví
9. kotelna
10. otevřená garáž s technickým dvorem
11. zázemí hřbitova (sklad nářadí aj.)
12. vrátnice + veřejné wc
13. technická budova
14. pavilón - německý, brněnský hřbitov
15. prodejní stánky
16. dílna, strojovna techniky
17. kamenictví
18. pavilón u rozptylové loučky

- 10 -

02 ANALYTICKÁ ČÁST

za hrobové místo, které je aktuálně nabízeno jako volné dalšímu nájemci. Kromě toho schéma zobrazuje také hrobová místa zcela prázdná bez ostatků nebo hrobového zařízení. Z toho jasně vyplývá, že v areálu Ústředního hřbitova je aktuálně vysoký počet volných hrobových míst, a to jak ve skupinách s kopanými hroby, tak i v urnových hájích, přičemž intenzita volných hrobových míst se zvyšuje v jižní a jihozápadní části areálu Ústředního hřbitova, tedy v části dále od města a hlavních vstupů.

Dle informací a statistik SHMB se ročně uvolní cca 300 kopaných hrobů.

Vysoký počet volných hrobových míst v nejstarší části hřbitova u severní obvodové zdi (sk. 2 a 4) je zapříčiněn torzovitým dochováním hrobových

míst převážně někdejších německých obyvatel a také tím, že zde docházelo k záměrnému odstraňování hrobového zařízení, které mělo předcházet plánovanému rozšíření Jihlavské ulice.

Zcela opačný trend, tedy nedostatek kapacity, je naopak evidován u vsypových a rozptylových loučkách a také v kolumbáriích. Tyto způsoby pohřbívání jsou vývojově nejmladší a z celého areálu hřbitova je pro tento způsob pohřbu vyhraněno pouze 2,7 % procent z celé plochy.

OSTATNÍ HŘBITOVY V BRNĚ

Správa hřbitovů města Brna má na starosti všechny hřbitovy na území města, kromě židovského. Obecně lze konstatovat, že tyto tradiční lokální hřbitovy mají dostatečné

LOKACE BRNĚNSKÝCH HŘBITOVŮ

rezervy v rámci svých dosavadních hranic. V rozvojových plochách disponují dostatečnou rezervou kapacity. Nabízejí kopané a urnové hroby, po kterých je stále nižší poptávka. Jiné formy pohřbívání nabízí hřbitov v Líšni, v Komíně a Ústřední hřbitov.

s kopanými nebo urnovými hrobovými místy. Správa hřbitovů bude naopak nucena řešit situaci se stále rostoucí tendencí volných hrobových míst. Současně ale nejsou k dispozici dostatečné rozvojové plochy rozptylových a vsypových louček, jejichž využívání bývá často omezeno v důsledku zhoršení kvality trávníků. V areálu Ústředního hřbitova pak zcela absentují plochy pro soudobé trendy a způsoby pohřbívání.

KAPACITA ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA

V současné době nenevidujeme poptávku po rozšíření tradičně pojatého hřbitova, tedy hřbitova

TABULKA BILANCÍ HŘBITOVŮ V BRNĚ K ROKU 2020

hřbitov	rozloha (ha)	rez. mimo (ha)	hroby kop. + urn. celk. / vol. / rez.	pohřby do země	kolumbária celk. / vol.	uložení uren ročně	rozptyl ročně	vsyp
Ústřední hřbitov	43,34	9,35	69676 / 11226 / 15500	215	2634 / 310	1028	701	79
Krematorium	-	-	-	-	2178 / 220	30	-	-
Židenice	8,20	3,74	12696 / 1306 / 6200	41	- / -	-	-	-
Řečkovice	2,16	0,32	4417 / 391 / 500	26	- / -	-	-	-
Královo pole	1,52	-	3362 / 517 / -	13	- / -	-	-	-
Líšeň	3,18	1,44	3659 / 498 / 2400	19	240 / 136	-	-	9
Tuřany	1,24	-	2263 / 212 / -	20	- / -	-	-	-
Žebětín	1,13	0,49	1857 / 188 / 800	14	- / -	-	-	-
Slatina	0,60	0,37	1759 / 369 / 600	11	- / -	-	-	-
Jehnice	0,50	0,32	586 / 163 / 500	1	- / -	-	-	-
Soběšice	0,36	0,63	570 / - / 1000	3	- / -	-	-	-
Komín	2,34	-	1779 / 247 / -	14	- / -	-	25	-
Bystrc (rezerva)	-	7,02	- / - / 11700	-	- / -	-	-	-
Řečkovice (rez)	-	6,40	- / - / 11600	-	- / -	-	-	-
Celkem	64,57	30,08	102624 / 15177 / 50800	377	3458 / 666	1058	726	88

MAJETKOVÉ POMĚRY

Celý aktuálně využívaný areál hřbitova leží na území Městské části Brno-střed, k.ú. Štýřice, a je až na pozemek 1830/1 (vlastník ČR, převod na SMB je v jednání) v majetku města Brna. V majetku soukromé osoby je kancelářská budova kamenictví na p.č. 1822/2 u vstupu z Vídeňské ulice za objektem 4b.

Rozvojová plocha leží v k.ú. Bohunice a její hlavní část je majetkově scelená. Z hlediska rozvoje a možnosti realizace západního vstupu a případně dalších napojení zbývá scelit pozemky navazující na komunikace. U těchto pozemků nebyla zatím zahájena jednání o odkupu.

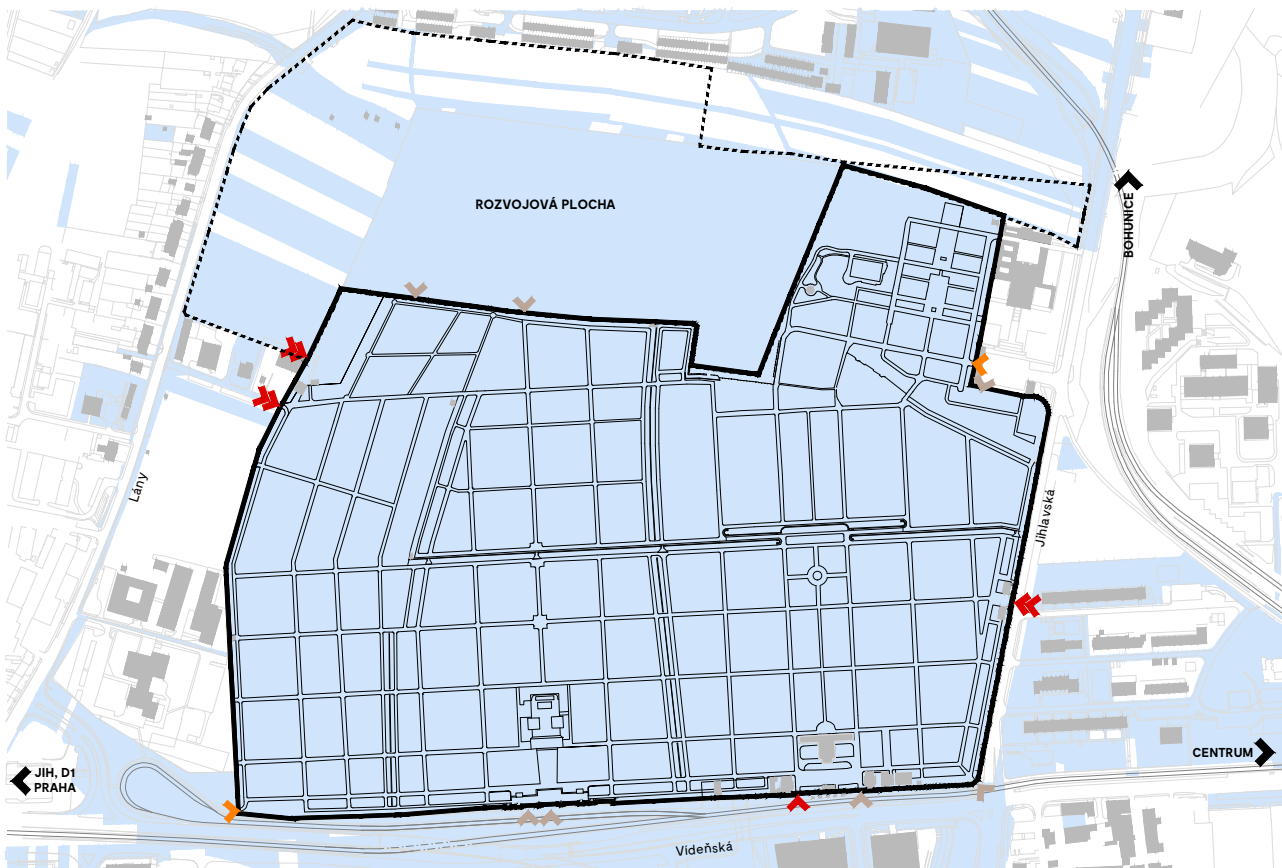
Stávající jižní vstup z ulice Lány se nachází v k.ú. Horní Heršpice.

VYHODNOCENÍ

- 1.a Ubývá zájem o tradiční hroby. Roste počet volných hrobových míst.
- 1.b Žádaná kolumbária, vsypové a rozptylové loučky jsou na hraně kapacity.
- 1.c Rozvoji západní části hřbitova brání aktuální majetkové poměry.
- 1.d Soukromé vlastnictví objektu kamenictví u vstupu z Vídeňské brání rozšíření provozního zázemí hřbitova.
- 1.f Ostatky až 50 % zemřelých osob v Brně nejsou uloženy na městské hřbitovy.
- 1.g Objekt vrátnice Lány lze rekonstruovat po dohodě se SRN.

SCHEMA PLOCHY MĚSTSKÝCH POZEMKŮ

hlavní vstup	uzavřený vstup	majetek města Brna
vedlejší vstup	vstup/vjezd	

02.2 PROVOZ HŘBITOVA

Brněnský Ústřední hřbitov, situován v MČ Brno-střed, v k.ú. Štýřice, je největším a nejvýznamnějším hřbitovem ve městě. Nový Ústřední hřbitov / Zentralfriedhof nahradil Městský hřbitov, který se nacházel od 80. let 18. století při dnešní ulici Kounicově, a několik dalších menších hřbitovů, které byly situovány v ploše tzv. vnitřního města. Od svého založení byl Ústřední hřbitov určen všem obyvatelům města bez rozdílů náboženského vyznání, sociálního postavení, rasy či národnosti.

Od svého založení roku 1883 se hřbitov několikrát rozšiřoval, v současnosti čítá přes 50 ha a jeho plocha je srovnatelná s historickým centrem města Brna. Ústřední hřbitov, ale i dalších 10 městských hřbitovů má ve správě městská příspěvková organizace Správa hřbitovů města Brna, která svou činnost provozuje od roku 1996.

S Ústředním hřbitovem bezprostředně souvisí budova krematoria, kterou spravují Pohřební a hřbitovní služby města Brna, a.s. Provoz této společnosti je popsán na konci této kapitoly.

SPRÁVA HŘBITOVŮ MĚSTA BRNA

Hlavním úkolem SHMB je zajištění správy, provozu a údržby jedenácti hřbitovů na území města Brna, tj. Ústředního hřbitova, hřbitovů v Brně-Židenicích, Jehnicích, Komíně, Kr. Poli, Líšni, Řečkovcích, Slatině, Soběšicích, Tuřanech a Žebětíně. SHMB má ve správě veřejná pohřebiště o celkové rozloze cca 80 ha se 100 000 hroby s evidovanými cca 550 000 zemřelými. Organizace veškeré činnosti stanovené zřizovací listinou se zajišťuje 56 až 57 zaměstnanci (dle sezony). Sídlo správy je umístěno na ulici Renneská, mimo areál Ústředního hřbitova.

SCHÉMA PROVOZU HŘBITOVA

→ vjezd	● dočasné stanoviště	● údržba/hrobníci	● odpadové hospodářství
● trvalé stanoviště	● administrativa	● zahradníci	● provoz krematoria

Organizace své činnosti zařazuje do 3 kategorií:

1. Činnost správy a provozu pohřebišť

- provoz, opravy a údržba svěřeného majetku: správní a provozní budovy, komunikace, mechanizace aj.
- údržba a úklid hřbitovů: zametání, sečení, posyp, shrabování sněhu aj.
- údržba zeleně: stromořadí, zelené stěny, záhony, trávníky aj. (pozn.: jen stromů ve stromořadí a samostatně rostoucích je téměř 4500 kusů, další stovky tvoří stěny)
- likvidace odpadů: shromažďování, třídění, odvoz, konečná likvidace
- vrátní služba: dozor, informace, kontrola vozidel
- provoz a údržba veřejných WC

2. Činnosti související s hřbitovními službami

- provoz kanceláře správy: centrální evidence hrobových míst a zemřelých, evidence, uzavírání a obnova nájemních smluv na hrobová místa (cca 5000 smluv ročně v hodnotě 16 mil. Kč), informace, spolupráce s pohřebními službami, matrikami, jednotlivými ÚMČ apod.
- výkopy hrobů a jejich zához
- rozptyly a vsypy zpopelněných ostatků
- ukládání uren do země nebo kolumbárií
- údržba a provoz obřadních síní
- exhumace
- údržba a provoz rozptylových a vsypových louček a kolumbárií
- údržba čestných hrobů, čestných a vojenských pohřebišť
- zajišťování pietních aktů při různých výročích

3. Doplnková činnost

- údržba, výsadba a úprava hrobových míst
- nákup a prodej doplňkového hřbitovního zboží: písky, drtě, antuka, svíčky, lampičky, obaly na urny apod.
- půjčování zahradnického nářadí: hrábě, lopaty, kolečka, konve aj.

POPIS VNITŘNÍHO PROVOZU HŘBITOVA

Provoz hřbitova lze obecně rozdělit do několika

kategorií, z nichž každá má své specifické potřeby a vazby.

ADMINISTRATIVA

Administrativní zázemí Správy hřbitovů města Brna je situováno v historickém objektu 4.a u vstupu z Vídeňské ulice, kde také dochází ke kontaktu s veřejností. Jde o tradiční místo dobře napojené na MHD. V této budově si může veřejnost vyřídit vše ohledně vsypu, rozptylu, uložení do hrobu, nahlášení uložení urny do hrobu a obřadu, ale také si objednat květinovou výzdobu a zapůjčit si nářadí pro údržbu hrobu. Současně zde dochází také k předávání úkolů zahradníkům a hrobníkům.

Ředitelství společnosti Správy hřbitovů města Brna je dislokováno mimo areál Ústředního hřbitova, v objektu vlastněném Teplárnami Brno, a.s. na Renneské 750/45. Oddělené provozy ředitelství společnosti od administrativy a údržby Ústředního hřbitova se negativně projevují mimo jiné v častých výjezdech zaměstnanců Správy mezi hřbitovem a ředitelstvím.

Pohled na hlavní vstup z ulice Vídeňské, 2021

OBŘADY

SHMB zajišťuje na Ústředním hřbitově obřady spojené s rozloučením se zesnulými ve smuteční síni, nebo pavilonu u vsypových a rozptylových louček. Všechny obřady jsou sjednávány v administrativní historické budově 4.a u vstupu z Vídeňské. Pro obřady na loučkách má obřadník

své zázemí v objektu v severozápadním koutu hřbitova. Pro obřady ve smuteční síni má obřadník své zázemí v historickém objektu zázemí hřbitova u vstupu z Vídeňské.

TECHNICKÉ ZÁZEMÍ

Zázemí hrobníků se nachází v historickém objektu 4.b při Vídeňské ulici. Technické vybavení včetně vozového parku je umístěno ve dvoře za objektem 4.a. Z provozního hlediska je výhodná přímá vazba na administrativu, kde také dochází k přidělování úkolů. Činnost hrobníků však není omezena jen na Ústřední hřbitov, ale je vykonávána i na ostatních hřbitovech ve správě SHMB. V takovém případě odjíždí s potřebnou technikou mimo areál hřbitova. Děje se tak před otevírací dobou hřbitova a veřejnost není tímto provozem omezována. Pro vjezd do areálu Ústředního hřbitova používá Správa hřbitovů vjezdy z ulic Jihlavské a Lány.

Technický dvůr při Vídeňské ulici, 2020

PÉČE O ZELEŇ, VÝZDOBA HROBOVÝCH MÍST

Péče o zeleň je podstatnou složkou činnosti SHMB. Jde jak o zeleň alejí a travnatých ploch, která je neoddelitelnou součástí kompozice hřbitova, tak i o květinovou výzdobu hrobových míst, pietních míst a obřadů. V současné době mají podobně jako hrobníci i zahradníci zázemí v historické budově 4.b. s technikou umístěnou na dvoře za objektem 4.a. Místo pro květinářské práce, jako je vypichování věnců, pěstování

květin a jejich vazbu, chybí respektive tyto práce probíhají na provozním dvoře, nebo za smuteční síni na veřejném prostranství.

Od doby založení hřbitova do poloviny 20. století se zahradní zázemí nacházelo v těsné blízkosti hřbitova přes ulici Vídeňskou, kde jsou v současné době administrativní budovy Brno Business Park. Současným záměrem SHMB je umístit zahradnické zázemí do areálu hřbitova na volnou plochu po tzv. Nohejlově domě, viz kapitola 02.12 – Záměry v území.

Dvůr - v místě bývalého Nohejlova domu, 2020

ÚDRŽBA, ODPADOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

Zázemí pro odpadové hospodářství, zejména pro odpad z údržby hrobových míst (rostlinný odpad, kamenivo, zbytky svíček a plastových obalů) se nachází u jižního vjezdu z ulice Lány. Toto místo je přístupné komplikovaným způsobem samostatným vjezdem za objektem kamenictví vně hřbitova.

Sběr odpadu po hřbitově se děje pomocí ocelových uzavíratelných kontejnerů objemu 1100 l, které nahrazují starší otevřené kontejnery.

POHŘEBNÍ A HŘBITOVNÍ SLUŽBY MĚSTA BRNA, A.S. (PHSMB, A.S.)

Jsou jednou z pohřebních služeb, které na území města Brna zajišťují nepřetržitý svoz zesnulých, pohřby do země, kremační obřady i zpopelnění bez obřadu a poskytují další služby, které jsou

Technický dvůr při ulici Lány, 2020

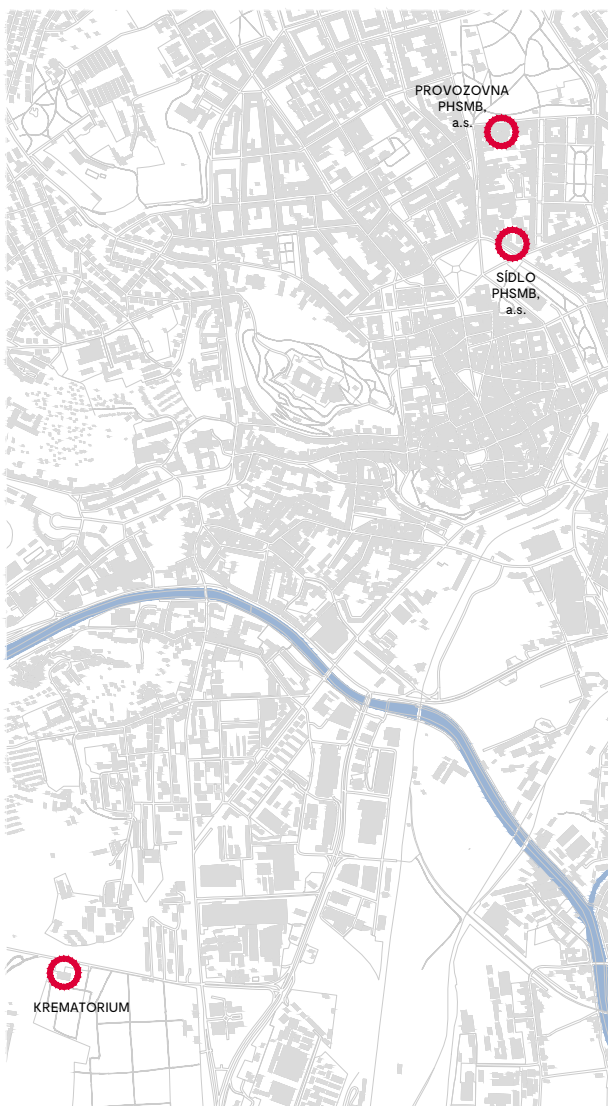
spojeny s obřadem a uložením ostatků. Na rozdíl od ostatních, ryze soukromých pohřebních služeb, je jediným akcionářem společnosti statutární město Brno a společnost zajišťuje provoz a správu objektu krematoria. Zejména touto činností má společnost přímou vazbu na

areál Ústředního hřbitova a zejména pak na národní kulturní památku městské krematorium.

K zajištění provozu využívá společnost kromě krematoria také objekty situované z hlediska provozu ve strategicky výhodné poloze v centru města. Jedná se o sídlo společnosti na ulici Koliště 1909/7, kde lze současně sjednat nabízené služby. Dále pak provozovny dopravy, které se nachází na strategicky výhodné lokaci v centru města, a to na Lužánecké 1882/2a. Tento objekt slouží jako městská márnice a úpravna zesnulých. Právě sem je zajištěn svoz zesnulých a odtud společnost zajišťuje jejich převoz k obřadům a uložením na městské hřbitovy.

Podrobnější informace o chodu společnosti jsou uvedeny ve veřejně dostupných výročních zprávách.

DISLOKACE HLAVNÍCH OBJEKTŮ PHSMB, A.S.

VYHODNOCENÍ

2.a Stávající provozní zázemí pro zahradníky je nevyhovující.

2.b Stávající zázemí v historické budově 4b (pravá) pro hrobníky a administrativu je nevyhovující.

2.c Stávající zázemí pro techniku je nevyhovující z důvodu nedostatečné kapacity i zastřešení.

2.d Stávající oddělení kanceláří vedení, administrativy a provozu vede k vynuceným cestám a přejezdům mezi kancelářemi na Renneské a Ústředním hřbitovem.

2.e Zázemí zaměstnanců u vjezdu Lány je nevyhovující

02.3 HISTORICKÝ KONTEXT

KONTEXT

Myšlenka i samotná realizace brněnského Ústředního hřbitova vznikla v závěru 70. a počátkem 80. let 19. století v době úřadování trojice německých liberálních politiků. V prvé řadě Christiana d'Elverta (starosta města v letech 1861–1864 a 1870–1876), poté jeho nástupce Karla van der Strasse (starosta města v letech 1876–1880), a k dokončení hřbitova došlo během funkčního období Gustava Winterhollera (starosta města v letech 1880–1894). V tomto období docházelo v Brně k zásadním urbanistickým a stavebním zásahům, jejichž logickou součástí tvoří realizace Ústředního hřbitova.

Jakmile Brno přestalo být vojenskou pevností a zbavilo se v letech 1860–1864 veškerého fortifikačního systému, nastoupilo na cestu ke vzniku okružní třídy jakožto novodobé spojnice mezi městem a jeho předměstími. Tento nejvýznamnější urbanistický projekt své doby v českých zemích byl v kabinetním měřítku provedený autory vídeňské Ringstrasse. Právě v tomto prostoru pak začaly vznikat první neorenesanční objekty reprezentativního charakteru, jako byl Městský dvůr (1853–1855) od Franze Fröhlicha, evangelický chrám německého luterského sboru (1867) od Heinricha von Ferstla nebo Besední dům (1870–1873) od Theophila von Hansena. Nelze však opomenout ještě alespoň dvě výrazné osoby, působící v Brně již v době vzniku okružní třídy, kterými jsou vídeňský urbanista Ludwig Förster a Franz Neubauer. Vývoj města Brna právě v druhé polovině 19. století měl stěžejní význam pro formování jeho další podoby.

Po splynutí města s předměstími v jednu obec žilo v roce 1880 na tomto území 82 660 obyvatel a tento počet se díky průmyslovému rozvoji města rapidně zvyšoval. V roce 1919, v době vytvoření Velkého Brna, mělo vnitřní město již 140 576 obyvatel a jeho předměstské

obce dalších 81 182 obyvatel. Za klíčové faktory přerodu města do podoby velkoměsta jsou považovány (kromě již zmíněné okružní třídy) také vznik čtvrtí velkoměstského typu, urbanizace starších předměstí a asanace městského jádra.

Předměstskému prostoru se ale v Brně působící architekti a urbanisté začali věnovat až v poslední čtvrtině 19. století. Pokud se promyšlená urbanizace brněnských předměstí na přelomu 19. a 20. století někam soustředila, pak to bylo severně od městského jádra kolem diagonál, původních dálkových cest z města, dnešních ulic Veveří a Lidické. Zde vznikly čtvrtě obytného charakteru s blokovou strukturou, zahrnující i území bývalého Městského hřbitova, transformovaného do parkové úpravy a využitého částečně také pro stavební rozvoj.

Dalšími z moderních urbanizačních konceptů byly realizace vilových čtvrtí v Černých Polích a na ulicích Hlinky a Veslařské, které spolu s německou úřednickou čtvrtí na svazích Žlutého kopce reprezentovaly ucelená urbanistická území. Tyto vilové stavby navíc manifestovaly silný ekonomický potenciál, který se v Brně od poloviny 19. století objevoval v podobě jejich majitelů.

Na rozdíl od severní poloviny městské aglomerace se jižní část vyvíjela stavebně živelněji, neboť se v ní soustředily především průmyslové provozy zejména textilních, strojírenských či slévárenských areálů.

Shrneme-li tato základní fakta o vývoji Brna od poloviny 19. století, pak je zřejmé, že právě v této době město prodělávalo svůj zásadní přerod do podoby velkoměsta. Na této stavební a urbanistické explozi se podíleli jak domácí, tak i vídeňští architekti, a logicky s ní byla spojena také exploze populační. Město Brno se stalo výrazným průmyslovým centrem monarchie, kde začala vznikat také novodobá společenská aristokracie, jejíž ekonomickou sílu neměla reprezentovat jen architektura obytných paláců

a vilových staveb, ale také velkoryse pojatý hřbitovní areál s funerální architekturou. Pokud se urbanizace a vznik nových obytných čtvrtí soustředil severně od historického jádra, kde došlo navíc v důsledku toho k zániku Městského hřbitova, pak hledání nového areálu pro hřbitov, nabízející možnosti neomezeného rozšiřování, se logicky odehrávalo naopak v jižní části města.

Franz Richter, Městský hřbitov, 1826

ANALOGIE

Industrializace společnosti, rostoucí počet obyvatel v řadě evropských měst, jejich expanzivní rozšiřování a proměna společnosti v oblasti společenských, ekonomických a hygienických norem, si v evropských a rakouských městech vynutily vznik nových, tzv. ústředních, centrálních nebo hlavních hřbitovů. Tyto nové hřbitovy reflektují změnu dosavadního pojetí a odklon od církevních pravomocí směrem ke komunální správě, která byla nyní odpovědná za vznik, ale také údržbu a financování hřbitovních areálů.

V tomto smyslu byl vzorem pro vznik centrálních hřbitovů pařížský Père Lachaise (1804), jehož plány vytvořil na popud císaře Napoleona I. Bonaparte architekt Alexandre-Théodore Brongniart. Současně s úmyslem vzniku nového hřbitova prohlásil Napoleon během konzulátu, že „každý občan má právo být pohřben bez ohledu na rasu nebo náboženství,“ čímž defacto položil základ nového sekularizovaného konceptu pohřbívání. Zdrojem inspirace se pro Brongniarta staly zahrady anglického stylu a pro pařížský hřbitov proto navrhl síť nepravidelných

cest, doplněnou okrasnými stromy a rostlinami a lemovanou funerální architekturou.

Pařížský Père Lachaise, zejména pak jeho krajinářské pojetí, se stal vzorem pro další evropské hřbitovy, především v anglosaském prostředí, které mají charakter krajinářského parkového hřbitova s nepravidelnou sítí cest a jejichž součástí bývají často také vodní plochy. Tyto hřbitovy byly od počátku budovány jako rekreační oblast a součást městské zeleně, do níž byla volně zasazována funerální plastika bez jasně vymezených hrobových míst nebo skupin. Typickým představitelem tohoto typu hřbitova je hamburský Ohlsdorf (1877) od Johanna Wilhelma Cordese, z něhož vycházely další hřbitovy. Dále pak lipský Südfriedhof (1886) od Otta Wittenberga a Huga Lichta, či Osterholzerfriedhof v Brémách (1916) od Paula Freye a Franze Seecka.

Oproti tomu v rakouských, resp. rakousko-uherských městech nacházíme hřbitovy klasicistního pojetí se zřetelnou urbanistickou strukturou založenou na osovosti a symetrii. Pravoúhlé sítě cest vymezují jednotlivé hrobové skupiny a na hlavní komunikační ose je obvykle usazena monumentální hřbitovní kaple. Za obecný vzor se v prostoru někdejší monarchie považuje vídeňský Zentralfriedhof (1874), jehož podoba od frankfurtské architektonické dvojice Karla Jonase Mylia a Alfreda Friedricha Bluntschlia vzešla z architektonické soutěže. Střed hřbitova koncipovali do podoby řeckého kříže. Ve středových osách tří příčných ramen je kruhový čtverec, z něhož vybíhá osm cest jako odkaz k renesančním ideálním městům. Hřbitovní kapli na půdorysu kříže umístili na čtvercovou terasu v místě křížení hlavních komunikačních os. Kolem kaple pak byla situována nejprestižnější hrobová místa. Obdobnou urbanistickou strukturu můžeme najít i v případě hřbitova Kerepesi Temető v Budapešti (1847).

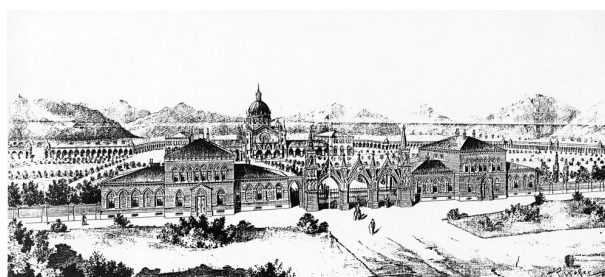
Do značné míry zajímavé se mohou jevit syntézy obou urbanistických řešení aplikované v rámci rozšiřování hřbitovních areálů v některých

evropských městech. Jedním z takových je hřbitov Mirogoj v chorvatském Záhřebu (1876). Na původní klasicistní část od Hermanna Bolleho s pravoúhloú sítí cest navázala ve 20. století nová část, řešená v duchu parkové, krajinářské úpravy.

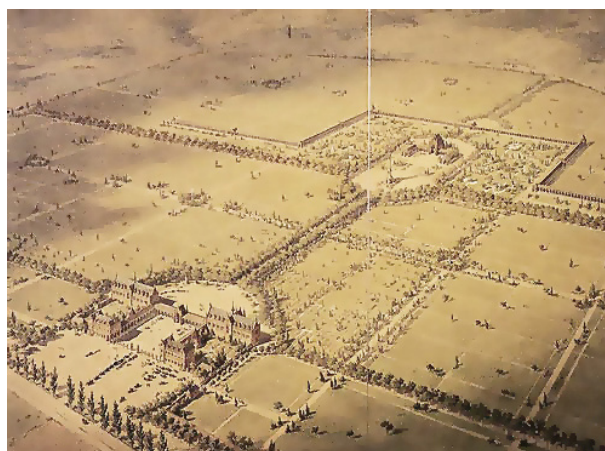
Urbanismus brněnského Ústředního hřbitova je založen na maximálně definované symetrii s pravoúhlým rastroem a pravidelným rozdělením pohřebních polí. V zásadě můžeme říct, že urbanismus hřbitova reflektuje soudobé teorie a koncepce – zejména pak ty definované Otto Wagnerem – o ideálním městském urbanismu s recepcí antických vzorů. Za analogicky nejbližší příklady brněnského Ústředního hřbitova lze považovat jednak evangelický hřbitov ve Vídni Matzleinsdorfu (1858), u něhož můžeme vnímat paralelu zejména v uspořádání a uměleckohistorickém výrazu objektů ve vstupní části hřbitova. Tyto objekty provozních budov a kaple vytvořil jeden z Prastorferových učitelů na vídeňské Akademii výtvarného umění, Theophil von Hansen. Druhým a analogicky nejbližším příkladem k brněnskému hřbitovu může posloužit mladší Zentralfriedhof (1886) v Grazu od vídeňského architekta Carla Lauzila. Lauzil, Prastorferův vrstevník a rovněž absolvent vídeňské Akademie, studoval u stejných architektů, a to Eduarda van der Nüllu a Augusta Siccard von Siccardsburga. Hřbitov v Grazu je brněnskému podobný jak z hlediska celkové urbanistické struktury, tak i kompozičního řešení vstupního předpolí. Opět se zde nachází dvojice protilehlých provozních budov, v tomto případě propojených monumentální neogotickou bránou, mezi kterými je v odstupu situovaná hřbitovní kaple. Hřbitovem pak probíhá rovněž dvojice hlavních komunikačních os. Závěr hřbitova v Grazu měl být zakončen velkolepou krytou arkádou s hrobkami, která ovšem, stejně jako v Brně, nakonec nebyla realizována. Tento zvláštní typ novověkého hřbitova – tzv. *composanto*, kdy je hřbitov obklopen krytým arkádovým ochozem, ve kterém se soustředí nejvýznamnější pohřby s příslušnými náhrobkami – byl v českém prostředí realizován např. na národním pohřebišti v Praze

na Vyšehradě (1887) Antonínem Wiehlem nebo na opavském hřbitově (1891) od Emila Lubicha von Milovan. S gradační řadou prvků v prostoru hřbitova, zakončenou opět krytou arkádou, počítal také návrh Zentralfriedhof ve Vídni, jehož autor Alexander Wielemans, obdržel v architektonické soutěži druhou cenu.

V kontextu českého prostředí se brněnský hřbitov zcela vymyká jak svojí rozlohou, tak i velkorysostí původního pojetí. Ekonomický a demografický růst zažívaly také další průmyslová centra českých zemí a vyjma pražských Olšanských hřbitovů, které se postupně rozšiřovaly od 17. století, vznikaly městské hřbitovy i na dalších místech. Ve všech případech jde však o mladší a výrazně skromnější hřbitovy. Za zmínku stojí snad jen opavský hřbitov (1891) od Emila Lubicha von Milovan s krytou arkádou s hrobkami výrazných osobností, odkazující k vídeňskému Zentralfriedhofu.

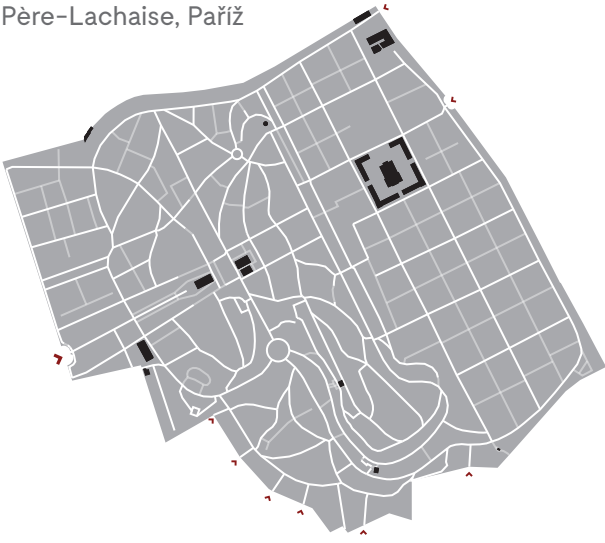
Carl Lauzil, Zentralfriedhof v Grazu, 1886

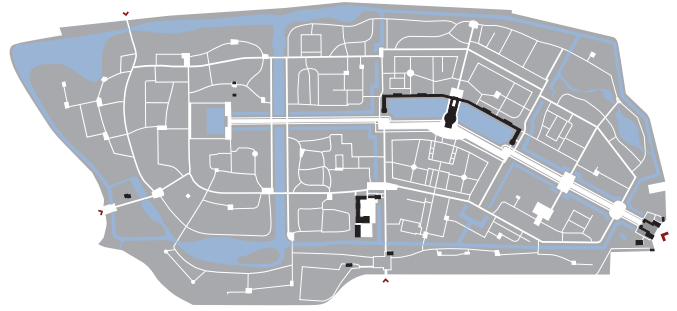
Alexander Wielemans, druhá cena v architektonické soutěži na podobu Zentralfriedhof ve Vídni

URBANISTICKÁ STRUKTURA VYBRANÝCH EVROPSKÝCH HŘBITOVŮ

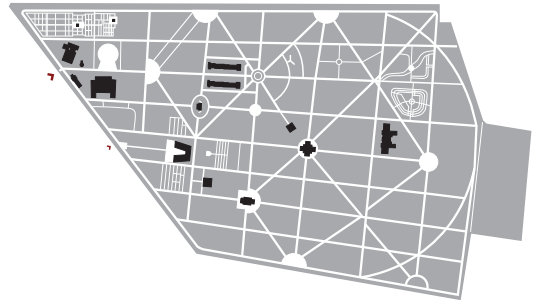
Père-Lachaise, Paříž

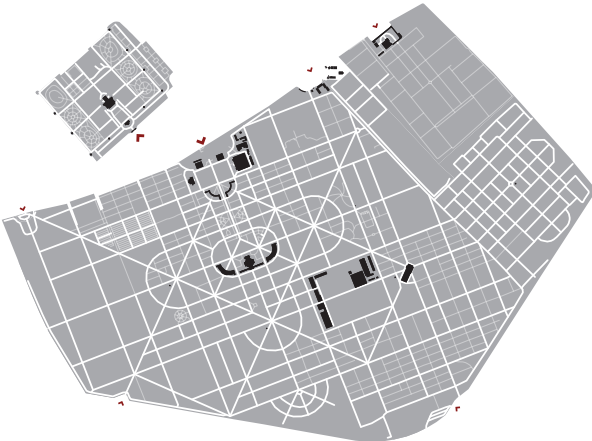
Osterholzer Friedhof, Brémy

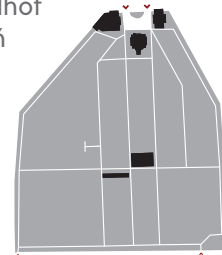
Kerepesi Temető, Budapešť

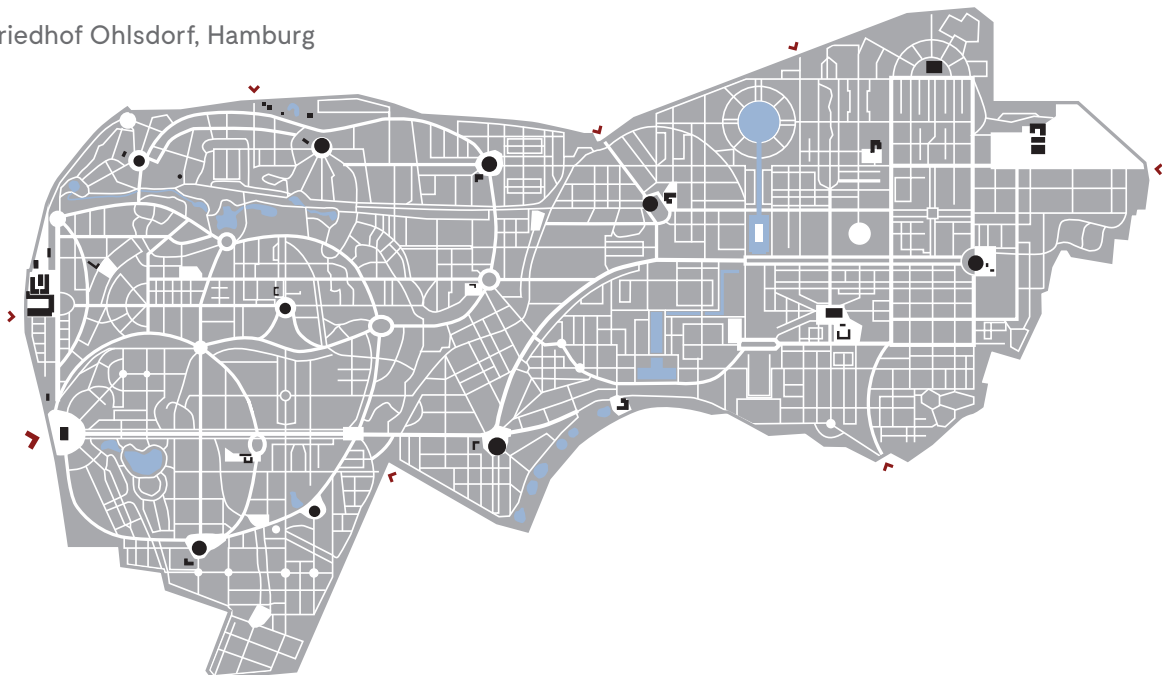
Wiener Zentralfriedhof, Vídeň

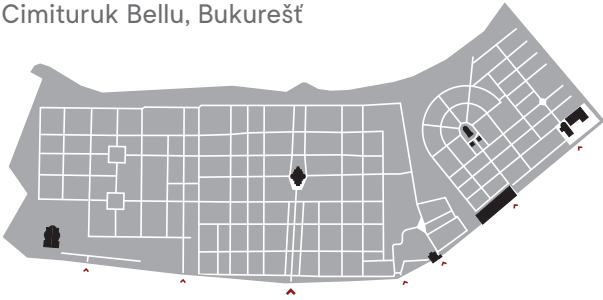
Evangelischer Friedhof Matzeisdorf, Vídeň

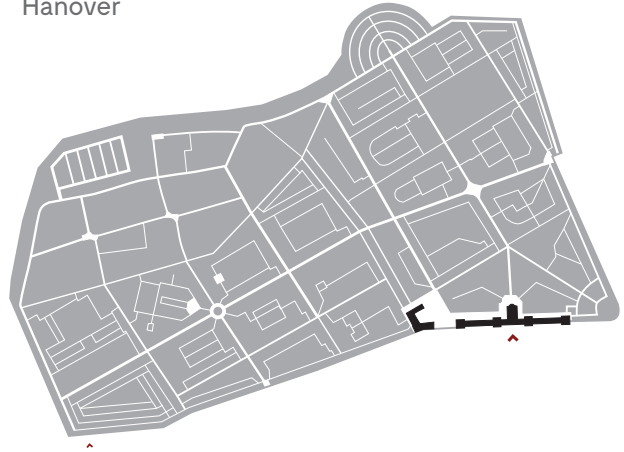
Hauptfriedhof Ohlsdorf, Hamburg

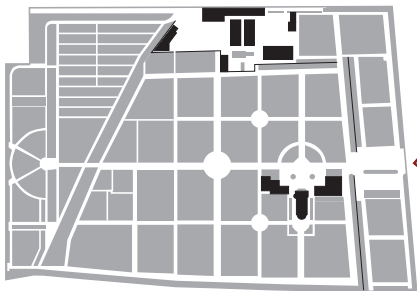
Cimituruk Bellu, Bukurešť

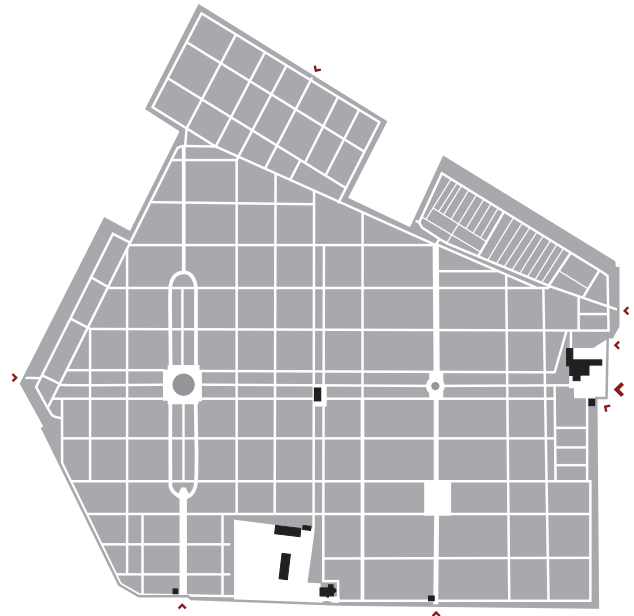
Stadtfriedhof Engesohde, Hanover

Striesener Friedhof, Drážďany

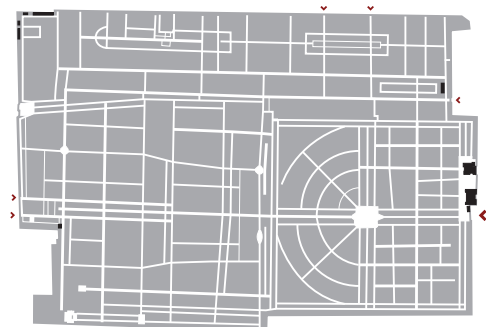
Melaten Friedhof, Kolín nad Rýnem

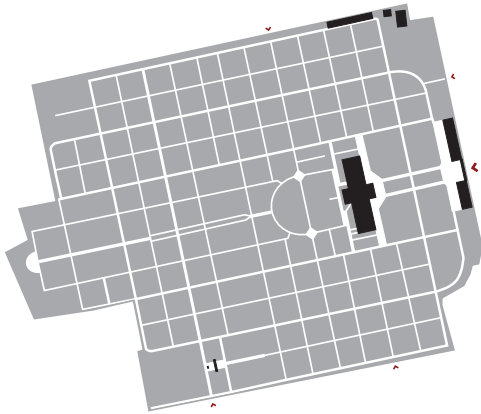
Hauptfriedhof, Frankfurt

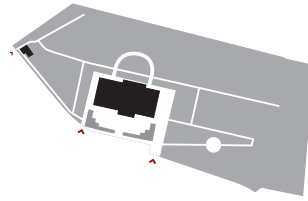
Cmentarz Rakowicki, Krakov

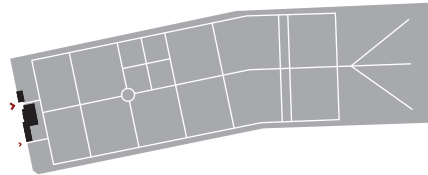
Zentralfriedhof, Drážďany

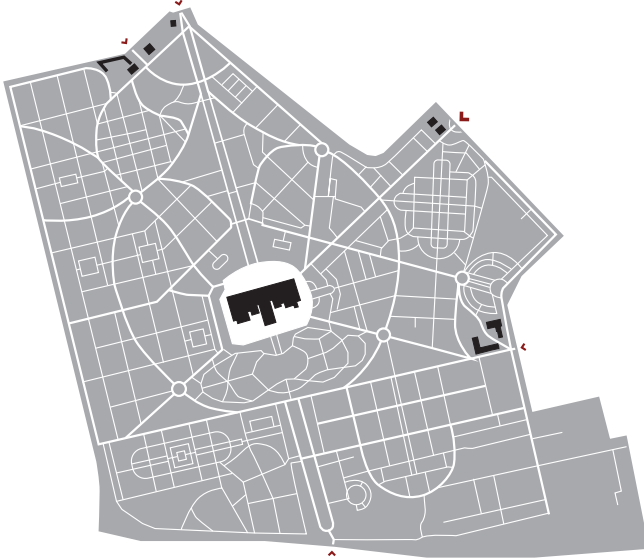
Hřbitov Liberec

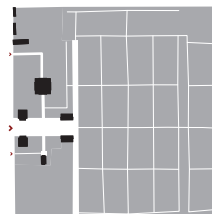
Hřbitov Nový Jičín

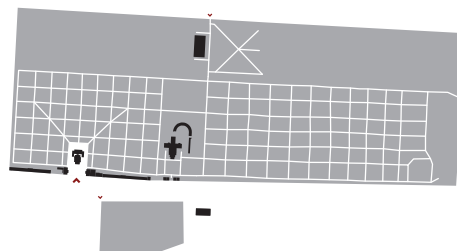
Südfriedhof, Lipsko

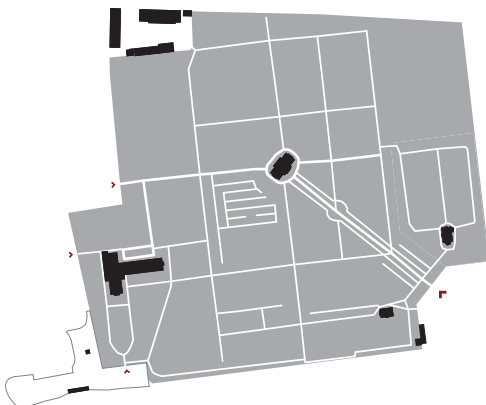
Městský hřbitov Opava

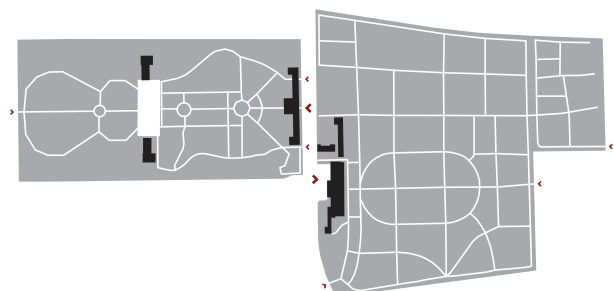
Ústřední hřbitov Plzeň

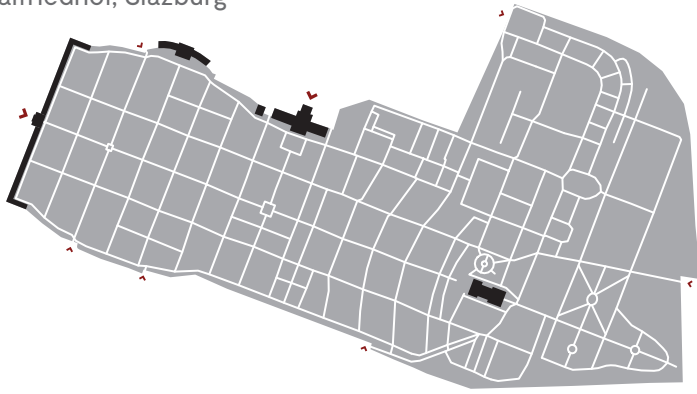
Ústřední hřbitov Neředín, Olomouc

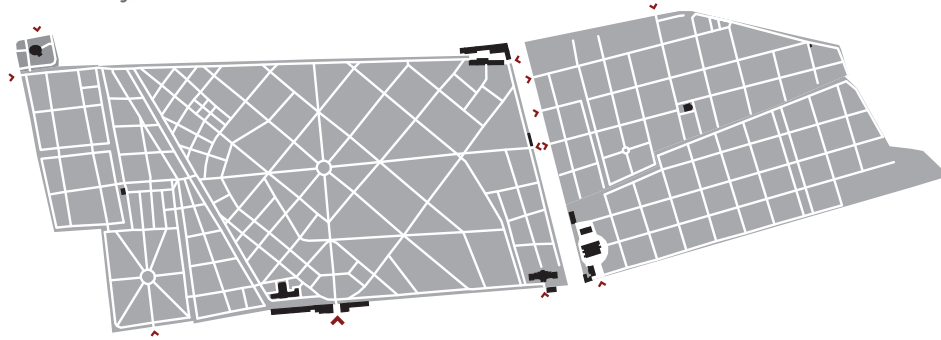
Evangelischer Zentralfriedhof, Řezno
Oberer Katolischer Friedhof

Kommunalfriedhof, Slazburg

Olšanské hřbitovy, Praha

Skogskyrkogården, Stockholm

Mirogoj, Záhřeb

LOKACE

Pařížský Père Lachaise dal základ také translokaci městských hřbitovů podstatně dále od historického centra. S rostoucím počtem obyvatel a rozšiřováním městských aglomerací zřizovala prakticky všechna evropská města hřbitovy ve vzdálenějších polohách, což se ovšem neobešlo bez problémů s jejich dopravní obslužností. Již při otevření pařížského hřbitova se z důvodu značné vzdálenosti začal projevovat nezáměr obyvatel o tuto lokaci. Vedení města na tuto situaci reagovalo přenesením ostatků Jeana de La Fontaina a Moliera na nový hřbitov, aby byla zvýšena jeho atraktivita a obyvatelé města byli pohřbeni na stejném místě jako jejich národní velikáni. Obdobně také u mladšího vídeňského centrálního hřbitova se ihned po jeho založení vedla velmi živelná diskuze spojená s kritikou jeho obtížné dostupnosti. Ve snaze zabránit negativnímu obrazu a zvýšení atraktivity hřbitova rozhodla v roce 1881 městská rada vybudovat v areálu hřbitova čestné pohřebiště, na které byly přeneseny z jiných hřbitovů ostatky Ludwiga van Beethovena a Franze Schuberta. V případě hledání ideální polohy pro nový centrální hřbitov ve Vídni přitom hrála roli nejen možnost jeho budoucího rozvoje, který by nelimitoval rozšiřující se město, ale také složení půdního typu. Ve prospěch Kaiserebersdorfu nakonec rozhodla zdejší půda, která urychlovala proces tlení mrtvol a snižovala tak riziko šíření epidemických onemocnění.

Kritika polohy vídeňského centrálního hřbitova doléhala bezesporu i do Brna. Příčiny definitivního příklonu k lokalitě v Horních Heršpicích a otázky, zda v tomto výběru sehrávalo svou roli napojení na vídeňskou silnici či geologické složení zdejší půdy, zůstávají zatím nedořešeny. Avšak autor brněnského hřbitova architekt Alois Prastorfer již ve svém návrhu počítal jak s čestným pohřebištěm, tak i dokonce s přivedením tratě koňské dráhy k hlavnímu vstupu na hřbitov. V roce 1884 nově založená společnost Brünner Damf-Tramway pak skutečně zahájila provoz v úseku Václavská

– Ústřední hřbitov. S vytvořením Ústředního hřbitova v nové poloze za městem souvisela i změna komunikačního schématu a přenesení příbuzných řemesel do jeho blízkosti, nebo na trasu vedoucí ke hřbitovu. Z vnitřního města bylo možné se na nový hřbitov dostat prakticky dvěma trasami. První, vedoucí Pekařskou ulicí na Staré Brno a dále po Vídeňské ulici, anebo snáze od nádraží a Nových sadů do dnešní Hybešovy a Václavské ulice, která se na Starém Brně napojovala opět na Vídeňskou. Vzhledem k propojení města a hřbitova si právě na Hybešově ulici zakoupil roku 1882 stavební parcelu jeden z nejvýraznějších sochařů brněnské lokální scény, orientující se zejména na tvorbu náhrobních kamenů, Johann Eduard Tomola (1845–1907), jehož nový ateliér z let 1885–1887 je dílem Tomolova přítele a shodu okolností tvůrce Ústředního hřbitova Aloise Prastorfera. Druhým výrazným sochařem, jehož díla jsou se stejnou četností jako díla Tomolova zastoupena na Ústředním hřbitově, byl Franz Dressler (1846–1885). Dresslerův dům s ateliérem se stal nepřehlédnutelnou součástí Václavské ulice od roku 1881.

VYHODNOCENÍ

3.a Vznik Ústředního hřbitova je spjatý s populačním růstem a stavební explozí města v druhé polovině 19. století, což vyžadovalo značnou prostorovou náročnost na areál hřbitova.

3.b Původní návrh Aloise Prastorfera lze označit za mimořádně velkorysý.

3.c Urbanismus Ústředního hřbitova odpovídá soudobým areálům v rakousko-uherské monarchii, přičemž nejbližší analogie najdeme v Grazu nebo u evangelického hřbitova ve Vídni.

02.4 HISTORICKÝ STAVEBNÍ VÝVOJ

Historie Ústředního hřbitova je spjata s vývojem a expanzí stávajících hřbitovů uvnitř historického jádra a změnou pohřebního systému, kdy po roce 1784 císař Josef II. vydal nařízení, které z hygienických důvodů zakazovalo pohřbívání uvnitř měst a sakrálních objektů. Z tohoto důvodu vznikl nový Městský hřbitov, situovaný za hradebním pásem v místech současných ulic Kounicovy a Antonínské (dnes Tyršův sad). Navzdory postupnému rozšiřování hřbitova směrem k dnešní ulici Sokolské došlo nakonec počátkem 80. let 19. století ke zrušení i tohoto

Pohled na vstupní bránu do někdejšího Městského hřbitova na Kounicově ulici, který zde byl umístěn v letech 1785–1885

hřbitova. Zásadním důvodem k rozhodnutí zrušit stávající hřbitovy a vybudovat hřbitov nový byla rychlá urbanizace města a jeho předměstí po likvidaci hradebního systému, a s tím spojený dramatický nárůst počtu obyvatel města. Městská rada proto rozhodla vytvořit nový, rozsáhlý hřbitovní areál, který by nahradil zrušené hřbitovy, byl umístěn dále od městského jádra mimo obytnou zástavbu a konečně umožňoval by další neomezené rozšiřování. Pro tento účel získalo město v roce 1879 pozemky v katastru Horních Heršpic. V letech 1879–1881 byl projektem hřbitova pověřen přednosta městského stavebního úřadu Franz Neubauer, jenž hledal inspiraci ve vídeňských a mnichovských hřbitovech. Po jeho smrti převzal projekt profesor brněnské německé průmyslovky Alois Prastorfer (květen 1881), pro kterého se projekt brněnského Ústředního hřbitova stal životním úkolem. Již

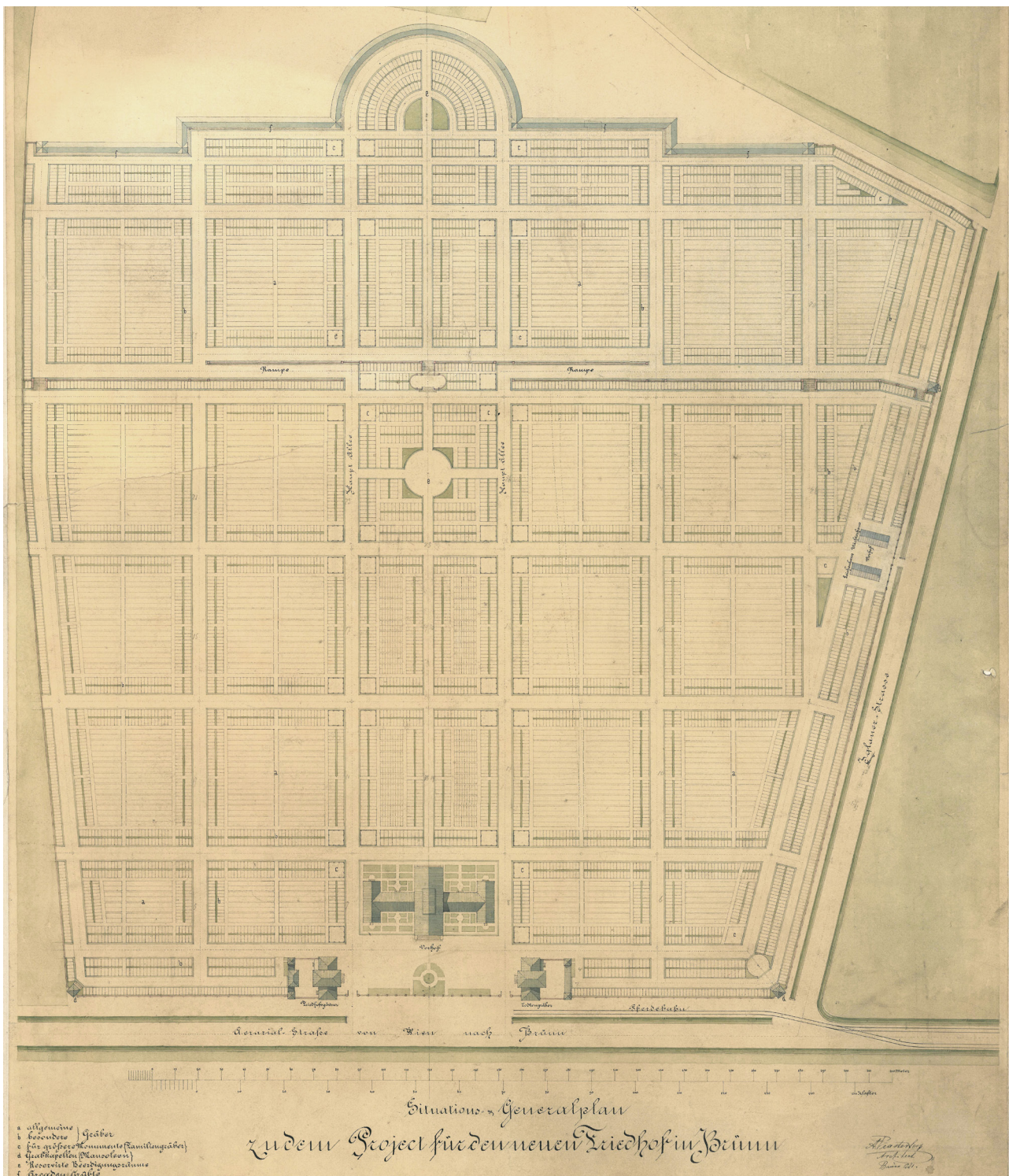

Indikační skica Ústředního hřbitova, 1882

v listopadu téhož roku byl Prastorferův projekt schválen městskou radou. Hřbitov původně čítal plochu 28 ha a pojmul přibližně 30 000 hrobů. Vůbec nejstarší část hřbitova lze identifikovat se současnými skupinami 1 až 29. Na jaře roku 1882 byly zahájeny stavební práce pod vedením stavitele Johana Zoufala ve spolupráci se zahradním architektem Karlem Jelínkem i italskými odborníky. Stavbu se podařilo dokončit v roce 1883. Vysvěcení, zprovoznění a první pohřeb 10letého sirotka Jiřího Schimkeho se zde konal 3. listopadu téhož roku. Od založení se hřbitov postupně rozrůstal jak v ploše, tak i o jednotlivé objekty. Nejhodnotnějšími architektonickými objekty v areálu hřbitova jsou smuteční síň od Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška (1925–1926) a krematorium od Ernsta Wiesnera (1925–1930).

ZALOŽENÍ HŘBITOVA A PROVOZNÍ OBJEKTY - ALOIS PRASTORFER

Architekt Alois Prastorfer navrhl na východním svahu u křižovatky silnic na Vídeň a Jihlavu velkoryse řešený hřbitov pro dynamicky rostoucí město. Jeho rozvržení je založeno na šachovnicové cestní síti s dvojicí hlavních os, které stoupají od vstupu přes opěrnou zeď terasy a v ní zakomponované symetrické rampy až k velkorysému závěru v podobě arkád v nejvyšší části hřbitova. Tato dvojice hlavních cest měla být umocněna velkými

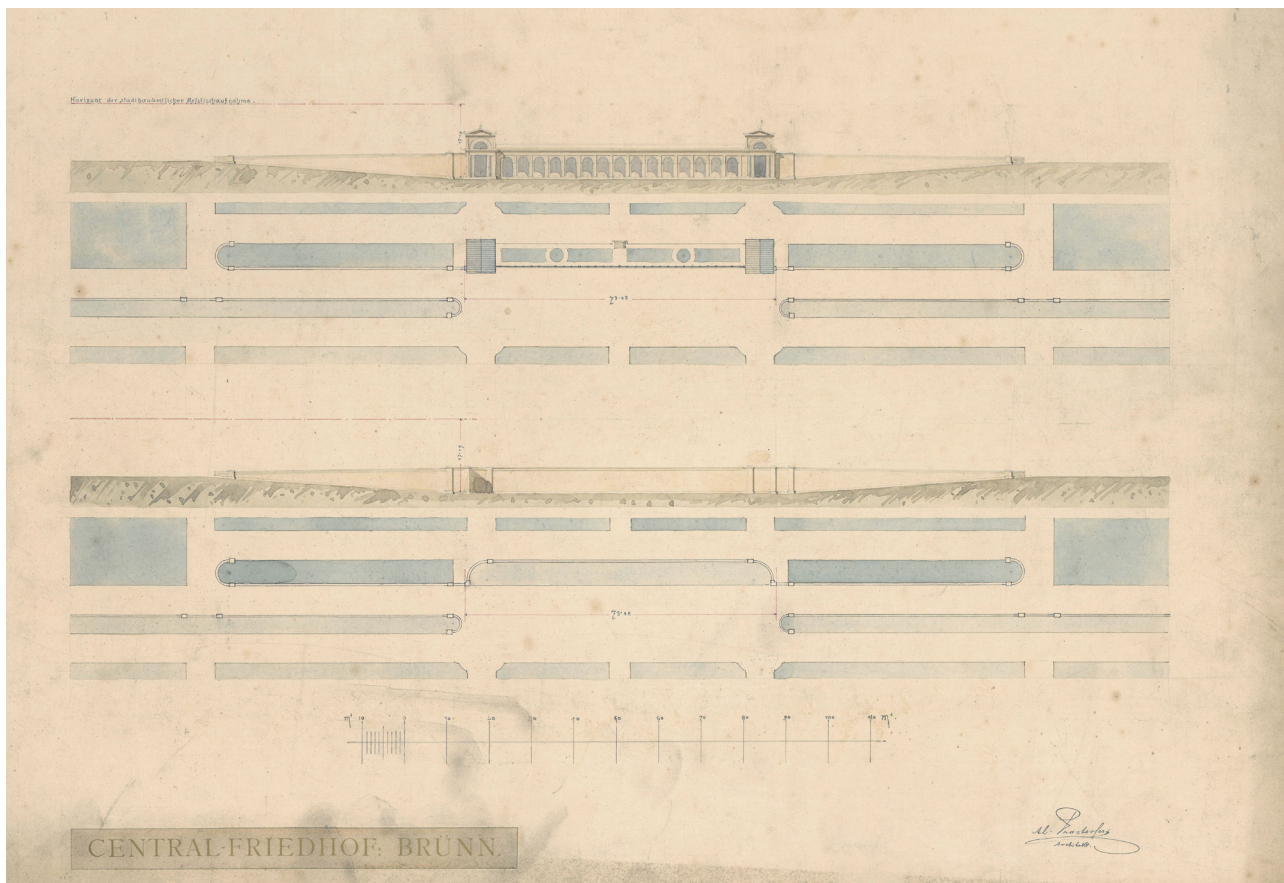
Alois Prastorfer, návrh na Ústřední hřbitov v Brně, 1881

hrobkami v rozích všech přiléhajících skupin. Vnitřní centrální cesta na osu plánované hřbitovní kaple protíná tzv. Čestný kruh i osu závěru hřbitova v horní části a rozděluje centrální skupiny ve směru východ-západ. Poloha hřbitovního areálu ve svahu stoupajícím směrem k Bohunicím si vyžádala vytvoření terasy se spojovacími rampami a schodišti. Terénní zlom je řešen vysokými zdmi z režného

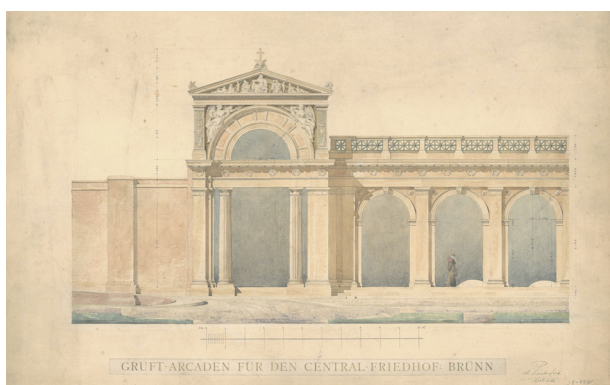
zdiva s nástěnnými kašnami. Alternativně bylo v místě zdi uvažováno s hrobkami ve formě prolamovaných arkád s malířskou výzdobou.

Do těžiště hřbitova byl situován tzv. Čestný kruh, určený k pohřbívání významných osobností Brna.

Závěrečná část, která se nedočkala realizace, měla uzavírat prostor hřbitova arkádami

Alois Prastorfer, variantní řešení opěrné zdi teras, 1882

Alois Prastorfer, návrh arkády u opěrné zdi, 1882

s bohatou malířskou i sochařskou výzdobou. Tato arkáda měla navazovat na ohradní zed' lemující celý areál hřbitova. Tento motiv realizovaný například na Vyšehradském hřbitově v Praze byl inspirován středomořským vzorem hřbitova tzv. camposanto.

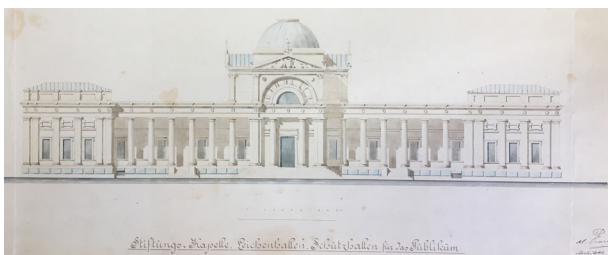
Hlavní vstup do hřbitova je umístěn ve východní části z ulice Vídeňské. Tato vstupní část je jasně vymezena dvojicí administrativních budov k sobě zrcadlově umístěných, působící jako propyleje vstupní brány. Objekty nevelkého měřítka jsou provedeny v klasicizujícím stylu.

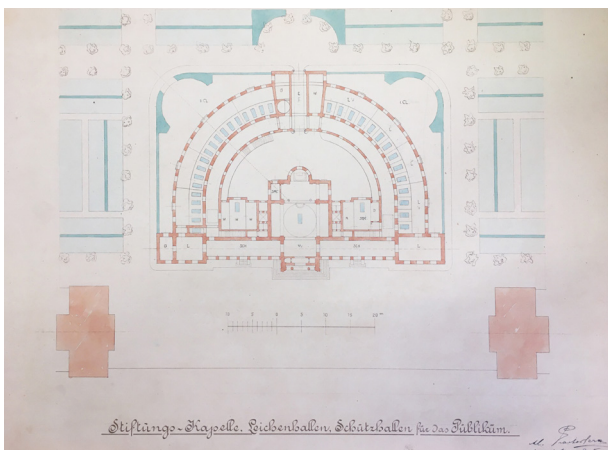
Pohled na vstupní předpolí Ústředního hřbitova se správním objektem od Aloise Prastorfera, fotografie před rokem 1918

Na realizovaných objektech uplatnil Alois Prastorfer prvky svého rukopisu, jako jsou například jasné tektonické členění, vybrané proporce, výrazné římsy a na nich zavěšená sdružená okna. Ve stejném stylu jsou řešeny i objekty u vedlejšího vstupu z ulice Jihlavská, které však v původním plánu měly mít odlišnou orientaci.

Od počátku plánování Prastorfer počítal s výstavbou rovněž klasicizující hřbitovní kaple,

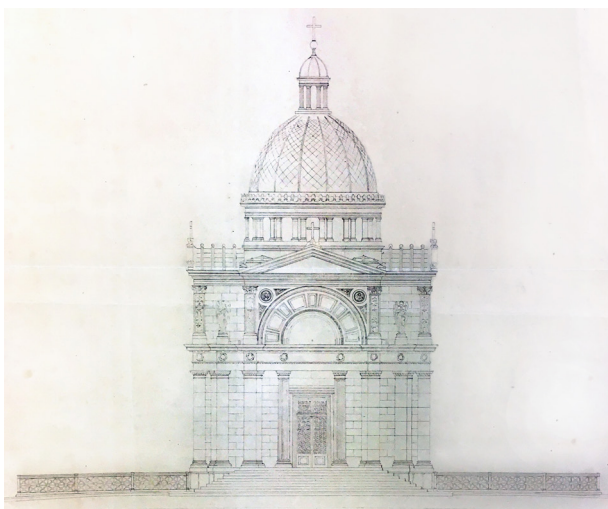

Alois Prastorfer, návrh hřbitovní kaple – centrální pohled, 1882

Alois Prastorfer, návrh hřbitovní kaple – půdorys, 1882

kteřá měla být umístěna také na osu areálu a důstojně by tak uzavírala vstupní část. Jednalo se o podélnou stavbu s portikem, ústředním centrálním prostorem s kupolí a bočními pavilóny, na které by navazoval půlkruhový ohoz. K realizaci síně podle Prastorferova návrhu však nakonec nedošlo. Vstupní část, jak ji známe dnes, však stále odkazuje na původní autorovu koncepci.

Alois Prastorfer, návrh hřbitovní kaple, nedatováno

Další z nerealizovaných staveb autora byla také samostatně stojící kaple, jejíž zamýšlená pozice není známa.

Zajímavé je srovnání vstupní části hřbitova s podobou evangelického hřbitova ve Vídni, jehož centrální kapli realizoval roku 1858 Prastorferův učitel z vídeňské Akademie výtvarných umění Theophil von Hansen. Dvojice bran navazující na dvě hlavní osy, identicky orientované provozní budovy a centrální budova vytvářejí stejnou kompozici, byť v odlišném architektonickém slohu a proporcích prostranství. Je pravděpodobné, byť pouhou spekulací, že Prastorfer toto dílo znal a bylo mu inspirací pro jeho návrh. Nutno však dodat, že jde o kompozici ve středoevropském prostoru ojedinělou.

Pohled na vstup evangelického hřbitova Matzleinsdorf ve Vídni od Theophila von Hansena

Součástí původního Prastorferova návrhu nebyl centrálně umístěný nízký objekt, který v současné době slouží jako veřejné WC. Jeho slohový výraz koresponduje s bočními administrativními objekty, ale jedná se o mladší realizaci, patrně z roku 1946.

URBANISTICKÁ STRUKTURA A MODULARITA PRASTORFEROVA NÁVRHU

Urbanistické řešení Ústředního hřbitova je založeno na racionálním přístupu, geometrii a jejich vzájemných vztazích vytvářejících celkovou symetrickou kompozici. Sám architekt Alois Prastorfer si do svého návrhu poznačil

základní moduly A, B, C, D, E, z nichž nejprve komponoval větší celky v podobě např. čtverců/obdélků, které ve výsledku tvoří celou hřbitovní síť.

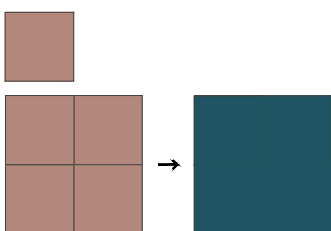
Pokud tedy jako výchozí modul vezmeme rozměry rodinné hrobky (na Prastorferově návrhu označeny písmenem C), situované na nárožích hlavních komunikací hřbitova, můžeme si povšimnout, že její rozměry se propisují do šířky hlavních komunikačních os, rozměrů Čestného kruhu (jež sám o sobě vytváří modul E), či návrhu hřbitovní kaple. Pokud tento modul C rozdělíme na polovinu, dostaneme šířku osy vedoucí od hřbitovní kaple směrem k Čestnému kruhu či šířku hrobů rámujeících hřbitovní zeď. Dalším rozpadem modulu C na čtvrtiny nám vzniknou rozměry jednoho běžného hrobového místa. Zde je otázkou, zda právě hrobové místo není základním modulem vytvářejícím celkovou prostorovou kompozici Ústředního hřbitova, na jehož rozměrech je založeno celé urbánní řešení. Pokud budeme pokračovat v dělení modulu C, dostáváme se na osminu, což jsou rozměry travnatých prvků oddělující jednotlivé hroby. Posledním rozpadem na jednu šestnáctinu modulu C získáváme prvky, jež vždy rámují větší kompoziční celek čtverců.

C - rodinné hrobky

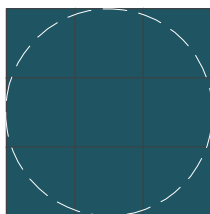

Rozměry hřbitovní kaple označené písmenem D se propisují do modulu C tak, že pokud složíme čtyři moduly D do čtverce dostaneme rozměry modulu C - rodinné hrobky. Rozměry rodinné hrobky se pak nadále ještě propisují například do rozměrů menších kaplí.

D - pohřební kaple

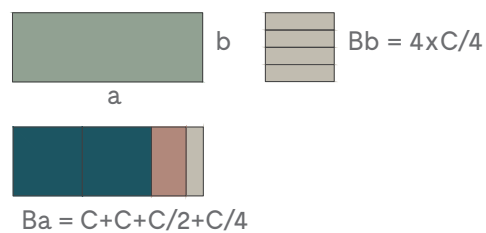

E - pohřební prostor

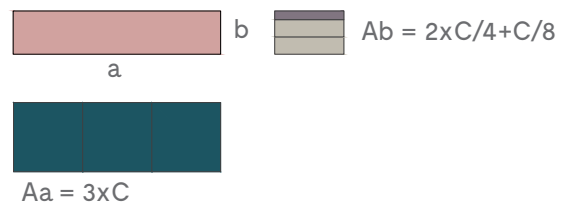

Další Prastorferem vymezené moduly jsou skupiny hrobů označené písmeny A a B. Na první pohled tyto dvě skupiny hrobů působí odlišnými rozměry, avšak pokud je podrobně rozkreslíme zjistíme, že modul A má délku strany rovnou trojnásobku délky stran modulu C a šířka tohoto hrobu se rovná jedné polovině a jedné osmině modulu C ($2 \times C/4 + C/8$). Pokud stejným způsobem rozložíme modul B zjistíme, že jeho délka je složena ze dvou a tří čtvrtin modulu C a jeho šířka se rovná přesně délce strany modulu C.

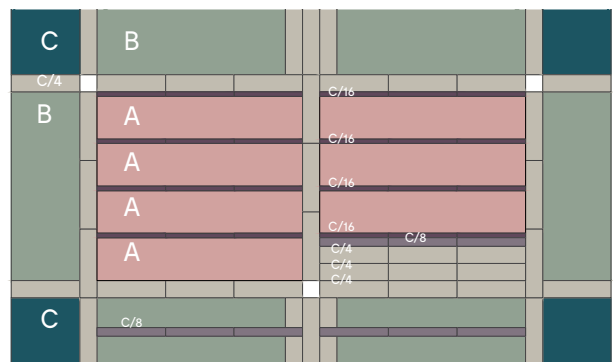
B - skupina hrobů

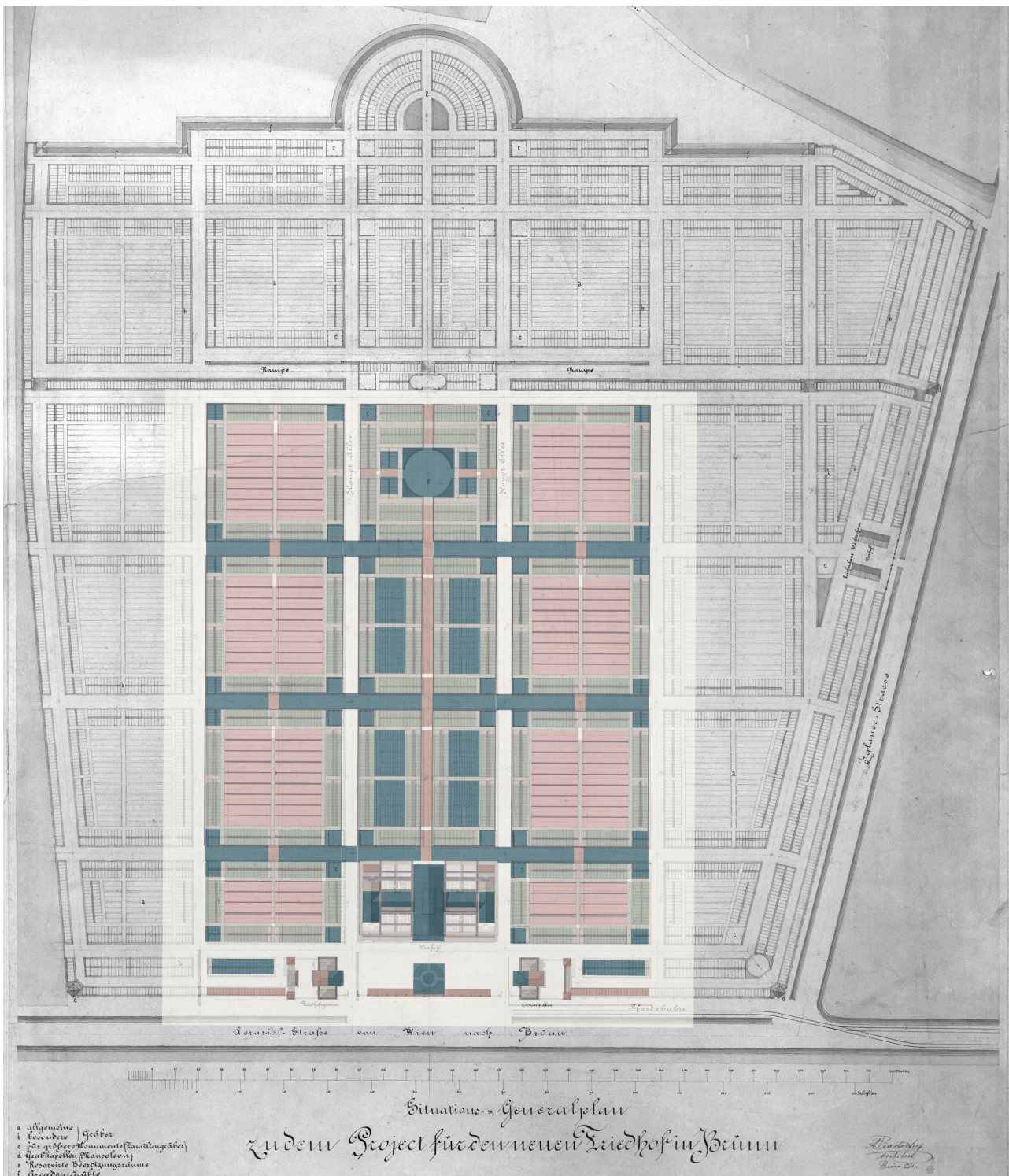

A - skupina hrobů

Právě díky přesné práci s vymezenými moduly mohl Prastorfer komponovat snadně jednotlivé prvky do větších celků (čtverců/obdélků/cest), tento přístup tak předcházal náhodným uskupením a vedl ke vzniku přehledné a velmi promyšlené urbánní struktury.

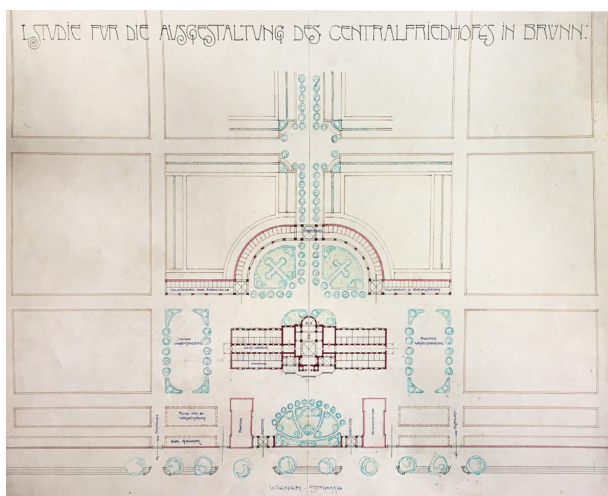
Alois Prastorfer, návrh na Ústřední hřbitov v Brně s vyobrazením jednotlivých modulů

LEGENDA

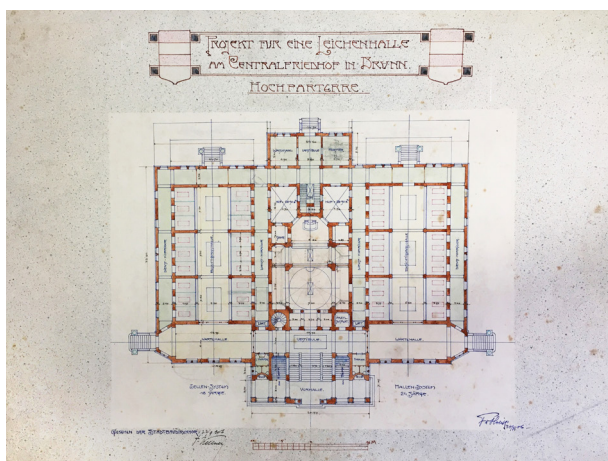
- A - první typ kompozice hrobů
- B - druhý typ kompozice hrobů
- C - Třetí typ kompozice, rohové hroby, základní modul, šířka hlavních os, rozměr propisující se do půdorysů kaplí
- C/2 - Polovina modulu C, šířka vedlejších chodníků, šířka hrobů po obvodu hřbitova
- C/4 - Čtvrtina modulu C, rozměry jednoho hrobu, šířka chodníků vedoucích mezi hroby
- C/8 - Osmina modulu C, šířka drobných chodníků většinou oddělující jednotlivé moduly
- C/16 - Šestnáctina modulu C, šířka většiny prvků rámuující celkové kompozice

HŘBITOVNÍ KAPLE - FRANZ HOLIK

Po smrti Aloise Prastorfera se návrhu hřbitovní kaple na Ústředním hřbitově věnoval městský architekt Franz Holik, který byl v této funkci od roku 1905 do roku 1935 (s pauzou během první světové války 1914–1920, kdy byl povolán k dělostřeleckému pluku, poté zajat, převezen na Sibiř, odkud utekl přes Čínu zpět). Franz Holik byl představitelem secesní architektury, v jehož tvorbě se odráží Vídeňská škola, vliv Otta Wagnera a dalších. Během působení, jako městský architekt se také zabýval hřbitovní kaplí.

Franz Holik, návrh hřbitovní kaple - půdorys, 1906

Franz Holik, variantní návrh hřbitovní kaple - půdorys, 1906

Během roku 1906 vytvořil celou řadu kvalitních návrhů. První z nich půdorysně navazuje na Prastorferův návrh – podélná stavba orientovaná na osu mezi administrativní budovy s ochozem v zadní části, další návrhy již byly více kompaktní

a integrovali všechny prostory do jedné hmoty, kde u všech dominovala kupole nad Ústředním prostorem posazená kompozičně na osu.

Franz Holik, návrh hřbitovní kaple - centrální pohled, 1906

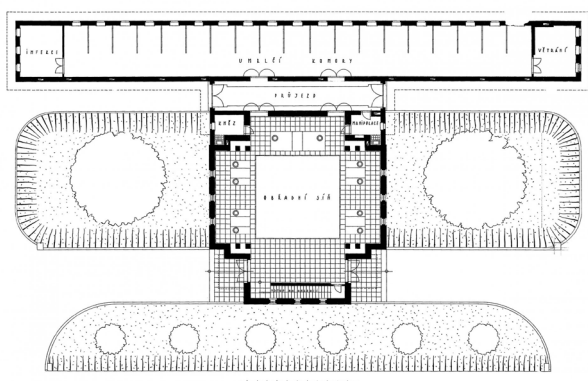

Franz Holik, návrh hřbitovní kaple - řez, 1906

Návrhy měly poměrně malé měřítko, ale vynikaly svým uměleckým ztvárněním a důrazem na detail, to vše ve secesním slohu. Ani jeden z návrhů se nedočkal realizace. Důvodem k nerealizování hřbitovní kaple v areálu hřbitova byl fakt, že počátkem 20. století se pohřební obřady uskutečňovaly výhradně v sakrálních stavbách jednotlivých farností ve městě, odkud byl následně vypraven pohřební průvod na hřbitov. Tato situace se radikálně změnila po vzniku Československa v souvislosti s postupující sekularizací a následnou legalizací kremace.

SMUTEČNÍ SÍŇ - BOHUSLAV FUCHS A JOSEF POLÁŠEK

Jelikož nedošlo k realizaci Prastorferova projektu hřbitovní kaple, odbývaly se smuteční obřady až do 20. let 20. století v brněnských chrámech, odkud poté směřoval průvod pozůstalých na Ústřední hřbitov. Tuto situaci vyřešil až funkcionalistický návrh architekta Bohuslava Fuchse a jeho mladého kolegy, začínajícího architekta Josefa Poláška. Fuchs situoval Smuteční síň přibližně do stejného místa jako autor hřbitova Alois Prastorfer. Oproti původní koncepci však orientovala dvojice autorů vstupy do Smuteční síně k hlavním cestám a nikoli na střední osu ze vstupního předpolí. Projekt Smuteční síně počítal také s výsadbou šestice smrků, které by tvořily přírodní clonu mezi objektem a vstupním předpolím. Stavba byla realizována v letech 1925–1926. Hlavní hmotu objektu tvoří jednoduchý, mírně převýšený kubus síně se

Bohuslav Fuchs a Josef Polášek, smuteční síň - půdorys, 1925

Pohled na smuteční síň ze vstupního předpolí

čtyřmi rizality. Cihelnou stavbu přiměřeného měřítka zvýrazňují vertikály okenních otvorů a meziokenní pilíře. V interiérech se promítá strohost exteriéru, která je doplněná o ušlechtilé materiály.

Stavebně technický stav objektu je v současné době nevyhovující.

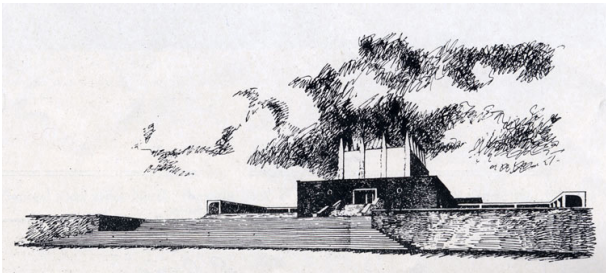
KREMATORIUM - ERNST WIESNER

Pohled na jeden ze vstupů do smuteční síně

V roce 1919 došlo v Československu k uzákonění možnosti pohřbu žehem, o které usilovala i brněnská pobočka vídeňského spolku Die Flamme (Spolek přátel žehu). Město po této události určilo místo pro umístění stavby brněnského krematoria nad areálem Ústředního hřbitova.

V roce 1925 byla vypsána architektonická soutěž na podobu krematoria, do které byli vyzváni architekti Pavel Janák, Ernst Wiesner, Antonín Blažek a Vladimír Škára. Porotu nejvíce zaujal návrh Ernsta Wiesnera, který stavbu umístil blíže ulici Jihlavské, ve vyšší poloze nad hřbitov. Wiesner a Janák byli vyzváni

Ernst Wiesner, skica brněnského krematoria

k vypracování návrhu v nové poloze (dle Wiesnera). Jednomyslně pak porota vybrala návrh Ernsta Wiesnera.

Stavba krematoria se stala ikonickou stavbou nejen architekta Wiesnera, ale také meziválečné architektury v Brně. Zásadní myšlenkou této stavby bylo dle architekta znovunalezení ztraceného sakrálního prostoru i dokonalé propojení formy a obsahu. Jak řekl sám autor: „Dnešní architekt je povolán dáti kultu jeho formu, jeho vnější výraz, aby jím bylo dosaženo účinku vnitřního.“ Tato myšlenka byla ztvárněna velmi působivě. Na monumentální terase z cihelného zdiva je položena bílá hmota obřadní síně, kterou obklopují travertinové pilíře, jejichž hroty směřují k nebi. Samotná obřadní síň je osvětlena přirozeným světlem díky prosklenému stropu a prostoru dominuje černý mramorový katafalk. Krematorium je doplněno o potřebné provozy, které jsou umístěny v návaznosti na

Pohled na hlavní vstup do krematoria, aktuální stav

smuteční síň. Ačkoliv je objekt krematoria v současné době spravován a provozován akciovou společností Pohřební a hřbitovní služby města Brna a není tedy součástí provozu příspěvkové organizace Správy hřbitovů města Brna, je neoddelitelnou součástí Ústředního hřbitova a vytváří k areálu hřbitova přirozené vazby.

Wiesnerova představa o krematoriu jakožto typologicky novém obřadním objektu, zahrnovala nejen samotnou stavbu, ale i velkorysé řešení jejího širšího okolí. V době vzniku brněnského krematoria mohl Wiesner čerpat z dosavadních, stále velmi čerstvých zkušeností s tímto typem stavby jednak z evropského kontinentu, např. z Milána (1876), Gotha (1878), Heidelbergu (1891), Hamburku (1896), Offenbachu (1899), anebo Drážďan (1911). Na domácí půdě, kde bylo první modernisticky pojaté krematorium postaveno v Liberci (1916–1917) Rudolfem Bitzanem, uvedené však do provozu až v po vzniku republiky, mohl Wiesner čerpat zkušenosti také z rondokubistického krematoria v Pardubicích (1921–1923) od Pavla Janáka či puristické stavby v Nymburku (1922–1924) od Bedřicha Feuersteina a Bohumila Slámy. Wiesnerovo brněnské krematorium se však dosavadním stavbám zcela vymyká a vytváří nové, desakralizované, ale hluboce symbolické pojetí této stavby s odkazem k antickým chrámovým komplexům.

Pohled na krematorium od severozápadu, 1930

Jak známo, Wiesner porušil zadání architektonické soutěže přenesením stavby do

jiné, dominantnější polohy nad dosavadní areál hřbitova s výhledem na město. Tímto umístěním Wiesner reidentifikoval dosavadní urbanismus hřbitova a oprostil se od předchozího, Prastorferem vytvořeného, a v dalších letech pouze kopírovaného, schématu.

DALŠÍ STAVBY

Další budovy v areálu Ústředního hřbitova jsou drobného rázu a nižší architektonické hodnoty. Vedle zmíněných historizujících veřejných WC z roku 1946 při vstupu z Vídeňské jsou to zejména objekt kotelny a kamenické prodejny za objektem 4b, objekty zázemí z kontejnerů za objektem 4a, vrátnice Lány a zázemí obřadníků vsypových louček v západní části u krematoria.

U stavby altánu německého vojenského hřbitova a proskleného obřadního pavilonu rozptylu a vsypu u rozptylových louček také bohužel nedošlo k navázání na vysokou úroveň předchozí architektury hřbitova.

Po hřbitově je rozmístěno několik mobilních buněk sloužících jako zázemí zahradníkům. Buňky jsou ve špatném technickém stavu a jejich podoba je nevyhovující.

Nejzdařilejším přínosem poslední doby je rekonstrukce krematoria z roku 2015 a s tím spojená přístavba provozního pavilonu a vstupních objektů na hřbitov od ateliéru Pam Arch.

Pohled na nové pavilony krematoria od kanceláře PamArch, 2015

VYHODNOCENÍ

4.a Ústřední hřbitov je místem velmi kvalitní architektury závěru 19. a první poloviny 20. století, která se podílí na jedinečném obrazu města Brna.

4.b Nevyhovující podoba vstupní části od ulice Vídeňské včetně provozních budov za historickými objekty.

4.c Nevyhovující podoba a technický stav zázemí zahradníků - mobilních buněk.

4.d Nevyhovující podoba a technický stav obřadního pavilonu Síň rozptylu a vsypu.

4.e Nevyhovující podoba altánu u německého vojenského hřbitova (sk. 79).

4.f Objekt veřejných WC u vstupu z Vídeňské nebyl v původní koncepci zamýšlen. Jedná se o stavbu z roku 1946.

4.g Mimořádně kvalitní a symbolicky promyšlenou stavbu, která by mohla aspirovat na zápis do Seznamu UNESCO, je krematorium od Ernsta Wiesnera.

4.h Havarijní stav objektu smuteční síně.

02.5 HISTORICKÝ PROSTOROVÝ VÝVOJ

Založení nového hřbitova a jeho umístění je ovlivněno především rychlým růstem počtu obyvatel města a jeho stavební expanzí. Vedení města Brna si bylo vědomé, že Městský hřbitov u dnešní ulice Kounicovy je i přes své časté rozšiřování nedostačující a především brání v růstu zástavby města. Ze zkušenosti s prvním městským hřbitovem bylo velmi důležité, aby nový hřbitov byl umístěn v místě, kde nebude ohrožen stavební aktivitou a bude mu zajištěna dostatečná rezerva k budoucímu růstu. Těmto požadavkům vyhovovalo právě území v katastru Horních Heršpic, kde město pozemky získalo dokonce bezplatně. Rozhodnutí o umístění nového Ústředního hřbitova ještě předcházela diskuze s obcemi Židenice a Černovice, kteréjevily zájem o umístění nového hřbitova ve svých katastrech. Nakonec byla vybrána lokalita v nezastavěném území Horních Heršpic.

KONEC 19. STOLETÍ

Území areálu hřbitova původně čítalo rozlohu 28 ha v rozsahu dnešních hrobových skupin 1 až 29. Z hlediska typu lze Ústřední hřbitov zařadit do skupiny architektonických hřbitovů, kde návrh pracuje s výtvarně–architektonickým řešením, stavebními prvky (zdi, zidky, terasy, schodiště) a architektonizovanými porosty (tvarované, stříhané habity). Racionální rastr hrobových skupin o přibližné šířce 60 na 60 metrů je vložen do mírně stoupajícího svahu ve směru východ–západ. Plocha hřbitova se během let 1882–1884 připojila ke katastru města Brna. Na Ústřední hřbitov byly koncem 19. století přemístěny některé náhrobky a exhumovaná těla ze zrušeného Městského hřbitova a také vojenské hroby ze zrušených brněnských hřbitovů, které byly umístěny do západního výběžku areálu (hrobová skupina 49).

Během růstu hřbitova došlo k několika změnám oproti původnímu návrhu. Jednou ze zásadních změn je ukončení hřbitova v západní části,

kteřé mělo být zakončeno arkádou a důstojně tak uzavírat areál. Místo toho zeď hřbitova kopírovala hranici pozemků katastru. Za nerealizovanými arkádami byl v západní části umístěn dům zahradníka tzv. Nohejlův dům, jehož půdorys je stále patrný z katastrální mapy.

Výřez situačního plánu města Brna, kolem roku 1905

První rozšíření hřbitova proběhlo poměrně záhy, a to během let 1889–1903 a soustředilo se jižním směrem. Komunikační rastr, vymezující čtvercové skupiny, přitom kopíroval stávající strukturu Prastorferova návrhu. Poměrně brzká potřeba rozšiřování hřbitovního areálu reflektuje jak populační vývoj města, tak především značné prostorové nároky inhumace, spojené s kopanými hroby a hrobkami.

Přestože byl z původního Prastorferova návrhu skutečně realizován pouze segment, jeho původní koncepce je stále patrná a ovlivňovala nově vznikající části. Jejimi nositeli je šachovnicové uspořádání cest s dvojicí hlavních cest, vstupní část s dvojicí bran a symetricky orientovanými provozními budovami, Čestný kruh s vnitřní centrální osou rozdělující střední

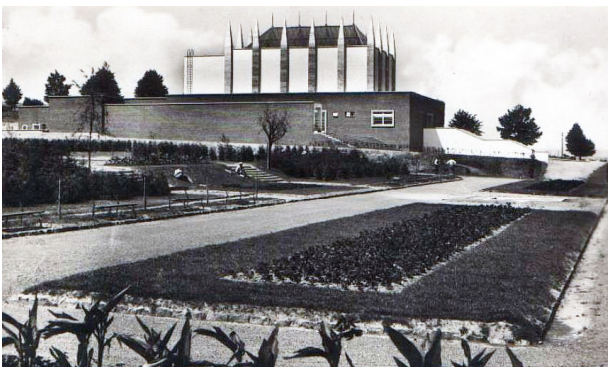

Plán Ústředního hřbitova, počátek 20. století

skupiny ve směru východ-západ, a opěrná zeď s rampami, schodišti a nástěnnými kašnami. Zachované jsou rovněž budovy vrátnice a márnice u severního vjezdu z ulice Jihlavská.

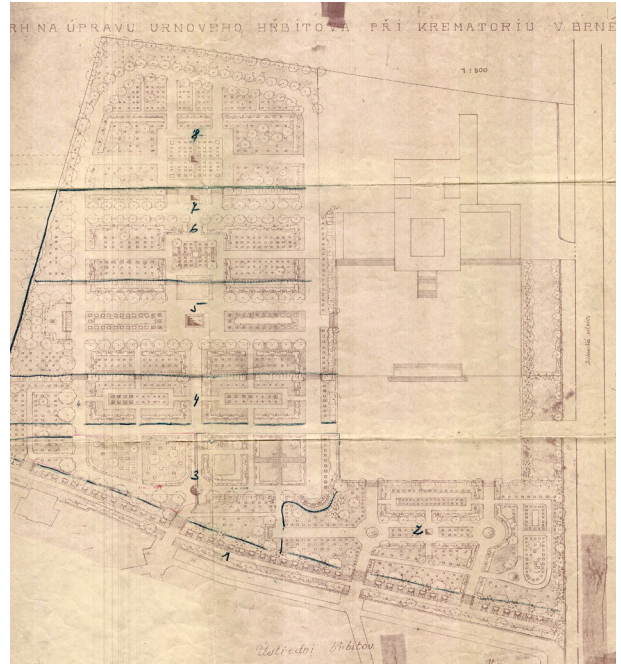
OBDOBÍ PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Válečné události I. světové války si přirozeně vyžádaly vznik dalšího vojenského pohřebiště (skupiny 66, 73), situovaného rovněž v západní části areálu. Pro město Brno a jeho hřbitov je ale zcela zásadní vznik samostatného československého státu a s ním spojené společenské a politické změny. Nejvýznamnější z nich je nově uzákoněný způsob pohřbívání

Pohled na krematorium a urnový hřbitov, 1933

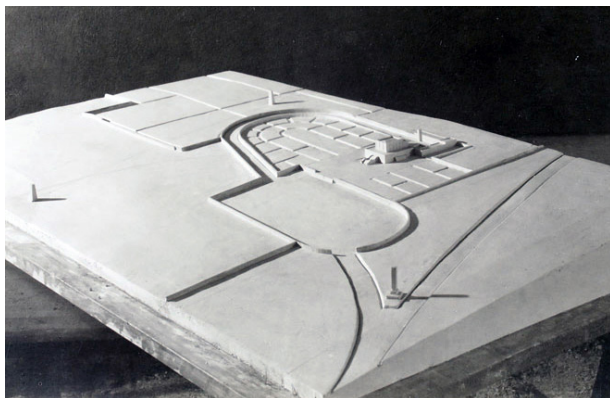
žehem. Jde o zákon č. 180/1919 Sb., o fakultativním pohřbívání ohněm, který je znám také jako tzv. Lex Kvapil, který podmínil soutěž na stavbu krematoria. Se stavbou krematoria je pak spojen také nový typ pohřebiště, tzv. urnový háj. Původní Wiesnerova myšlenka byla tuto část zcela oddělit a nenavazovat na stávající areál hřbitova. Wiesnerovo velkorysé řešení však nebylo realizováno a k propojení starší části

Návrh na úpravu urnového hřbitova při krematoriu, 1933

hřbitova s nově vytvořeným urnovým hájem došlo podle zatím přesně neidentifikovaného projektu z roku 1933.

Projekt soustředil urnový háj do dvou celků položených jižně a východně od stavby krematoria, přičemž oba celky měly být s prostranstvím u krematoria spojeny dvěma symetricky orientovanými vstupy. Hlavní, jižně orientovanou část urnového háje tvořila vždy dvojice protilehlých travnatých polí čtvercového a obdélného půdorysu pro definovaný počet urnových náhrobků. Jednotlivá pole protínala síť horizontálně vedených cest a jedna hlavní vertikální osa s gradací několika hmot a prvků. Zatímco jižní část urnového háje byla podle projektu realizována takřka v kompletním rozsahu, ve východní části došlo pouze k torzovitému vytyčení základní osy.

Ernst Wiesner, model krematoria a jeho okolí

Se vznikem Československa, resp. stavbou krematoria došlo také ke změně dopravního napojení města s areálem hřbitova. Ačkoliv již návrh generálního regulačního plánu města Brna od vídeňských autorů M. Mayredera a I. Goldemunda z roku 1902 počítal s komunikací vedoucí z Nových sadů přes Horní Heršpice na Vídeňskou ulici. K definitivnímu přímému spojení města se hřbitovem došlo až ve 30. letech podle regulačního plánu od Bohuslav Fuchse, Jindřicha Kumpošta a Františka Sklenáře z roku 1932 tangenciálním propojením od Nových sadů ke krematoriu.

Další významná stavba, která doplnila chybějící objekt smuteční síně u vstupu z ulice Vídeňské a tím uzavřela tuto vstupní část, byla stavba od Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška (viz kapitola Stavební vývoj). Se vznikem Československa je spojena zásadní změna politického a etnického uspořádání nového státu ve prospěch česky orientované části společnosti. Vedení města Brna přestalo být výlučně německé a začalo docházet ke zpětné kritice bývalých poměrů a odlišné interpretaci dějinných událostí. Tato změna politického uspořádání se začala projevovat i v areálu Ústředního hřbitova zejména v přemísťování významných osobností reprezentujících německé etnikum mimo Čestný kruh, a naopak umísťováním do tohoto prostoru osoby výlučně české. Tyto názory jsou například publikovány v Příloze měsíčku Velké Brno ze 7. ledna 1923, kde si autor článku stěžuje na německé ekvivalenty českých jmen viditelných na náhrobcích Ústředního hřbitova: *„Procházejíce tímto polem mrtvých, povšimlí jsme si velmi dobře, že většina náhrobků má německé nápisy. Při tom však nám neušlo, že z valné části jsou to jména českého původu, znetvořená tak, aby vypadala německy.“*

Ortofoto Ústředního hřbitova, 1953

OBDOBÍ PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Období po skončení druhé světové války je charakterizováno systematickým odstraňováním veškerých německých stop a odsunem německého obyvatelstva. Eliminace symbolů německé přítomnosti probíhala opět i v areálu Ústředního hřbitova, tentokrát ovšem s mnohem devastujícím účinkem. Mezi léty 1947–1949 docházelo k čilé korespondenci mezi Osidlovacím úřadem – Fondem národní obnovy v Praze a brněnskou hřbitovní správou, potažmo Národním výborem, ze které vyplývá, nejen rozsah destruktivních škod v areálu Ústředního hřbitova, ale i chaotické a nejasné představy státní správy o tom, jak nakládat s hrobovými místy a hrobovým zařízením někdejších německých obyvatel města: „*Pohřební správa města Brna urgovala u Vás několikrát bezvýsledně vyřízení zdejší žádosti o rozhodnutí, jak postupovati na brněnských hřbitovech v záležitosti zej. něm. majetku a hlavně o uvolnění prodeje vyřazených náhrobků z prošlých hrobů německých, které se hromadí takovou měrou, že stálé oddalování jejich prodeje ohrozilo již provoz Ústředního hřbitova.*“ O rozsahu těchto změn si lze

učinit představu také z porovnání leteckého snímkování hřbitova z let 1953 a 1976.

V nejstarší části hřbitovního areálu jsou zřetelné vyprázdňené skupiny bez náhrobních kamenů. Dodnes lze tento stav vnímat zejména u skupiny 8, kde došlo v průběhu druhé poloviny 20. století ke změně pohřbívání a také u skupiny 6, která je dodnes zbavena hrobových míst.

Podoba čestného pohřebiště 1946

Ortofoto Ústředního hřbitova, 1976

V letech 1945–1946 vzniklo v jihovýchodní části hřbitova Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje (skupina 56). Toto čestné místo bylo dále v 80. letech rozsáhle rekonstruováno do současné podoby.

OD POLOVINY 20. STOLETÍ PO SOUČASNOST

V poválečném socialistickém Československu nadále roste obliba pohřbívání žehem. V roce 1960 představovala kremace 30 % všech pohřbů, dnes je to více než 80 %. Tato situace si vyžádala vznik nových kolumbárií a zcela nového typu pohřebiště, rozptylových a vsypových louček, které vznikly v západní části hřbitova v návaznosti na urnový háj vedle krematoria. Rozptylové loučky jsou otevírány postupně od roku 1964 a v současné době jsou tři. První vsypová loučka byla zprovozněna roku 1971, druhá v roce 2001.

Růst hřbitova, který je spjat s tímto novým způsobem ukládání ostatků, lze označit jako

Vsypová loučka, 2021

nekoncepční a neutěšený. Výše zmíněné plochy, které jsou umístěny a řešeny ve zbytkových plochách mezi nejstarší částí hřbitova a částí za krematoriem, postrádají koncepci a uchopitelnou strukturu.

Zatímco východní část hřbitova byla rozšiřována směrem na jih a západ prostým doplňováním rastru a prodloužením opětné zdi, u západní části hřbitova navazující na krematorium došlo k částečnému rozvolnění. Vedení cest vlivem změny charakteru pohřbívání bylo formováno

SCHÉMA HISTORICKÉHO VÝVOJE

- hlavní vstup
- vedlejší vstup
- uzavřený vstup
- vstup/vjezd

dle tvaru rozptylových louček a výstavbou kolumbárií, která pouze kopírovala katastrální hranici pozemku. Výsledkem je nekoncepční a komplikované propojení nejstarší části hřbitova s mladší západní částí u krematoria. Tato složitá vazba obou částí má mimo jiné za důsledek existenci pouze jediného bezbariérového přístupu. Další příklad tohoto nekoncepčního napojení je zřetelný ve skupině H1. Tato skupina urnových hrobů vznikla na půdorysu staré úvozové cesty směřující z Jihlavské silnice do Bohunic, aniž by zde došlo k jakékoliv snaze vyrovnat se s původní hranicí parcel nebo výškovou nerovností. V roce 2015 byla stávající kolumbária (skupina K1 a K2) doplněna o další – K3, K4, umístěná blíže k nejstaršímu vojenskému hřbitovu. Tímto způsobem došlo k vytvoření dalších bariér. Rozvojovou plochu je možno bez přesunu hrobů napojit až mezi skupinami 73 a 79. Většina cest, které by bylo možné navázat na rozvojovou část, je ukončena hroby, opěrnou zdí, případně zmíněnými kolumbárii.

Kolumbária skupina K3, 2021

Další významná část hřbitova, která začala vznikat během 70. let 20. století, je Vojenské pohřebiště německé armády z druhé světové války v západní části hřbitova – skupina 79. V jeho blízkosti byl v 90. letech vytvořen pavilon s pamětní deskou a seznamem zde uložených ostatků. Tato část se postupně rozrůstá dle nálezů těl, které se v rámci republiky exhumují. Tuto část hřbitova má ve správě Spolek pro pietní vojenská místa.

Vojenské pohřebiště německé armády z druhé světové války, 2021

VYHODNOCENÍ

- 5.a Původní koncepce hřbitova je přes svoji nedokončenost patrná a v nejstarší severovýchodní části je doprovázena původními budovami a opěrnými zdmi.
- 5.b Východní a západní část hřbitova nejsou organicky propojené. Výstavba zde zafixovala dnes nepodstatnou majetkovou hranici.
- 5.c Bezbariérové propojení východní a západní části je možné pouze jedním vstupem.
- 5.d Omezená možnost propojení stávající a rozvojové části bez nutnosti přesunu hrobů, kolumbárií a opěrných zdí.

02.6 MÍSTO PAMĚTI

MÍSTO PAMĚTI

Mimo funkci pietního a vzpomínkového prostoru, doplněného o důležitou složku krajinné zeleně, představuje areál Ústředního hřbitova také významné místo paměti, které spoluvytváří identitu města a které reflektuje jeho společenské i politické proměny. Integrální součástí hřbitova jsou funerální památky, tvořící široké spektrum uměleckých, řemeslných i architektonických děl. Záměrem dokumentu je tedy popsat areál hřbitova také v této perspektivě, vyhodnotit umělecké a historické kvality a potenciál a navrhnout způsoby řešení, která zachovají autenticitu tohoto jedinečného místa.

FUNKČNÍ KLASIFIKACE FUNERÁLNÍ ARCHITEKTURY

Funerální památky jsou v širším pojetí jak náhrobky všeho druhu, tak i pohřební výbava či drobná i monumentální pohřební architektura. Nejde jen o památky řemeslné a umělecké, ale i epigrafické a heraldické. K vymezení sepulkrálních památek slouží klasifikace podle jejich funkčního hlediska, která současně pomáhá sjednocovat terminologii v rámci celého dokumentu.

ČESTNÝ HROB – je hrobové místo včetně hrobového zařízení (pro uložení zesnulého v rakvi anebo k uložení zpopelněných ostatků v urně), případně hrobka, která byla za čestný hrob prohlášena.

ČESTNÉ POHŘEBIŠTĚ – tvoří hrobové skupiny či areály hrobových skupin prohlášené za součást čestného pohřebiště a jednotlivé hroby, které byly prohlášeny za čestné.

EPITAF – jeho funkcí je zachování memoria zemřelého a dále funkce dekorativní. Není bezprostředně spojen s hrobem, ale má různé formy, od prosté nápisové desky po

monumentální trojrozměrné artefakty.

HROB – je synonymum pro hrobové místo. Hrobové místo – označuje místo pohřbu vesměs ve formě vykopané jámy v zemi. Primárně bylo určeno k individuálnímu pohřbu, což nevyklučuje pohřby opakované.

HROBOVÉ ZAŘÍZENÍ – trojrozměrný prvek, který plní reprezentativní funkci, např. náhrobek, pomník, krycí deska, rám apod.

HROBKA – stavebně upravené hrobové místo určené k opakovanému pohřbívání. Krycí deska hrobky se někdy obtížně rozlišuje od náhrobku. Hrobka může být i nadzemní účelová architektura, prostou stavbičkou počínaje a monumentální architekturou typu mauzolea konče.

KENOTAF – symbolický hrob či náhrobek bez faktického uložení zemřelého.

KOLUMBÁRIUM – zpravidla samostatně stojící stavba nebo jen stěna, jejíž součástí jsou výklenky s uzavíratelnými nebo uzamykatelnými

Příklad náhrobku z roku 1891 z dílny Jakoba Friedenthala, (skupina 13, řada 2, číslo hrobu 113-114), 2021

kryty. Výklenek kolumbária slouží k uložení zpopelněných ostatků v urně.

NÁHROBEK – v širším smyslu jde o pojem pro funerální plastiku. V užším pojetí jde o trojrozměrný artefakt stojící volně, nebo při stěně nad hrobovým místem, nebo mimo něj.

NÁHROBNÍ DESKA – je prostá, nebo ornamentálně zdobená deska menších nápisů opatřená nápisem.

NÁHROBNÍ NÁPIS – nápis bez vymežitelného účelového nositele.

NÁHROBNÍK – spojuje funkci fyzického krytu hrobového místa spolu s funkcí individualizace tohoto místa a zachování memorie zemřelého. Typický náhrobník má podobu desky.

TUMBA – reflektuje starověký sarkofág tím, že ostatky zemřelého se nenachází uvnitř artefaktu, ale v hrobovém místě pod ním.

Příklad kamenné schránky na urnu z dílny Adolfa Loose, st. (skupina 10, řada 1, číslo hrobu 4), 2021

VÁLEČNÝ HROB – místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku

válečného zajetí, nebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války.

PROMĚNA ZPŮSOBU POHŘBÍVÁNÍ A VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH SKUPIN HŘBITOVA

Hřbitov jako místo sepulkrální architektury dovede mimo jiné ideálně reflektovat duchovní kulturu člověka a jeho vztah ke smrti vůbec. V průběhu 140leté existence brněnského Ústředního hřbitova došlo k celé řadě globálních i lokálních společenských změn, ať již ve výtvarné kultuře a jejím projevu, ve vztahu společnosti k církevním institucím a jejich dogmatům, etnické skladbě ve středoevropském prostoru nebo zásadním politickým a ekonomickým transformacím, které lze spolu s dalšími změnami v prostoru hřbitova vysledovat. Areál Ústředního hřbitova se tak stává skutečným místem paměti. Asi nejvýraznější změnou ve vztahu k funkci hřbitova byl odklon od tradičního způsobu pohřbívání do země (inhumace) ke kremaci. V areálu hřbitova si tato radikální proměna vyžádala jednak stavbu typologicky specifického objektu krematoria a k němu navazujících kolumbárií a urnového háje. I v rámci samotného pohřbu žehem, který od svého zavedení v českém prostředí dnes zcela dominuje, však lze zaznamenávat změny ve způsobu nakládání a uložení zpopelněných ostatků. Se zavedením kremace a vznikem krematoria je spjata nejstarší část urnového háje (skupiny H1–H8). Z dostupného Návrhu na úpravu urnového hřbitova při krematoriu v Brně, signovaného Kum (Kumpošt ?), vyplývá, že nejstarší část urnového háje měla jasně strukturovanou kompozici a s největší pravděpodobností se v ní již počítalo s vytvořením Čestné aleje, tedy místa pro uložení zpopelněných ostatků výrazných osobností města, která by symbolicky navazovala na vývojově starší Čestný kruh. Jednou z prvních zde uložených osobností byl v roce 1933 Jan Máša (skupina H5, číslo hrobu 399), někdejší náměstek starosty města Brna. Z dostupných

historických fotografií, pocházejících z doby vzniku krematoria, je možné vysledovat vývoj vzniku struktury urnového háje, který měl takřka parkovou úpravu s květinovými záhony. Oproti současnému stavu byl umožněn přístup od krematoria do prostoru Čestné aleje. V těchto skupinách urnového háje se soustředí drobná funerální architektura, která se nemůže srovnávat svým měřítkem náhrobkům ve starších částech hřbitova, ale dovede obstát v umělecko-výtvarném srovnání. Nepochybně nejhodnotnější plastikou této části hřbitova je travertinový náhrobek vrchního ředitele brněnské městské plynárny a elektrárny Bohumila Bukovanského, která navíc tvoří jeden z gradačních prvků svislé komunikační osy urnového háje (skupina H6, číslo hrobu 194). Vývoj kremačního pohřbívání ve 20. století

Travertinový náhrobek Bohumila Bukovanského (skupina H6, číslo hrobu 194), 2121

přinesl další minimalizaci funerální plastiky, která se v zásadě abstrahovala pouze do podoby kamenné desky s biografickým textem o zesnulém, umístěné často na betonovém soklu v ploše trávníku.

Tento mladší typ náhrobků se v průběhu druhé poloviny 20. století dostal nejen do nejstarší části urnového háje (nachází se například v původně květinových záhonech Čestné aleje), ale především převládá v nových a rozšířených skupinách urnových hájů (skupiny 8, H5e, H9a, H9c, H22, H33, H34, H36–H39, H41, H42, H47). Jen ojediněle se v těchto skupinách lze setkat se zajímavým či hodnotným ztvárněním takového minimalistického náhrobku (např. skupina

H42, číslo hrobu 408). Za zmínku ovšem stojí struktura a uspořádání skupin H22, H34, H36, H37, H38, H39, H42, H45, H46, H47. Tyto skupiny urnových pohřebišť se totiž nachází ve staré části hřbitova, dokonce v jeho nejstarší části, ovšem jsou situované uvnitř těchto skupin, tzn. po jejich obvodu v první a druhé řadě převažují starší náhrobky, dokonce se jedná o hrobová místa pro inhumace. Ačkoliv jde o druhotný a radikální vstup do starších hrobových skupin, uskutečněný někdy v druhé polovině 20. století, toto uspořádání působí vizuálně homogenním dojmem. Bohužel totéž nelze konstatovat o skupině číslo 8, kde se nachází výlučně minimalistické náhrobní desky, neboť původní skupina v nejstarší části hřbitova byla v druhé polovině 20. století přeměněna na urnové pole. Tyto vypreparované skupiny odkazují jednak na likvidaci německých náhrobků po druhé světové válce, ale také na likvidaci dětských hrobových skupin. Vývojově nejmladší, avšak nutno podotknout, že v současnosti také nejexponovanější, jsou pak rozptylové a vsypové loučky, které jsou od náhrobků, a tedy funerální plastiky již zcela oproštěny. Ve vývoji kremačního pohřbívání a způsobu pohřbívání vůbec tedy můžeme vnímat zřetelný odklon od tvorby náhrobků, s nimiž je spjata nutná údržba a ekonomické výdaje. Byť se způsoby pohřbívání v oblasti kremace zejména v poslední době stále proměňují a podléhají čím dál více moderním trendům, neumožňuje zatím Ústřední hřbitov tyto nové nároky uspokojovat. Patrně i tak si lze vysvětlit poměrně vysoký počet zesnulých, jejichž ostatky jsou uloženy na neznámých místech.

Zcela odlišné pojetí pohřbívání reflektují starší části hřbitova. V prvních dekádách existence Ústředního hřbitova bylo umožněno vytvářet pouze kopané hroby a zděné hrobky, doplněné o náhrobky, jejichž estetická kvalita a provedení odpovídalo jak soudobým výtvarným požadavkům, tak i sociálnímu postavení dané osoby. Oproti kremačním hrobům vyžadují kopané hroby mnohem větší prostorové nároky, a tak je již na Prastorferově návrhu hřbitova vidět velká hustota hrobových míst. Všechny

objekty Ústředního hřbitova byly definovány základní modularitou vycházející z rozměru hrobového místa, která je 320 x 135 cm. V závěru 19. a ještě v první polovině 20. století bylo zcela běžné, že ekonomické postavení jedince se odráželo i po jeho smrti a docházelo tak k pronájmu a scelování dvou a více hrobových míst, umožňující pořízení nákladnějších náhrobků. Jistou představu o podobě funerální architektury v nejstarší době přináší dvojice historických fotografií, pravděpodobně z konce 19. století. Obě fotografie zachycují v zásadě oba běžné náhrobky z produkce soudobých

Pohled na Ústřední hřbitov od vstupního předpolí, závěr 19. nebo počátek 20. století.

Pohled do prostoru hřbitova z neznámého místa, závěr 19. nebo počátek 20. století.

kamenických dílen, čímž hřbitov působil vizuálně homogenním dojmem. Vzhledem k silné tradici a působení hned několika výrazných kamenických dílen v Brně tvořily naprostou většinu funerální architektury z počátku hřbitova právě kamenné náhrobky, nejčastěji ve tvaru kříže, tesaných sloupů, pylonů nebo obelisků. Hrobová místa byla zpravidla ohrazena

Reklamy kamenických dílen - sochaře Adolfa Loose st. a sochaře Jana Laušmanna

obvodovou kovanou či litinovou mříží doplněnou lucernami. Toto hrobové zařízení se dodnes dochovalo již v ojedinělých případech (např. skupina 18, řada 1, číslo hrobu 1–5, skupina 18, řada 2, číslo hrobu 145–149). Sporadicky se zde mohly nacházet i litinové náhrobky ve tvaru kříže, známé spíše z venkovských hřbitovních areálů (např. skupina 12, řada 2, číslo hrobu 189–190). Z litiny byl vyroben také původní navigační systém, označující číslo skupiny. Ten byl pro potřebu brněnského hřbitova vypůjčen z vídeňského Zentralfriedhofu, jak dosvědčuje znak města Vídně na dochovaných reziduích. Funerální monumentalita se často stávala terčem kritiky, podpořená navíc dobovými sociálními a etnickými problémy: „*Proto bohatství Němců viděti bylo i po smrti, často v přepychových hrobkách, pro českého člověka bylo připraveno šachtové pole, kde pouze vidlice s číslem orientačním označuje, že pod násypem odpočívá také člověk, z jehož práce rostlo bohatství dřívějších pánů tohoto města.*“

Navzdory tomu, že po světových válkách došlo v nejstarší části hřbitova k fatálním změnám, se zde dodnes můžeme setkat s funerální plastikou konce 19. století, ovlivněnou často historismem, například neogotikou (skupina 18, řada 1, číslo hrobu 22–24). Nejvýraznější zastoupení těchto náhrobků je ve skupinách 2, 4, 10, 12, 18, 19, 20, přičemž nejvíce je jich v obvodových liniích,

tedy první a druhé řadě těchto skupin. Ve všech skupinách nejstarší části je možné stále spatřit v početné míře náhrobky z dílen Adolfa Loose st., Johanna Eduarda Tomoly a Franze a Alfreda Dresslerových. V menším až ojedinělém zastoupení se zde nachází také náhrobky dalších brněnských kameníků, jakými byli Jakob Friedenthal (např. skupina 13, řada 2, číslo hrobu 113–114), A. Frank (např. 4, řada 2, číslo hrobu 260–261), Karel Racek (např. skupina 12, řada 1, číslo hrobu 143–144, nebo skupina 12, řada 2, číslo hrobu 287–288), anebo Albert Müller (např. skupina 18, řada 1, číslo hrobu 86–87). Mladší a mimobrněnské dílny pak zastupují například náhrobky od olomouckého J. L. Urbana (skupina 18, řada 2, číslo hrobu 253–255) nebo sochaře a kameníka J. V. Duška z Tábora (skupina 18, řada 1, číslo hrobu 73–75). Oproti hřbitovním areálům z evropských metropolí, včetně pražských Olšanských hřbitovů, kde nacházíme monumentální funerální architekturu v podobě hrobek s krytými kaplemi, je brněnský Ústřední hřbitov od tohoto monumentalismu

Signatury brněnských kamenických dílen, 2021

zcela oproštěn. Hmotově nejvýraznější funerální architekturu tvoří neogotický náhrobek přesunutý na Ústřední hřbitov z původní polohy na Městském hřbitově, jehož objednavatelem u vídeňského architekta Josefa Fusse byl v roce 1851 velkoobchodník Ernst Johann Herring (skupina 22a, řada 1, hrob. č. 1–10). Podle Prastorferova plánu byl tento náhrobek umístěn jako soliterní objekt v dominantní poloze při vjezdu do areálu hřbitova z ulice Jihlavské.

Monumentální náhrobek rodiny Herring, původně umístěný na Městském hřbitově

Kromě hrobů brněnských českých, a dnes již v ojedinělé míře německých osob a rodin, se v nejstarší části hřbitova koncentrují také hrobová místa brněnských řeholních řádů a terciářů, členů tzv. III. řádu. Jedná se například o hrobku kanovníků brněnské kapituly (skupina 13, řada 1, číslo hrobu 1–6, skupina 13, řada 2, číslo hrobu 94–99), minoritů (skupina 13, řada 1, číslo hrobu 85–90), milosrdných bratří (skupina 13, řada 1, číslo hrobu 40–44, a také skupina 4, řada 1, číslo hrobu 149–156), augustiniánů (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 81–89), Ústavu šlechtičen Paní Marie Školské (skupina 4, řada 1,

číslo hrobu 44–50. skupina 4, řada 2, číslo hrobu 318–322), řeholních sester kláštera sv. Voršily (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 175–184), hroby kněží (skupina 4, řada 1, číslo hrobu 142–146), milosrdných sester III. řádu sv. Františka (skupina 4, řada 1, číslo hrobu 67–81, skupina 4, řada 2, číslo hrobu 288–302), Alžbětinek (skupina 12, řada 4, číslo hrobu 345–348), třetího řádu sv. Františka u minoritů (skupina 12, řada 3, číslo hrobu 295–298) nebo kapucínů (skupina 33, řada 1, číslo hrobu 1–5).

Hrobové místo Řádu minoritů (skupina 13, řada 1, číslo hrobu 85–90), 2021

Z hlediska významu a hodnoty funerální plastiky je možné považovat za specifické skupiny situované při ohradních zdech nejstarší části hřbitova (skupiny 1–2) a dále také u zdi mezi oběma kaskádami hřbitova (skupiny 27–29), pokračující dále v rámci prvního rozšíření hřbitova jižním směrem (skupina 61). Vzhledem k tomu, že tyto plochy u zdi byly považovány za prestižnější, vytváří tyto skupiny jakousi „galerii“ velmi kvalitní funerální plastiky a jejího výtvarného vývoje od konce 19. do poloviny 20. století. Za obzvlášť důležitou lze označit skupinu 4, kde se dochovala velká koncentrace náhrobků, převážně brněnských německých rodin, z přelomu 19. a 20. století. V současné době je enormní množství hrobových míst v této skupině aktuálně volných a prakticky tak hrozí ztráta autenticity tohoto místa.

Rodinný hrob u zdi vedle Jihlavské (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 127–128)

Zcela zásadní proměna odrážející se na Ústředním hřbitově souvisí se změnami politického uspořádání v zemi a s nimi spojenými změnami etnického složení. První souvisí se vznikem Československa, což se projevilo především v hierarchizaci osobností ve prospěch českého etnika a v Čestném kruhu, kde byly exhumovány ostatky německých osobností. Teprve po vzniku republiky byly přemístěny do Čestného kruhu ostatky některých českých osobností jako například v roce 1925 ostatky Josefa Hybeše, jehož původní velmi prostý náhrobek byl poté nahrazen velkorysou plastikou od sochaře Rudolfa Schiebela (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 18). Fotografie Čestného kruhu z roku 1968 zachycuje stále poměrně rozsáhlou

Pohled na Čestný kruh, 1968

vyprázdněnost této plochy.

S poválečným obdobím a dalším vývojem ve druhé polovině 20. století souvisí také příchod nových etnických a náboženských skupin, jakými jsou zejména Romové, Řekové nebo obyvatelé někdejší Jugoslávie. V pozdější době také obyvatelé Vietnamu a dalších zemí. Některé národnosti a náboženské skupiny mají specifické pohřební zvyklosti a rituály, které se na Ústředním hřbitově začínají v posledních desetiletích rovněž projevat. Kromě ojedinělých pravoslavných náhrobků, jenž povětšinou pracují s formou byzantského kříže (např. skupina 18, řada 2, číslo hrobu 191), se v nejstarší části hřbitova objevují výrazné náhrobky romských obyvatel. Tyto náhrobky bývají zpravidla tvořeny exotickými kamennými obklady a plocha hrobového místa doplněna o bohatou květinovou a další výzdobu (např. skupina 18, řada 1, číslo hrobu 127-128, skupina 18, řada 1, číslo hrobu 115-116 aj.). V kontextu okolních náhrobků v nejstarší části hřbitova působí tyto novotvary jako disruptivní element.

V návrhové části dokumentu se snažíme definovat dislokační uspořádání hřbitova tak, aby sloužil všem obyvatelům bez rozdílů, a současně nedocházelo k narušování

Příklad typické podoby a úpravy romského hrobového místa (skupina 14, řada 1, číslo hrobu 51-52), 2021

Příklad typické podoby a úpravy romského hrobového místa (skupina 13, řada 1, číslo hrobu 64-65), 2021

autenticity historicky a umělecky hodnotných částí hřbitova. I v nejstarší části hřbitova je možné setkat se zajímavými a kvalitními novotvary, které převyšují současný průměr. Zajímavými jsou například prostý dřevěný náhrobek (skupina 12, řada 11, číslo hrobu 538-539), náhrobník tvořený z betonu a kortenu řada 1, číslo hrobu 73-75) nebo náhrobek ze skla a oceli (skupina 1, řada 1, číslo hrobu 198-199).

Do značné míry přirozeným procesem, který lze sledovat v celém areálu hřbitova včetně jeho nejstarší části, je recyklace, resp. využití stávajícího náhrobku novým nájemcem hrobového místa. K tomuto docházelo jak

Nový náhrobek z betonu a kortenu (skupina 18, řada 1, číslo hrobu 58-59), 2021

v minulosti, tak i v současné době. Podstatná a odlišná je ovšem forma tohoto procesu. S ohledem na autenticitu náhrobku jsou více citlivé ty, které zachovávají původní prvky včetně textů (např. skupina 13, řada 2, číslo hrobu 153-156, nebo skupina 18, řada 2, číslo hrobu 183-184). Bohužel častější je odlišný přístup, při kterém dochází k odstraňování původních epitafů, nápisů, k jejich překrývání, otáčení náhrobků a podobně (např. skupina 18,

Příklad využití staršího náhrobku, při kterém došlo k nevratnému odstranění původního textu (skupina 18, řada 1, číslo hrobu 111-114), 2021

řada 1, číslo hrobu 90-91, skupina 18, řada 1, číslo hrobu 111-114, skupina 18, řada 1, číslo hrobu 138-140 aj.). Vzhledem k tomu, že jde o přirozený proces, vytváříme pro něj v návrhové části pouze základní pravidla.

Paradoxně mnohem větší míra autenticity ve vztahu k původnosti funerální plastiky je ve skupinách situovaných jižním směrem. V těchto vývojově mladších skupinách z první poloviny 20. století totiž nedošlo k tak drastickým škodám po skončení světových válek, k jakým došlo v nejstarší části hřbitova. Nachází se zde proto převážně plastika z počátku

Příklad využití staršího náhrobku, při kterém byla zcela zachována autenticita (skupina 18, řada 2, číslo hrobu 183-184), 2021

20. století z kamenických dílen, často ovlivněná soudobými výtvarnými směry, jakými byla secese (např. skupina 62, řada 1, číslo hrobu 7-18), modernismus, a funkcionalismus (např. skupina 83, řada 1, číslo hrobu 69-71). Zajímavé náhrobky jsou ovšem ještě v mladších skupinách 94-107. Pro všechny skupiny Ústředního hřbitova vytváříme v návrhové části dokumentu doporučení, které plastiky jsou cenné.

VÝZNAMNÁ HROBOVÁ MÍSTA

Už návrh Ústředního hřbitova od Aloise Prastorfera počítal s několika typy prestižních hrobových míst, určených k pohřbívání společensky významných jedinců nebo rodin. Prvním z nich byl centrální kruhový prostor komponovaný na osy hlavních komunikací, nazývaný dnes jako Čestný kruh, pro uložení zvláště významných osob. Dále se jednalo o hrobky s krytou arkádou v duchu hřbitova camposanto, k jejichž realizaci ovšem nikdy nedošlo, a nakonec také hrobová místa významných rodin, které Prastorfer situoval do exponované polohy nárožních částí skupin při hlavních komunikačních osách.

Události po skončení světových válek však zapříčinily jednak výraznou proměnu v prostoru Čestného kruhu po roce 1918, kdy docházelo k exhumaci a vymístění osobností německé národnosti. Jednalo se přitom o skutečně

SCHÉMA UMÍSTĚNÍ VÝZNAMNÝCH HROBŮ

- hlavní vstup
- uzavřený vstup
- hrob významný
- vedlejší vstup
- vstup/vjezd

SCHÉMA UMÍSTĚNÍ ČESTNÝCH HROBŮ

- hlavní vstup
- uzavřený vstup
- hrob čestný
- vedlejší vstup
- vstup/vjezd

význačné osobnosti brněnského politického života, včetně dvojice starostů Brna Christiana d'Elverta a Gustava Winterhollera, za jehož funkčního období došlo ke zřízení Ústředního hřbitova. K masivní likvidaci hrobového zařízení u německých hrobů se pak po roce 1945 odehrávalo patrně na ploše celého areálu hřbitova a tyto destruktivní zásahy jsou dodnes patrné. Také změna politického uspořádání v Československu po roce 1948 měla svůj ohlas v redefinici zde uložených významných osobností. Do Čestného kruhu byl v roce 1971 uložen komunistický poslanec Emanuel Barša (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 15) a v roce 1979 došlo k vyřazení celé řady hrobových míst z čestného pohřebiště z důvodů politicko-ideologických. V tomto případě se jednalo o politicky, ale i společensky výrazné osobnosti, které reprezentovaly meziválečné Brno, jakými byl náměstek starosty Jan Máša nebo starosta Brna Bedřich Macků.

V důsledku těchto změn nebylo až doposud jasné, zda došlo k realizaci Prastorferova konceptu nárožních hrobových míst na hlavních osách nejstarší části hřbitova. Nicméně dochovaná rezidua a struktura hrobových míst v těchto polohách napovídají, že i tento princip byl v minulosti na hřbitově uplatněn. Zmiňovaná rezidua tvoří jednak náhrobek rodiny Herringových u vjezdu z Jihlavské, ale především hrobové místo významné brněnské textilnické rodiny Schoellerových (skupina 25d, řada 2, číslo hrobu 19–28), dále zakladatele brněnského vlnářského podniku Adolfa Antona/ Arona Löwa (skupina 18, řada 1, číslo hrobu 1–5), a dále také hrobové místo patřící původně významné průmyslnické rodině Bauer (skupina 12, řada 1, číslo hrobu 1–5), jejichž náhrobek z dílny Adolfa Loose st. byl bohužel v průběhu 90. let 20. století nevratně zničen. Pouze část původního náhrobku byla přenesena na nové místo (skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39–41).

Mimo to je známa také poloha hrobového místa další z brněnských textilnických rodin Offermannů, k jehož likvidaci došlo v roce 1971 (skupina 14, řada 1, číslo hrobu 30–37), a které se

rovněž nacházelo v nárožní poloze. Za zmínku stojí, že hrobové místo sousedící s hrobkou rodiny Offermannů, situované taktéž na hlavní ose, patřilo zakladateli brněnské strojírně Thomasi Bracegirdlimu (skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38–41), v jehož strojírně byl Theodor Offermann podílníkem.

Zvláště u vstupů do prostoru Čestného kruhu z obou hlavních os se pak měřítko nárožních hrobek dodnes propisuje do přeměněné struktury. Lze tak konstatovat, že v druhé polovině 20. století došlo k postupné destrukci této prostorové koncepce a symetrické kompozice. Velkorysá nárožní místa byla atomizovaná na různý počet nových hrobových míst.

Kromě urbanisticky vymezených míst pro uložení významných osob existovalo v minulosti ještě smluvní vztah mezi Správou hřbitovů a nájemcem hrobového místa, který si mohl hrobové místo pronajmout po dobu trvání hřbitova. To mělo u vybraných osob zaručovat trvalou existenci jejich hrobového místa. Po vzniku krematoria pak v prostoru urnového háje vznikla část nazývaná jako Čestná alej.

ČESTNÉ POHŘEBIŠTĚ MĚSTA BRNA

V současné době je jediným způsobem zaručujícím zachování úplné autenticity čestného pohřebiště, které upravuje Statut čestného pohřebiště města Brna, schválený Radou města Brna dne 2. 9. 2020, a který navazuje na předchozí Statut z 12. 11. 1998. Kromě Ústředního hřbitova nalezneme čestné hroby také na hřbitovech v Židenicích a Řečkovících.

Za čestný hrob se považuje hrobové místo včetně jeho zařízení a uložených ostatků. Návrh na prohlášení nové lokality jako součásti čestného pohřebiště města Brna připravuje a předkládá ke schválení Radě města Brna Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna, a to po předchozím projednání s Odborem památkové péče Magistrátu města Brna,

Kanceláři architekta města Brna a Odborem kultury Magistrátu města Brna. K návrhu se vyjadřují rovněž Komise životního prostředí a Komise kulturní Rady města Brna. Hrobové místo na čestném pohřebišti přiděluje pro nově vzniklé hroby Rada města Brna a hrobové místo je poskytováno bezplatně. Statut dále definuje varianty vzniku a financování hrobového zařízení, uložení ostatků nejbližšího příbuzného nebo návrh na přemístění ostatků zemřelého.

ČESTNÝ KRUH

Čestný kruh vytváří samostatnou skupinu označenou jako 25e, tvořenou vnitřním obvodem (řada 1) a vnějším obvodem (řada 2). Do prostoru Čestného kruhu je umožněn přístup ze čtyř stran. Vnitřní i vnější obvod Čestného kruhu se tak rozpadá vždy na čtyři části, přičemž ve vnitřním obvodu se v každé části nachází šest hrobových míst. Ve vnějším obvodu pak najdeme v případě dvou jeho částí pokaždé devět hrobových míst, a v případě zbylých dvou částí pak osm a deset hrobových míst. Aktuální počet hrobových míst v Čestném kruhu je tedy šedesát a jeho kapacita je v zásadě zcela naplněna. Pouze jedno hrobové místo zůstává volné z důvodu jeho vyřazení z čestného pohřebiště v roce 1996. Jedná se o hrobové místo Emanuela Barši (skupina 25e,

Pohled na Čestný kruh, 1982

Pohled na Čestný kruh, 2020

řada 1, číslo hrobu 15), na němž však zůstává hrobové zařízení.

SEZNAM OSOBNOSTÍ ULOŽENÝCH V PROSTORU ČESTNÉHO KRUHU PŘED ROKEM 1918

Christian d'Elvert (skupina 25e, číslo hrobu 6, exhumován po roce 1918), Eduard Exner (skupina 25e, číslo hrobu 11, exhumován pro roce 1918), August Fridolin Freude (skupina 25e, číslo hrobu 23, exhumován po roce 1918), Karl Kandler (skupina 25e, číslo hrobu 10, exhumován po roce 1918), Alexander Makowsky (skupina 25e, číslo hrobu 9, exhumován po roce 1918), Adolf Promber (skupina 25e, číslo hrobu 7, exhumován po roce 1918), Carl Reissig st. (skupina 25e, číslo hrobu 8, exhumován po roce 1918), Rudolf Maria Rohrer Ritter von Rohrer (skupina 25e, číslo hrobu 14, po roce 1918 přenesen do rodinné hrobky – skupina 57, číslo hrobu 96; tamtéž i jeho syn Rudolf, původně ze skupiny 66, číslo hrobu 113), Josef Anton Scherak (skupina 25e, číslo hrobu 26, exhumován po roce 1918, hrob od roku 1999 neexistuje), August Wieser rytíř von Mährenheim (skupina 25e, číslo hrobu 24, exhumován po roce 1918), Gustav Moriz Winterholler (skupina 25e / střed, exhumován v roce 1907 a přenesen do rodinného hrobu skupina 19, číslo hrobu 167-168, hrob od roku 1987 neexistuje)

AKTUÁLNÍ SEZNAM OSOBNOSTÍ ULOŽENÝCH V PROSTORU ČESTNÉHO KRUHU

Karel Absolon (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 57), Břetislav Bakala (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 58), Ivan Blatný a Lev Blatný (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 2), Zdeněk Blažek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 5), Otakar Borůvka (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 38), Gustav Brom (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 36), Rudolf Dostál (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 20), Jan Václav Dubský (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 59), Karel Dvořáček (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 60), Josef Hak (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 22), Václav Halíř (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 39), Arnošt Heinrich (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 55), Karel Horký (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 3), Karel Elgart-Sokol a Karel Jílek (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 63), Vlasta Fialová (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 37), Rudolf Firkušný (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 43), František Foltýn (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 48), Bohuslav Fuchs (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 53), Jiří Fukač (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 54a), Zdenka Gráfová (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 49), Josef Hybeš (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 18), Leoš Janáček (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 64), Hana Janků-Svobodová (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 33), Čestmír Jeřábek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 21), František Jílek (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 32), Bohumila Juranová (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 14), Miloslav Kramoliš (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 4), Jiří Kroha (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 7), Gustav Křivinka (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 44, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 40), František Kudláček (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 54, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 52), Jarmila Kurandová (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 12), Oskar Linhart (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 9), Jaroslav František Lokša (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 51, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 49), František Lýsek (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 47, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 43), Jiří Mahen (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 62), Jiří Marek (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 31), Oldřich Mikulášek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 10), Eduard Milén (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 50, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 47-

48), Jan Novák (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 42), Emil Olšovský-Knos (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 56), Vladimír Pazourek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 6), Oldřich Peloušek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 16), Vilém Petrzelka, tamtéž neznámý popravený (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 54b), Jan Pospíšil (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 46), Antonín Procházka (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 61), Ivan Ruller (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 41), Theodor Schaefer (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 52, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 50), Peter Scherhauser (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 40), Jan Skácel (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 1), Josef Adolf Šálek (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 45, před přečíslováním v roce 1999 č. hrobu 41), Vlastimil Šíma (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 11), Jaroslav Štěpánek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 24), Otakar Teyschl (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 34), Eduard Tomášek (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 17), Jaromír Tomeček (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 35), Jiří Trávníček (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 23), Karel Vaněk (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 19), Oldřich Vykypěl (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 8), Miloš Wasserbauer (skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 13).

ČESTNÁ ALEJ

Vývojově mladší celek s koncentrací čestných hrobů představuje prostor tzv. Čestné aleje, nacházející se ve skupině H5. Jedná se o část urnového háje z roku 1933, situovaného při

Čestná alej, 2021

objektu krematoria, s přímou vazbou na změnu pohřebního ritu. Jsou zde uloženy osobnosti brněnského meziválečného společenského, akademického, kulturního a politického života, výlučně české národnosti. Skupina H5 byla v rámci pozdějšího rozšíření hřbitova doplněna ještě o skupinu H5e s mladšími pohřby. Zatímco kapacita skupiny H5 je již naplněna a tvoří ji 31 hrobových míst, mladší skupina H5e obsahuje aktuálně 19 hrobových míst a není kapacitně zcela vyčerpána.

SEZNAM ČESTNÝCH HROBŮ VE SKUPINĚ H5 A H5E

Jaroslav Auerswald (skupina H5, číslo hrobu 101), Antonín Balatka (skupina H5, číslo hrobu 5), Vlastimil Bubník (skupina H5e, číslo hrobu 7), Gracian Černušák (skupina H5, číslo hrobu 9), Eduard Elpl (skupina H5, číslo hrobu 392), František Gregor Emmert (skupina H5e, číslo hrobu 32), Miroslava Figarová (skupina H5e, číslo hrobu 5), Géza Fischer (skupina H5, číslo hrobu 388), Ludvík Havlásek (skupina H5, číslo hrobu 389), Jaroslav Jaroš (skupina H5, číslo hrobu 392/2), Alois Jelínek (skupina H5, číslo hrobu 393), Václav Jiříkovský (skupina H5, číslo hrobu 99), Karel Kapoun (skupina H5, číslo hrobu 387), Vítězslava Kaprálová (skupina H5, číslo hrobu 98), Ctirad Kohoutek (skupina H5e, číslo hrobu 3), Karel Koutský (skupina H5, číslo hrobu 394), Jaroslav Kvapil (skupina H5, číslo hrobu 6), Jindřich Loukota (skupina H5, číslo hrobu 4), Jan Máša (skupina H5, číslo hrobu 399), František Michálek (skupina H5, číslo hrobu 93), Alois Mrštík (skupina H5, číslo hrobu 386), Václav Neumann (skupina H5, číslo hrobu 92), Bohumil Nezval (skupina H5, číslo hrobu 12), Vladimír Novák (skupina H5, číslo hrobu 390), Emil Paleček (skupina H5e, číslo hrobu 29), Rudolf Pečman (skupina H5e, číslo hrobu 35), Ladislav Pilka (skupina H5e, číslo hrobu 6), Jiří Pinkas (skupina H5e, číslo hrobu 1), Rudolf Pospíšil (skupina H5, číslo hrobu 397), Jan Rajlich (skupina H5e, číslo hrobu 8), Ferdinand Richter (skupina H5, číslo hrobu 11), Ladislav Seifert (skupina H5, číslo hrobu 10), Josef Srch (skupina H5, číslo hrobu 3), Marie Steinerová (skupina

H5e, číslo hrobu 9), Eliška Suchá (skupina H5e, číslo hrobu 36), Zora Šemberová (skupina H5e, číslo hrobu 4), František Šlégr (skupina H5, číslo hrobu 395), Vilém Tauský (skupina H5e, číslo hrobu 2), Adolf Tihelka (skupina H5, číslo hrobu 398), Jan Trefulka (skupina H5e, číslo hrobu 34), Inez Tuschnerová (skupina H5e, číslo hrobu 30), Vladimír Úlehla (skupina H5, číslo hrobu 94), Karel Urbánek (skupina H5, číslo hrobu 100), Karel Valoch (skupina H5e, číslo hrobu 33), Oldřich Veselý (skupina H5e, číslo hrobu 28), Vítězslav Veselý (skupina H5, číslo hrobu 391), Ladislav Wait (skupina H5, číslo hrobu 396), Jan Zavřel (skupina H5, číslo hrobu 95)

NEJVÝRAZNĚJŠÍ OSOBNOSTI ULOŽENÉ NA ÚSTŘEDNÍM HŘBITOVĚ

Mezi významnými osobnostmi města Brna, kteří spočívají v areálu Ústředního hřbitova, lze uvést trojici osob, která svým významem překročila regionální a státní význam. Jedná se o zakladatele slavistiky Josefa Dobrovského (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 1a-5a). Jeho náhrobek v podobě litinového obelisku s urnou v grottě zhotovily po roce 1829 blanenské železární a po zrušení starobrněnského hřbitova v roce 1883 byly

Náhrobek Řádu augustiniánů (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 81-89), 2021

Náhrobek Leoše Janáčka (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 64), 2021

jeho ostatky v roce 1909 exhumovány a hrob přenesen na Ústřední hřbitov.

Dále jde o zakladatele vědy o genetice a základních principech dědičnosti Johanna Gregora Mendela (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 81-89). Jedná se o monumentální hrobku Augustiniánského opatství svatého Tomáše na Starém Brně, která vznikla kolem roku 1885 podle projektu brněnského architekta Germana Wanderleyho. Samotná stavba včetně sochařské výzdoby byla realizována kamenosochařskou firmou Johanna Eduarda Tomoly. Hrobka obsahuje pohřby dalších výrazných osobností z opatství. Trojici světoznámých osobností pak zakončuje hudební skladatel Leoš Janáček (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 64). Náhrobek s vytesanou rukopisnou podobou verše z Janáčkovy skladby Potulný šílenec vytvořil v roce 1928 Eduard Milén.

Uvedená hrobová místa jsou zařazena mezi čestné hroby. V případě hrobových míst Josefa Dobrovského a Johanna Gregora Mendela by měla být zaručena i ochrana jejich okolí. Zvláště hrobové místo augustiniánského opatství se nachází v části hřbitova, které lze označit

jako neuralgické, a v případné nekoncepčních zásahů v bezprostředním okolí by mohlo dojít k devastaci významu hrobového místa.

VOJENSKÁ POHŘEBIŠTĚ

Vojenská pohřebiště s vojenskými a válečnými hroby tvoří neoddělitelnou součást Ústředního hřbitova. Většina vojenských pohřebišť se koncentruje v západní části areálu (skupiny 49, 66, 66a, 67, 73, 79, 79a, 79b, 79c, 79d), a jsou chráněny jako kulturní památka. Naopak ve východní části při ulici Vídeňské je situováno čestné pohřebiště spojeneckých

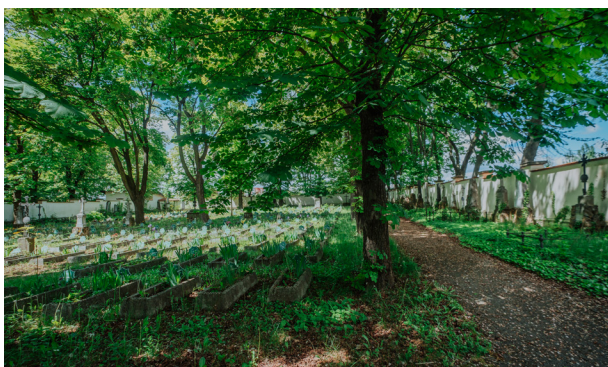
Pohřebiště vojáků německé armády z druhé světové války (skupina 79), 2021

vojsk a účastníků domácího odboje z druhé světové války (skupina 56), které je evidováno jako národní kulturní památka. Vojenská pohřebiště upravuje zákon č. 122/2004 Sb. Zákon o válečných hrobech a pietních místech.

VOJENSKÉ POHŘEBIŠTĚ I

V areálu vojenského hřbitova číslo I. se nachází nejstarší vojenské hroby na brněnském Ústředním hřbitově. Jsou zde pochováni padlí v různých válkách během 19. století, podél zdi pak někteří vyšší důstojníci a vojenští lékaři brněnské posádky z přelomu 19. a 20. století, na louce uprostřed skupiny pak leží část (z celkového množství na Ústředním hřbitově pochovaných) obětí I. světové války. V pruhu z bývalé zrušené skupiny č. 47 jsou pozůstatky

1388 vojáků a 5 důstojníků pruské armády, kteří v Brně zemřeli roku 1866 na následky zranění a nemocí (pozůstatky byly na Ústřední hřbitov převezeny ze zrušeného hřbitova v Zábrdovicích a z příležitostného pohřebiště v Králově Poli roku 1902 a 1920). V levém bližším rohu, na okraji skupiny č. 49, je u zdi pískovcový pomník příslušníků pěšího pluku č. 8 zvaného Špilberský, kteří padli v Bosně roku 1878. Je zdoben městským brněnským znakem. Na protější straně je společný hrob 72 důstojníků rakousko-uherské armády, přenesených sem ze zrušených brněnských hřbitovů. Vedle něj je pomník ruských vojáků, kteří zemřeli v Brně po bitvě u Slavkova roku 1805. Po straně je pomníček dvou dánských vojáků, kteří zemřeli jako váleční zajatci ve vojenské nemocnici v Brně Zábrdovicích roku 1864. V levém vzdálenějším rohu skupiny je společný hrob vojáků saské armády z roku 1866. V pravém protějším rohu je pohřben poručík turecké národnosti. Na louce

Vojenské pohřebiště I (skupina 49), 2021

Vojenské pohřebiště vojáků I. světové války (skupina 66), 2021

uprostřed, pokrývající většinu plochy skupiny, jsou řady prostých betonových hrobů ve tvaru lichoběžníku (délka = 130 cm, šířka = 40 a 50 cm) v jednotné úpravě, označených plechovými cedulkami. Patří obětem I. světové války, zejména z let 1915–1916.

ČESTNÉ POHŘEBIŠTĚ SPOJENECKÝCH VOJSK A ÚČASTNÍKŮ DOMÁCÍHO ODBOJE Z OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Areál se v současnosti skládá z těchto částí: Skupina 56a – čestné pohřebiště účastníků odboje z let 1939–1945, obětí nacistických koncentračních táborů a zemřelých odbojových pracovníků z let 1946–1948. Skupina 56b – čestné pohřebiště rumunských vojáků, kteří padli při osvobozovacích bojích na našem území na jaře roku 1945. Skupina 56c – čestné pohřebiště Sovětské armády. Po stranách dlážděné plochy před kolumbáriem jsou naproti sobě vztyčeny dva velké betonové, konkávně prohnuté monumenty s rytým reliéfem na přední straně, oba s „revolučními“ náměty odpovídající tendenčnímu umění období komunistické totality (sochař Miloš Axman). Při zvláštním vstupu z ulice Vídeňské byl zbudován 39 m vysoký, ostře zkosený betonový pylon.

Pohřebiště bylo vybudováno v roce 1946 po soustředění exhumovaných hrobů padlých příslušníků Sovětské armády v ulicích města Brna. Je v něm pohřbeno 3 364 padlých vojáků, mezi nimi i několik žen, nejen z Brna, ale i dalších míst Jižní Moravy. Jsou pohřbeni ve společných hrobech.

V čelní stěně kolumbária je popel 283 důstojníků, jejichž tělesné pozůstatky byly zpopelněny v brněnském krematoriu. Před kolumbáriem je pochováno v jednotlivých hrobech dvanáct vyšších důstojníků.

Socha rudoarmějce, samopalníka, je dílem akademického sochaře Františka Vladimíra Foita (1900–1971), vytvořil ji v letech 1945–1946.

Čestné pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období II. světové války (skupina 56), 2021

Plastika Miloše Axmana na Čestném pohřebišti spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z II. světové války, 2021

V letech 1979–1980 byla provedena rekonstrukce celého pohřebiště. Původní jádro s Ústředním motivem rudoarmějce zůstalo zachováno (ale ztratilo své původní dominantní postavení), nově bylo postaveno kolumbárium a nad společnými hroby byly vybudovány dva protilehlé plastické monumenty s reliéfy v pohledovém betonu. Autorem reliéfních stěn byl Miloš Axman.

Do areálu pohřebiště bylo nově zabudováno osvětlení, doplněny sadové úpravy a dlažba. V přední části pohřebiště byl vybudován 39 metrů vysoký, ostře zkosený betonový pylon založený na pilotech zapuštěných do hloubky 12 metrů. Pohřebiště pak bylo doplněno těžkou vojenskou technikou a tanky, které nesly čísla údajně prvních tanků, jež dosáhly jižního okraje Ústředního hřbitova již ve dnech 16. a 17. dubna 1945. Toto nově zrekonstruované pohřebiště bylo slavnostně otevřeno dne 26. dubna 1980.

Tanky a veškerou další těžkou vojenskou techniku, která pohřebiště uzavírala proti Vídeňské ulici, odstranila skupina odborníků z ženijní a tankové katedry Vojenské akademie v Brně v polovině prosince roku 1991.

Dne 2. 10. 2000 byl na tomto pohřebišti pochován zatím poslední sovětský voják nalezený 7. 3. 2000 v Pisárecké ulici při hloubení stavební rýhy.

PAMÁTKOVÁ OCHRANA

Památková ochrana je jeden ze způsobů ochrany zejména umělecko-historických a architektonických kvalit objektů, které se v areálu Ústředního hřbitova nachází. Na rozdíl však od statutu čestného hrobu, kde hrobové místo včetně jeho zařízení i pohřbených ostatků přebírá do své správy statutární město Brno prostřednictvím Správy hřbitovů a je tak zajištěna trvalá autenticita a údržba hrobového místa, u památkově chráněných náhrobků může docházet ke ztrátě původnosti, nebo dokonce exhumaci uložených ostatků, a to v souvislosti se změnami nájemních vztahů těchto hrobových míst. Podrobněji je památková ochrana Ústředního hřbitova rozpracována v samostatné kapitole 02.8.

ADOPCE VÝZNAMNÝCH HROBŮ

Rada města Brna schválila dne 21. 10. 2020 Metodiku dočasné adopce hrobového místa a hrobového zařízení na veřejném pohřebišti na území statutárního města Brna, přičemž smyslem tohoto projektu je aktivní participace veřejnosti do péče o hroby významných osobností a ve spolupráci s veřejností zabránit chátrání těchto hrobů.

Adopcí hrobu se rozumí akt uzavření smlouvy o dočasné adopci hrobového místa a hrobového zařízení (pomník, obruby, deska) po dobu 10 let, kdy se zavazuje pečovat o hrobové místo a hrobové zařízení. Předmětem smlouvy je zajištění péče o hrobové místo, včetně zajištění opravy a údržby hrobového zařízení. Hrobové zařízení zůstává po dobu adopce stále

majetkem města Brna. Seznam hrobových míst navržených k dočasné adopci navrhuje Správce spolu s pracovní skupinou tvořenou zástupci Správce, Odboru životního prostředí, Odboru kultury, Odboru památkové péče a Muzea města Brna. Návrhy na zařazení do adopčního programu jsou přijímány dále od fyzických a právnických osob. Smyslem je hrob zachovat a zajistit jeho péči.

POMNÍK ÚČASTNÍKŮM TŘETÍHO ODBOJE POPRAVENÝM V LETECH 1949-1951

Velmi skromným mementem, připomínajícím justiční vraždy komunistické totality, je pomník odhalený 28. října 2002 z iniciativy Konfederace politických vězňů. Jeho umístění na prostranství u krematoria má sice svůj symbolický význam, neboť těla popravených byla spalována v krematoriu a tajně pohřbívána na neoznačených místech, avšak zdaleka neodpovídá svému významu. Jedná se o na šířku orientovaný pomník z žulové leštěné desky na betonovém podstavci. Ve třech sloupcích je na pomníku uvedeno 23 jmen popravených osob z let 1949–1951. Nutno však podotknout, že poslední poprava z politických důvodů se v Brně uskutečnila v roce 1952 (Leopold Doležal), což tento pomník nereflektuje.

VYHODNOCENÍ

6.a Po skončení obou světových válek došlo k výrazným proměnám v areálu Ústředního hřbitova v důsledku politicko-ideologických změn

6.b V druhé polovině 20. století byla porušena původní koncepce exponovaných hrobových míst v nárožní poloze při hlavních komunikačních osách

6.c Hrobové skupiny v jednotlivých částech hřbitova vytvářejí homogenní celky

6.d V areálu hřbitova, včetně jeho nejstarší části nebo v bezprostřední blízkosti čestných hrobů a památkově chráněných náhrobků, vznikají esteticky zcela nevhodné náhrobky

6.e V případě hrobových míst Josefa Dobrovského a Johanna Gregora Mendela není zcela zajištěna ochrana jejich bezprostředního okolí

6.f V případě exhumací ostatků a likvidací hrobových míst německých osobností po roce 1918 a 1945 nedošlo dodnes k jejich rehabilitaci

6.g V případě některých hrobových míst, vyřazených v roce 1979 z čestného pohřebiště, nedošlo dodnes k jejich opětovanému zařazení

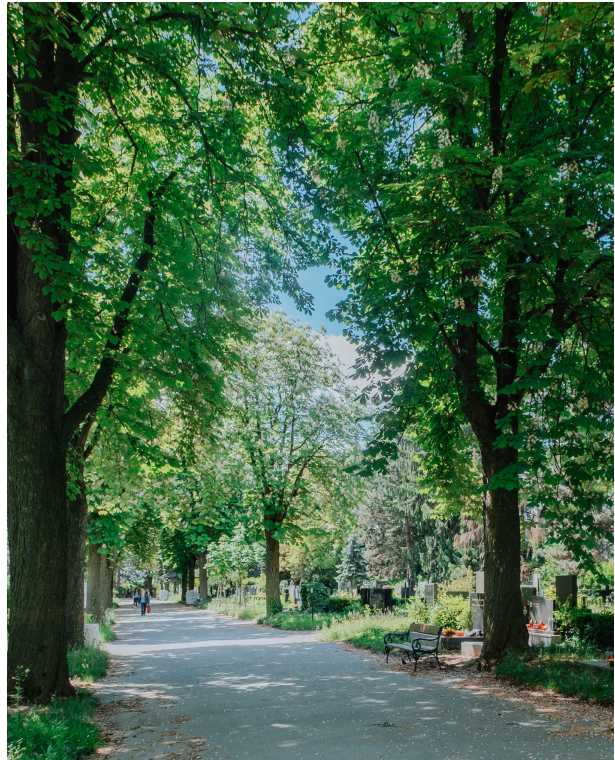
6.h Stav Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války postupně degraduje. Zvláště nevyhovující je stav náhrobků účastníků domácího odboje

6.i Prostor tzv. Čestného kruhu a Čestné aleje je kapacitně naplněn

02.7 ZELEŇ

KOMPOZICE

Kompozice hřbitova vychází z původního konceptu cestní sítě lemované oboustrannými alejemi, které vymezují nadřazenou pravoúhlo strukturu dále rozdělenou živými stříhanými stěnami do jednotlivých hrobových skupin. Koncepte zeleně hřbitova a zeleň samotná je chráněna jako památka zahradního umění v celém rozsahu území Ústředního hřbitova. Nejcennějšími z hlediska koncepce zeleně a památkové ochrany jsou zejména aleje ve věkovém stadiu 4-5, viz schéma dřevin dle věkové kategorie.

Alej ve věkové skupině 4 (dospělý strom) , 2021

SCHÉMA DRUHOVÉ SKLADBY ALEJÍ (Atregia 2020)

➤ hlavní vstup	Fraxinus	Ginkgo	Quercus	Crataegus
➤ vedlejší vstup	Cornus	Robinia	Tilia	Colyrus
➤ uzavřený vstup	Acer	Betula	Sophora	
➤ vstup/vjezd	Aesculus	Carpinus	Prunus	

AKTUÁLNÍ STAV VEGETACE

ALEJE

Nejvýznamnějším prvkem zeleně doprovázejícím pravidelnou strukturu kompozice hřbitova jsou oboustranné aleje. Jejich význam spočívá v utváření reprezentativního prostředí navozujícího harmonickou a pietní atmosféru. Aleje jsou převážně tvořeny listnatými druhy stromů, nejvýznamněji jsou zastoupené lípy. Kompletní přehled použitých druhů je patrný ve schématu druhové skladby alejí.

Obnovená alej ve věkové skupině 3, 2021

DŘEVINY NA HROBOVÝCH POLÍCH

Pravidelné plochy vymezené cestní sítí a alejemi tvoří základní rastr, který je dále rozdělen střihanými živými ploty (nejčastěji použité druhy jsou zeravy, tis nebo tavolník) vymežujícími řady hrobů nebo urnové háje.

Nad původní záměr se na těchto hřbových polích nacházejí převážně jehličnaté dřeviny

Střihané živé stěny, 2021

(zeravy, cypřišky, smrky apod.) vysazené nájemci jednotlivých hřbových míst.

OSTATNÍ DŘEVINY

Na hřbitově se nacházejí další skupiny dřevin vymykající se z výše popsané kompoziční struktury alejí a dřevin na hřbových polích. V severní části pod krematoriem oddělují jednotlivé hřbové skupiny souvislé výsadby převážně jehličnatých stromů (smrků a borovic). Ve východní části území v těsné blízkosti ohradní zdi se nachází vegetační liniový prvek sloužící především jako izolační zeď vymežující hřbitov vůči frekventované Vídeňské ulici. Jedná se o nepůvodní jehličnaté stromy stejného druhu (borovice černá), jejichž význam není doposud doložen historickým průzkumem.

Příklad nekonceptně vysazených dřevin, 2021

TRAVNÍ PLOCHY

V druhé polovině 20. století byly v rámci rozšíření plochy hřbitova vymezeny i rozptylové a vsypové loučky, které jsou v podstatě travními plochami se skupinami dřevin v rozvolněné kompozici. Oproti přísně geometricky vymezeným plochám starších částí hřbitova se svým stylem blíží k anglickému krajinářskému parku.

Významnou a v rámci areálu Ústředního hřbitova ojedinele otevřenou zatravněnou plochou je pietní území Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války

Pohled na rozptylovou loučku, 2021

administrativní budovy v prostoru hlavního vstupu do hřbitova.

KONCEPCE OBNOVY ZELENĚ (ATREGIA, 2019-2020)

Ve dvou etapách byla v roce 2019-2020 zpracována Koncepce rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna (dále uvedená pouze jako Koncepce obnovy zeleně). Podrobně se zabývá zhodnocením současného stavu dřevin a návrhem jejich ošetření a výsadeb.

MOBILNÍ ZELENĚ

V areálu Ústředního hřbitova se nachází mobilní zeleň na otevřené ploše pietního území na jihovýchodně od hlavního vstupu při ulici Vídeňské. Dřevěné, betonové a keramické nádoby jsou osázené zakrslými druhy jehličnatých dřevin (Juniperus, Pinus), výjimečně trvalkami. Sezónními výsadbami (letničky, zimní aranžmá se suchými rostlinami) je osazováno několik nádob před vstupem do

Aktuálně mají dřeviny na stanovišti zhoršené podmínky pro růst vlivem nedostatku prokořenitelného prostoru alejových stromů (zpevněné povrchy), chorob a škůdců (chalara fraxinea, klíněnka, kůrovec, jmelí) a mechanického poškozování provozní technikou. V návrhové části se autoři zaměřili především na obnovu jednotlivých stromových alejí, jejich ošetření a výsadbou.

SCHÉMA DŘEVIN DLE VĚKOVÉ KATEGORIE (Atregia 2019-2020)

➤ hlavní vstup	➤ uzavřený vstup	● 1 - nová výsadba	● 3 - dospívající strom	● 5 - senescentní strom
➤ vedlejší vstup	➤ vstup/vjezd	● 2 - mladý strom	● 4 - dospělý strom	

Dřeviny uvnitř hrobových polí jsou navrženy k ošetření a odstranění v případě, že konkurují stromům v alejích, nebo jsou napadeny kůrovcem. Ostatní jsou ponechány, případně ošetřeny tak, aby nezakrývaly náhrobky či nebránily pohybu mezi hrobovými řadami.

V kooperaci s projektem rekonstrukce cestní sítě, který kromě rekonstrukce hlavních cest řeší i odtokové poměry a retenci srážkových vod, jsou navrhovány kolem zpevněných cest v šířce 3 m oboustranné pásy ze štěrkového trávníku. Stávající alejové stromy, které zde rostou, i nové výsadby tak budou mít vhodnější podmínky a oproti stávajícímu stavu větší prokořitelný prostor.

Ke zvýšení možnosti zasakování srážkové vody by měly být asfaltové cesty uvnitř hrobových polí nahrazeny vodopropustným materiálem, jako je štěrk nebo štěrkový trávník.

Pro obnovu jednotlivých alejí je navržena etapizace a koordinace v souladu s postupnou obnovou cestní sítě.

Předprostor obřadní síně u hlavního vstupu do hřbitova z ulice Vídeňská byl Konceptí obnovy zeleně záměrně ponechán k řešení v rámci plánované architektonické soutěže, jejichž výsledky budou následně projednány s dotčenými orgány.

VYHODNOCENÍ

7.a Koncepte zeleně hřbitova a zeleň samotná je chráněna jako památka zahradního umění.

7.b V rámci Koncepte rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna (2019 – 2020) byl vypracován aktuální plán obnovy zeleně pro celý hřbitov.

7.c S odkazem na Koncepti rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna (2019–2020) lze konstatovat zhoršené podmínky pro růst dřevin na stanovišti.

7.d Při obnově alejí lze původní druhy dřevin použít za stávajících dlouhodobě zhoršených podmínek na stanovišti pouze s velmi zkrácenou životností.

7.e Použití odolnějších kultivarů původních druhů při obnově alejí je z hlediska památkové ochrany problematické.

7.f Péče o zeleň byla v minulosti podfinancovaná. V současné péči o dřeviny zejména chybí pravidelná odborná kontrola a péče, přizpůsobení provozu aktuálním povětrnostním podmínkám.

7.g Technické zázemí pro péči o dřeviny a údržbu zeleně obecně není v této chvíli dostačující.

02.8 PAMÁTKOVÁ OCHRANA

ÚSTŘEDNÍ HŘBITOV Z POHLEDU PAMÁTKOVÉ OCHRANY

Sepulkrální památky, kterými jsou jak celé areály hřbitovů, tak i jeho nedílné komponenty, jako jsou například náhrobky, hrobky, epitafy, kaple a jiné, jsou přirozeně objektem zájmu také památkové péče. Tento typ památek však v České republice není chráněn soustavně, což je zapříčiněno i heterogeností této části památkového fondu. V současné době jsou sepulkrální památky chráněny buď jako nemovité kulturní památky, nebo jako památky movité. Nutno podotknout, že v rámci Národního památkového ústavu coby odborné výzkumné organizace státní památkové péče zatím nevznikl metodický pokyn či jiný koncepční materiál, který by stanovoval jednotnou péči o sepulkrální památky. Z aktuálně platných dokumentů a legislativních norem vyplývá, že památkové ochraně podléhají pouze ty

sepulkrální památky (hřbitovy, náhrobky, hrobky aj.), které jsou zapsány jako kulturní památky podle zákona č. 22/1958 Sb., nebo byly kulturní památkou prohlášeny Rozhodnutím Ministerstva kultury České republiky podle zákona č. 20/1987 Sb. Památková ochrana musí být tedy přesně definovaná v zápise nebo prohlášení. Z toho vyplývá, že v případě památkové ochrany pouze objektu stojícího v areálu hřbitova pak další objekty v tomto areálu např. hroby a hrobky památkami nejsou. Detailněji rozpracovává výklad o památkové ochraně sepulkrální architektury Metodický doplněk č. 1 k pokynu k vedení Ústředního seznamu kulturních památek ČR ze dne 1. 1. 2003, čl. III. odst. 6: „Hrobová zařízení a hrobky na hřbitovech nejsou vybavením nemovitostí, ani jejím movitým příslušenstvím. Pokud je hřbitov kulturní památkou, a je zapsán jako kulturní statek, se zajímavými, nebo hodnotnými nebo významnými náhrobky, pak jsou částí kulturní památky i tyto náhrobky. Pokud zápis

SCHEMA OCHRANY PAMÁTEK

➤ hlavní vstup	➤ uzavřený vstup	▲ NKP - objekt	▲ KP - objekt
➤ vedlejší vstup	➤ vstup/vjezd	▲ NKP - pohřebiště	▲ KP - náhrobek, hrobka
		▨ území NKP	▨ území KP

hřbitova neobsahuje zmínku o náhrobcích nebo jeho ochrana vyplývá ze zápisu hřbitovního kostela apod., nelze náhrobky pokládat za část kulturní památky. Pokud je náhrobek zapsán jmenovitě samostatně, je kulturní památkou, i když hřbitov není kulturní památkou. Vzhledem k tomu, že Ústřední seznam kulturních památek ČR nerozlišuje movité a nemovité kulturní památky do rozdílných řad, nevádí, že v minulosti byly náhrobky evidovány převážně ve státních seznamech nemovitých kulturních památek, i když jde ve skutečnosti o věci movité.“ Z tohoto výkladu v zásadě vyplývá, že památková ochrana se vztahuje pouze na ty objekty, které jsou výslovně zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek, nebo za kulturní památky byly prohlášeny.

KULTURNÍ PAMÁTKA

Za kulturní památku se podle dosud platného Zákona České národní rady o státní památkové péči č. 20/1987 Sb. považuje nemovitá, nebo movitá věc, případně jejich soubor, kterou vyhláší Ministerstvo kultury, pokud splňuje tato kritéria:

- je významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro její hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo
- má přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA

Národní kulturní památka představuje vyšší stupeň památkové ochrany. Národní kulturní památka tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, kterou prohlašuje a stanovuje podmínky její ochrany Vláda České republiky podle paragrafu 4 zákona č. 20/1987

Sb. o státní památkové péči. Návrh na vyhlášení připravuje Ministerstvo kultury ve spolupráci s Národním památkovým ústavem.

ZÁPIS KULTURNÍ PAMÁTKY

Metodika pro výběr sepulkrálních památek pro zápis do Ústředního seznamu kulturních památek neexistuje. Návrh na prohlášení věci za kulturní památku může podat kdokoliv. Návrh je poté hodnocen a případně dopracován odbornými pracovníky Národního památkového ústavu, vyjadřují se k němu majitel a výkonné orgány památkové péče územně příslušných pověřených úřadů (ORP) a krajských úřadů. Proces prohlášení může trvat i několik let, zejména v případech nevyjasněných majetkových vztahů.

POVINNOSTI VLASTNÍKŮ KULTURNÍCH PAMÁTEK

Jedním z nástrojů ochrany jsou zvláštní povinnosti vlastníků památek, mezi ně se řadí:

- Povinnost péče o kulturní památku, její ochrany a využívání v souladu s jejím významem.
- Povinnost součinnosti s orgány památkové péče. Vlastník tak například musí informovat o ohrožení nebo poškození kulturní památky či o zamýšlené změně užívání. Musí také umožnit přístup ke kulturní památce a umožnit kontrolu.
- Povinnost provádět nápravná opatření uložená orgánem památkové péče. Ta jsou vydávána, pokud vlastník své povinnosti zanedbává.
- Povinnost prevence, tedy povinnost předcházet ohrožení a nepříznivým změnám stavu kulturní památky.

Ochrana spočívá také v tom, že vlastník

k některým činnostem potřebuje povolení, souhlas či závazné stanovisko orgánu památkové ochrany. Jde například a následující situace:

Pokud se vlastník chystá provést údržbu, opravu, rekonstrukci nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí, musí si nejdříve vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností. V případě národní kulturní památky krajského úřadu.

Vlastník, správce, či uživatel nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci, v památkové zóně nebo v ochranném pásmu nemovité kulturní památky, nemovité národní kulturní památky, památkové rezervace, nebo památkové zóny, je povinen si vyžádat závazné stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností v případech:

- Zamýšlené stavby, změny stavby, terénní úpravy
- Umístění či odstranění zařízení, odstranění stavby
- Úpravě dřevin či udržovacích prací na této nemovitosti

PAMÁTKOVÁ OCHRANA ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA

Předmětem památkové ochrany je Ústřední hřbitov jako celek s vojenskými hřbitovy, pohřebištěm spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války, řadou náhrobků a hrobů významných osobností a hodnotným souborem obslužných budov má značnou umělecko-historickou, historickou a také morální hodnotu, a jako takový je areál hřbitova zapsán od 3. 5. 1958 v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem ÚSKP 11789/7-296 a katalogovým číslem 1000133680. Památková ochrana se tedy vztahuje takřka na celý areál hřbitova, přičemž za památkové hodnoty lze považovat zejména charakter hřbitova, jeho

urbanismus, zeleň se zdejší druhovou skladbou a také jednotlivé movité a nemovité objekty a areály explicitně zapsané v Ústředním seznamu kulturních památek. Od uvedeného data zápisu areálu hřbitova do Ústředního seznamu kulturních památek však nedošlo k zásadní reidentifikaci a aktualizaci, a tak se mimo památkovou ochranu ocitly skupiny, které vznikly až v druhé polovině 20. století. Jedná se o vojenská pohřebiště německé armády z druhé světové války (skupiny číslo 79a, 79b, 79c, 79d), běžné hrobové skupiny (skupiny číslo 90, 107-113) a také plochy rozptylových louček a kolumbária (kolumbária číslo K1-K4).

Mezi další kulturní památky v areálu Ústředního hřbitova, které jsou samostatně zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek, patří následující sepulkrální architektura:

Obřadní síň / Bohuslav Fuchs, Josef Polášek / 1925-1927 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1823 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0001

Vrátnice při ulici Vídeňské / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1824/1 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0002

Obydlí správce při ulici Vídeňské / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1826 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0003

Budova sociálního zařízení / Alois Prastorfer ?? / 1883 ?? / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1825 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0004

Stará část hřbitova s čestným pohřebištěm a náhrobky / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice parcelní číslo 1822/1 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0005

V areálu staré části s čestným pohřebištěm jsou v Ústředním seznamu kulturních památek

zapsány tyto náhrobky:

Náhrobek Eduarda Tomáška / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 17 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0501

Náhrobek Josefa Hybeše / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 18 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0502

Náhrobek Karla Vaňka / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 19 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0503

Náhrobek Karla Absolona / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 57 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0504

Náhrobek Břetislava Bakaly / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 58 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0505

Náhrobek Karla Dvořáčka / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 60 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0506

Náhrobek Antonína Procházky a Linky Procházkové / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 61 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0507

Náhrobek Jiřího Mahena / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 62 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0508

Náhrobek Karla Elgarta Sokola / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 63 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0509

Náhrobek Leoše Janáčka / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 64 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0510

Náhrobek Bedřicha Golombka / skupina 25a, řada 2, číslo hrobu 9-10 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0511

Náhrobek Miloše a Věry Wasserbauerových /

skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 13 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0512

Náhrobek Jarmily Kurandové / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0513

Náhrobek Vlastimila Šímy / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 11 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0514

Náhrobek Oldřicha Vykypěla / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 8 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0515

Náhrobek Jiřího Krohy / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 7 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0516

Náhrobek Jaroslava Štěpánka / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 24 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0517

Náhrobek Jiřího Trávníčka / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 23 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0518

Náhrobek Viléma Petrželky / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 54b / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0519

Náhrobek Bohuslava Fuchse / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 53 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0520

Náhrobek Eduarda Miléna / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 50 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0521

Terasní zeď s rampami / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1822/1 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0522

Ohradní zeď nejstarší části hřbitova s branami / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice, parcelní čísla 1820, 1822/1 / rejstříkové číslo ÚSKP

11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0006

Vrátnice při ulice Jihlavské / Alois Prastorfer / 1883 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1827/1 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0007

Vojenský hřbitov I / skupina 49 / k. ú. Štýřice parcelní číslo 1820 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0009

Vojenský hřbitov II / skupina 49 / k. ú. Štýřice parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0010

Vojenský hřbitov III / skupiny 66a, 73, 79 / k. ú. Štýřice parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0011

V AREÁLU ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA JSOU V ÚSTŘEDNÍM SEZNAMU KULTURNÍCH PAMÁTEK ZAPSÁNY TYTO DALŠÍ NÁHROBKY:

Náhrobek rodiny Storkovy / Karl Korschann / 1921/ skupina 1, řada 1, číslo hrobu 105-107 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0013

Náhrobek rodiny Rabasovy / A.Loos, Agust Rantz / okolo 1930 / skupina 1, řada 1, číslo hrobu 136-139 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0014

Náhrobek rodiny Fleischerovy a Martinů / skupina 1, řada 1, číslo hrobu 181-184 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0015

Hrobka řádu Augustiniánů / Germano Wanderley, Johann Eduard Tomola / okolo 1885 / skupina 2, řada 1, číslo hrobu 81-89 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0016

Náhrobek rodiny Svobodovy / Alfred Dressler / okolo 1908 / skupina 2, řada 1, číslo hrobu 72-73 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 /

katalogové číslo 1000133680_0017

Náhrobek rodiny Ripka von Rechthofen / Johann Eduard Tomola / 1884 / skupina 2, řada 1, číslo hrobu 105-107 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0018

Náhrobek Františky Stránecké / skupina 5, řada 1, číslo hrobu 67-68 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0019

Náhrobek rodiny Součkovy / anonym / 1942/ skupina 10, řada 1, číslo hrobu 116-117 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0020

Náhrobek rodiny Pustinovy / Carl Wollek / nedatováno / skupina 11, řada 1, číslo hrobu 111-112 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0021

Náhrobek rodiny Ritter von Bauer / Loos & Tomola / 1877 / skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0022

Náhrobek rodiny Liškovy / František Bílek / 1927 / skupina 12, řada 1, číslo hrobu 55-56 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0023

Náhrobek rodiny Lindenthal / anonym / nedatováno / skupina 13, řada 2, číslo hrobu 105-107 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0024

Náhrobek rodiny Bracegirdle / anonym / 4. čtvrtina 19. stol. / skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0025

Náhrobek rodiny Radvanovy / anonym / nedatováno / skupina , řada , číslo hrobu / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0026

Náhrobek Františka Mareše / anonym / nedatováno / skupina 15, řada 2, číslo hrobu

174 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 /
katalogové číslo 1000133680_0027

Náhrobek Adolfa Löwa / Johann Eduard Tomola
/ 1883 / skupina 18, řada 2, číslo hrobu 145-149,
skupina 18, řada 1, číslo hrobu 1-5 / rejstříkové
číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo
1000133680_0028

Náhrobek rodiny Gertsbauer / anonym / 1836 /
skupina 18, řada 1, číslo hrobu 8-10 / rejstříkové
číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo
1000133680_0029

Náhrobek rodiny Wawrovy / Johann Eduard
Tomola / 1887 / skupina 18, řada 1, číslo hrobu
17-21, skupina 18, řada 2, číslo hrobu 161-165 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0030

Náhrobek rodiny Arnold-Wessely / Johann
Eduard Tomola / 1887 / skupina 18, řada 1, číslo
hrobu 141-144 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-
296 / katalogové číslo 1000133680_0031

Náhrobek Lva Blatného / anonym / nedatováno
/ skupina 55e, řada 1, číslo hrobu 2 / rejstříkové
číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo
1000133680_0032

Náhrobek Antonína Vaška / Adolf Loos ? /
nedatováno / skupina 19, řada 2, číslo hrobu
172 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 /
katalogové číslo 1000133680_0033

Náhrobek Franze Czermaka / Rudolf Schiebel
/ 1911 / skupina 21, řada 1, číslo hrobu 86 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0034

Náhrobek F. Remeše / anonym / čtvrtá čtvrtina
19. stol. / skupina 21, řada 1, číslo hrobu 82-85 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0035

Náhrobek rodiny Herringovy / Josef Fuss,
Franz Praster / 1851 / skupina 22a, řada 1, číslo
hrobu 1-10 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296

/ katalogové číslo 1000133680_0036

Náhrobek rodiny Walouchovy / Johann Eduard
Tomola / 1900-1920 / skupina 24, řada 1, číslo
hrobu 38-39 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296
/ katalogové číslo 1000133680_0037

Náhrobek Václava Royta / anonym / 1900-
1910 / skupina 24, řada 1, číslo hrobu 138-140 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0038

Náhrobek Vojtěcha Šaffa / Eduard Šaff / návrh
1902, realizace 1924 / skupina 24, řada 2, číslo
hrobu 177 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296
/ katalogové číslo 1000133680_0039

Náhrobek Eduarda Tilla / anonym / návrh 1898
/ skupina 25a, řada 1, číslo hrobu 37-41, skupina
25a, řada 2, číslo hrobu 42-46 / rejstříkové
číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo
1000133680_0040

Náhrobek rodiny Ecksteinovy / Karl Korschann
/ 1932 / skupina 25b, řada 2, číslo hrobu 26-28 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0041

Náhrobek rodiny Lachsovy / anonym / konec 19.
stol. / skupina 25c, řada 2, číslo hrobu 55-57 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0042

Náhrobek rodiny Svobodovy a Veselých /
Sommer & Weniger / okolo 1896 / skupina 26,
řada 1, číslo hrobu 70-72 / rejstříkové číslo ÚSKP
11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0043

Náhrobek Ferdinanda Vacha / busta Julius
Pelikán / po roce 1939 / skupina 26, řada 1, číslo
hrobu 112-114 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-
296 / katalogové číslo 1000133680_0044

Náhrobek Josefa Koudely / anonym / 1895
/ skupina 28, řada 1, číslo hrobu 23-35 /
rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové
číslo 1000133680_0046

Náhrobek Františka Sušila a Matěje Procházky / Theophil von Hansen, Tomáš Beck, Adolf Loos st., Johann Eduard Tomola / 1871, adaptace 1893 / skupina 28, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0047

Náhrobek rodiny Helceletovy / Theophil von Hansen / po roce 1876 / skupina 28, řada 1, číslo hrobu 36-38 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0048

Náhrobek Václava Šíleného / Pupp & Skarka / po roce 1911 / skupina 26, řada 1, číslo hrobu 45-47 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0049

Náhrobek Václava Kosmáka a Vincence Brandla / Johann Eduard Tomola / 1899-1901 / skupina 28, řada 1, číslo hrobu 89-90 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0050

Náhrobek rodiny Večeřovy / Bohuslav Fuchs, Rudolf Březa / 1923 / skupina 29, řada 1, číslo hrobu 13-14 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0051

Náhrobek rodiny Helánovy / Adolf Loos st., Johann Eduard Tomola / 1877-1878 / skupina 30, řada 1, číslo hrobu 8-9 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0052

Náhrobek Františka Aloise Dvořáka / anonym / po roce 1925 / skupina 30, řada 1, číslo hrobu 20-22 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0053

Náhrobek rodiny Novotných / Adolf Loos st. / okolo roku 1900 / skupina 31, řada 1, číslo hrobu 71-72 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0054

Náhrobek Mary Jane Livingstone / anonym / po roce 1904 / skupina 31, řada 1, číslo hrobu 92 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0055

Náhrobek Josefa Chytila / Josef Břenek / 1862-1863 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 1a-5a / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0056

Náhrobek Alfréda Fischela / anonym / 1926 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 69-70 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0057

Náhrobek Rudolfa Těsnohlídek / anonym / 1928 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 90 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0058

Náhrobek Marie Steyskalové / anonym / po roce 1928 / skupina 39, řada 2, číslo hrobu 130 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0059

Náhrobek Františka Vymazala / Jan Laušman / po roce 1917 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 76 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0060

Náhrobek Arne Nováka / anonym / po roce 1939 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 115 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0061

Náhrobek Olgy Janáčkové / MV / 1903 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 144-145 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0062

Náhrobek Emanuela Straky / anonym / okolo roku 1923 / skupina 45, řada 1, číslo hrobu 48-49 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0063

Náhrobek Cyrila Metoděje Hrazdíry / Adolf Loos st. / 1926 / skupina 47, řada 1, číslo hrobu 52 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0064

Náhrobek Clemense von Petzholdt / Johann Eduard Tomola / 1880 / skupina 49, vojenské pohřebiště / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296

/ katalogové číslo 1000133680_0065

Náhrobek Františka Komprdy / anonym / 1910 / skupina 51, řada 1, číslo hrobu 1 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0066

Náhrobek rodiny Demelovy / Stanislav Sucharda / po roce 1900 / skupina 54, řada 1, číslo hrobu 20-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0067

Náhrobek Vladimíra Šťastného / anonym / po roce 1910 / skupina 57, řada 1, číslo hrobu 19-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0068

Náhrobek rodiny Fischerovy / Vladimír Fischer / po roce 1930 / skupina 54, řada 1, číslo hrobu 20-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0069

Náhrobek rodiny Šmerkovy / Heinrich Maria Waderé / po roce 1928 / skupina 58, řada 1, číslo hrobu 122-123 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0070

Náhrobek rodiny Jedličkovy / Eduard Hausera / po roce 1910 / skupina 60, řada 1, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0071

Náhrobek rodiny Bulínů / sousoší Václav Hynek Mach / 30. léta 20. stol. / skupina 61, řada 1, číslo hrobu 6-8 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0073

Náhrobek Friedricha Wilhelma Petera von Sinkow / F. Seifert / 1918 / skupina 61, řada 1, číslo hrobu 19-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0074

Náhrobek rodiny Bašných / Jan Laušman / po roce 1924 / skupina 61, řada 1, číslo hrobu 132a-132c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0075

Náhrobek rodiny Marešovy / anonym / po roce

1900 / skupina 62, řada 1, číslo hrobu 17-18 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0076

Náhrobek rodiny Stránských / Emil Králík / po roce 1919 / skupina 62, řada 1, číslo hrobu 75-77 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0077

Náhrobek Alfréda Dresslera / Alfréd Dressler / po roce 1919 / skupina 62, řada 1, číslo hrobu 111-112 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0078

Náhrobek Doubravky Šimové / Vladimír Fultner, reliéf Otakar Španiel / po roce 1910-1911 / skupina 63, řada 2, číslo hrobu 227 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0079

Náhrobek Zdenky Wiedermannové / Julius Pelikán / po roce 1915 / skupina 64, řada 4, číslo hrobu 308 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0080

Náhrobek Františka Pavlíka / Karel Racek / po roce 1905 / skupina 68, řada 2, číslo hrobu 245 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0081

Náhrobek Joži Barviče / anonym / po roce 1924 / skupina 70, řada 1, číslo hrobu 126-127 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0082

Náhrobek Františka Alexandra Zacha / anonym / po roce 1892 / skupina 73, vojenské pohřebiště / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0083

Náhrobek Ladislava Hofmana / Quido Kocián / 1928 / skupina 74, řada 8, číslo hrobu 497-498 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0084

Náhrobek Elsy Rützel / František Kalivoda / 1938 / skupina 104, řada 6, číslo hrobu 479 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové

číslo 1000133680_0085

Náhrobek Josefa Zeleného / anonym / po roce 1886 / skupina 107, řada 8, číslo hrobu 543 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0086

Náhrobek Miloslava Pelíška / Karel Racek, reliéf Rudolf Hlavica / 1941 / skupina H3, číslo hrobu 19 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0087

Náhrobek Václava Jelínka / busta Vincenc Makovský / 50. léta 20. stol. / skupina H3, číslo hrobu 20 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0088

Náhrobek Václava Kaprála / Julius Pelikán / po roce 1947 / skupina H3, číslo hrobu 77 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0089

Náhrobek Josefa Dobrovského / blanenské železárný / 1829 / skupina 32, řada 1, číslo hrobu 1a-5a / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0090

Náhrobek Bohumila Merhauta / reliéf Jan Štursa / po roce 1905 / skupina 19, řada 1, číslo hrobu 23-24 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0091

Náhrobek Josefa Janouška / anonym / po roce 1935 / skupina 104, řada 1, číslo hrobu 34-35 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0094

Náhrobek Antonína Balatky / anonym / po roce 1958 / skupina H5, číslo hrobu 5 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0095

Náhrobek Jaroslava Kvapila / anonym / po roce 1958 / skupina H5, číslo hrobu 6 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0096

Náhrobek rodiny Nezvalovy / František

Fabiánek / 1953 / skupina H5, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0097

Náhrobek Jana Zavřela / reliéf Vincenc Makovský / 1946-1949 / skupina H5, číslo hrobu 95 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0098

Náhrobek Jarmily a Karla Urbánkových / reliéf František Hořava / 1946 / skupina H5, číslo hrobu 100 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0099

Náhrobek Jaroslava Auerswalda / reliéf František Fabiánek / 1931 / skupina H5, číslo hrobu 101 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0100

Náhrobek Aloise Mrštíka / anonym / po roce 1925 / skupina H5, číslo hrobu 386 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0101

Náhrobek Karla Kapouna / busta Miloš Axman / po roce 1960 / skupina H5, číslo hrobu 387 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0102

Náhrobek Gézy Fischera / anonym / po roce 1963 / skupina H5, číslo hrobu 388 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0103

Náhrobek Mirka Elpla / anonym / po roce 1960 / skupina H5, číslo hrobu 392 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0104

Náhrobek Jana Máši / busta František Fabiánek / po roce 1933 / skupina H5, číslo hrobu 399 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0105

Náhrobek Arnošta Bláhy / anonym / okolo roku 1960 / skupina H5, číslo hrobu 404 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0106

Náhrobek rodiny Pražákovy / anonym / po roce 1915 / skupina 60, řada 2, číslo hrobu 129-131 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0072

Náhrobek Eduarda Tomáška / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 17 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0501

Náhrobek Josefa Hybeše / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 18 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0502

Náhrobek Karla Vaňka / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 19 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0503

Náhrobek Karla Absolona / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 57 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0504

Náhrobek Břetislava Bakaly / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 58 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0505

Náhrobek Karla Dvořáčka / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 60 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0506

Náhrobek Antonína Procházky a Linky Procházkové / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 61 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0507

Náhrobek Jiřího Mahena / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 62 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0508

Náhrobek Karla Elgarta Sokola / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu

63 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0509

Náhrobek Leoše Janáčka / Eduard Milén / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 64 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0510

Náhrobek Bedřicha Golombka / anonym / nedatováno / skupina 25a, řada 2, číslo hrobu 9-10 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0511

Náhrobek Miloše a Věry Wasserbauerových / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 13 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0512

Náhrobek Miloše a Věry Wasserbauerových / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 13 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0512

Náhrobek Jarmily Kurandové / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0513

Náhrobek Vlastimila Šímy / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 11 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0514

Náhrobek Oldřicha Vykypěla / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 8 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0515

Náhrobek Jiřího Krohy / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 7 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0516

Náhrobek Jaroslava Štěpánka / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 24 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0517

Náhrobek Jiřího Trávníčka / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 1, číslo hrobu 23 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0518

Náhrobek Viléma Petrželky / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 54b / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0519

Náhrobek Bohuslava Fuchse / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 53 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0520

Náhrobek Eduarda Miléna / anonym / nedatováno / skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 50 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0521

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY V AREÁLU ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA

Čestné pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války / skupiny 56a, 56b, 56c / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0008

V areálu Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války jsou v Ústředním seznamu kulturních památek zapsány tyto části:

Čestné pohřebiště sovětských vojáků / skupina 56c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0801

Kolumbárium / skupina 56c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_8001

Sloup se sochou vojína Rudé armády / František Vladimír Foit / 1945-1946 / skupina 56c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_8002

Monument / Miloš Axman / 1980 / skupina 56c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_8003

Monument / Miloš Axman / 1980 / skupina 56c / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_8004

Čestné pohřebiště rumunských vojáků / skupina 56b / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0802

Čestné pohřebiště účastníků odboje z let 1939-1945 / skupina 56a / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0803

Pylon / skupina 56 / k. ú. Štýřice, parcelní číslo 1819 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0804

Krematorium s kolumbáriem / Ernst Wiesner / 1926-1929 / k. ú. Štýřice, parcelní čísla 1832/1, 1834/4 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0012

VYHODNOCENÍ

8.a V areálu Ústředního hřbitova je památkově chráněno celkem 137 objektů, z toho ve 114 případech jde náhrobky Status národní kulturní památky mají 2 objekty.

8.b V Čestném kruhu je památkově chráněno 21 náhrobků z celkových 60.

8.c V Čestné aleji je památkově chráněno 11 náhrobků z celkových 49.

8.d Z hlediska zachování autenticity je značný rozdíl mezi četným hrobem a památkově chráněným. Jen 26 čestných hrobů je současně památkově chráněných.

8.e Vojenská pohřebiště (skupiny 79a, 79b, 79c, 79d), dále běžné hrobové skupiny (90, 107-113) a také plochy rozptylových louček a kolumbária (K1-K4) nejsou zahrnuty do ochrany areálu Ústředního hřbitova jako celku.

8.f Prostory Čestného kruhu, Čestné aleje, Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk jsou ve špatném technickém stavu, důležité kompoziční vztahy jsou zde často nečitelné, absentuje zde důraz na kvalitu.

8.g Památkově chráněný objekt sociálního zařízení při Vídeňské ulici nepochází z 1883, ale z roku 1946.

8.h Není jasné, zda se problém s tzv. pozdními zápisy vztahuje také k některým objektům či náhrobkům na Ústředním hřbitově.

8.i V případě 14 památkově chráněných náhrobků chybí podstatné plastické artefakty, jakými jsou busty,

reliéfy a další (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 105-107 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0018; skupina 11, řada 1, číslo hrobu 111-112 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0021; skupina 18, řada 1, číslo hrobu 141-144 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0031; skupina 21, řada 1, číslo hrobu 86 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0034; skupina 25b, řada 2, číslo hrobu 26-28 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0041; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 115 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0061; skupina 57, řada 1, číslo hrobu 19-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0068; skupina H3, číslo hrobu 19 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0087; skupina H3, číslo hrobu 20 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0088; skupina H5, číslo hrobu 5 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0095; skupina H5, číslo hrobu 6 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0096; skupina H5, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0097; skupina H5, číslo hrobu 101 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0100; skupina H5, číslo hrobu 399 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0105).

8.k Některé památkově chráněné náhrobky byly nevratně zničeny (např. skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296, katalogové číslo 1000133680_0022) a některé poškozeny (např. skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové

číslo 1000133680_0025; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 19-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0074).

8.l Památková ochrana některých náhrobků je s ohledem na jejich aktuální stav sporná (např. skupina 15, řada 2, číslo hrobu 174 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0027).

8.m Není jasné, zda se u některých památkově chráněných náhrobků nachází v hrobovém místě také ostatky osoby příslušné k náhrobků (např. skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0025/; skupina 5, řada 1, číslo hrobu 67-68 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0019; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0022; skupina 18, řada 1, číslo hrobu 141-144 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0031.

8.n Mapová aplikace gis.brno nepracuje s kategorií památkově chráněného náhrobku.

8.o Mapová aplikace gis.brno aktuálně uvádí celkem 6 památkově chráněných náhrobků jako volné k novému pronájmu (skupina 21, řada 1, číslo hrobu 82-85 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0035; skupina 24, řada 1, číslo hrobu 38-39 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0037; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 23-35 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0046; skupina 26, řada 1, číslo hrobu 45-47 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296

/ katalogové číslo 1000133680_0049; skupina 104, řada 6, číslo hrobu 479 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0088; skupina 60, řada 2, číslo hrobu 129-131 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0072).

8.p Absence přehledu hrobových míst s architektonicky významnými náhrobky, které nejsou kulturními památkami.

02.9 DOPRAVA

INDIVIDUÁLNÍ AUTOMOBILOVÁ DOPRAVA A PARKOVÁNÍ

Ústřední hřbitov je z hlediska dopravní obslužnosti umístěn u křižovatky dvou velmi významných městských komunikací. Jedná se o ulici Jihlavskou, která lemuje areál hřbitova ze severní strany, a dále pak z východu jde o ulici Vídeňskou. Obě tyto komunikace mají celoměstský i příměstský význam, kde ulice Jihlavská představuje hlavní spojnici mezi městskou částí Bohunice a centrem, Vídeňská pak propojuje centrum s jihem města a zároveň navazuje na přivaděč k dálnici D1. Tato situace předurčuje umístění a přístup k parkovacím místům, která jsou v současné době situována za těmito komunikacemi (a zároveň je jich nedostatek).

Hlavní parkoviště, které zároveň slouží jako P+R, je situováno mezi ulicemi Vídeňská a Heršpická. Návštěvník, který odstaví auto v tomto místě, může projít pod frekventovanou Vídeňskou podchodem a dostat se až před hlavní vstupní bránu. Zmíněné parkoviště je vedeno jako placené, ale po dobu dvou hodin je zdarma.

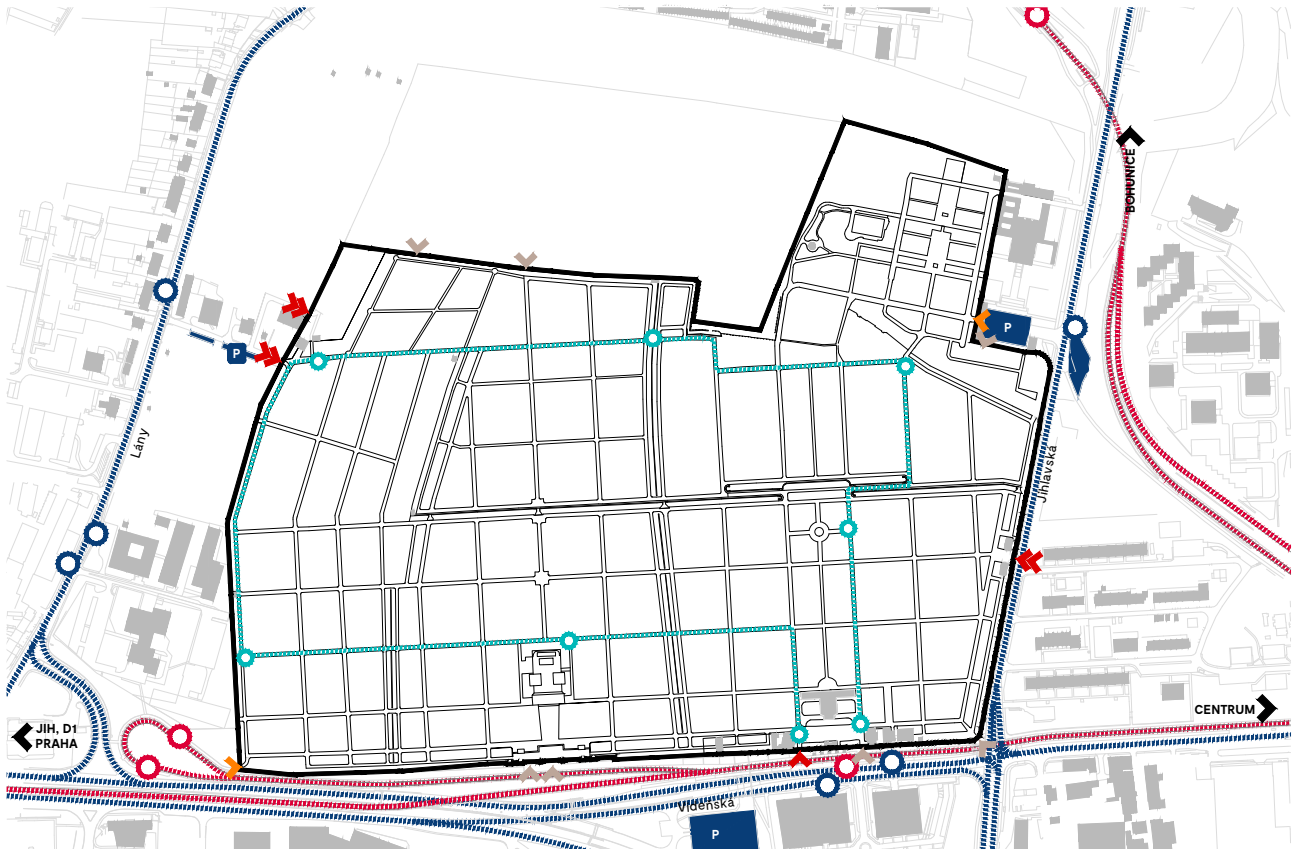
Další oficiální parkoviště je umístěno před krematoriem vedle ulice Jihlavské, je však

Parkoviště před krematoriem, 2021

SCHÉMA DOPRAVY

	hlavní vstup		uzavřený vstup		zastávka tramvaje		trasa autobusů		parkoviště
	vedlejší vstup		vstup/vjezd		zastávka autobusu		tramvajové koleje		
					zastávka minibusu		trasa minibusu		

přednostně určeno návštěvníkům krematoria a také se jedná o placený typ.

V současné době je odsouhlasený projekt nového parkoviště naproti vjezdu ke krematoriu u ulice Jihlavská. ÚS Červený kopec výhledově počítá s napojením tohoto parkoviště na novou tramvajovou zastávku.

Poslední možnost parkování v blízkosti hřbitova je parkoviště u vedlejšího vchodu do areálu od ulice Lány, které má velmi malou kapacitu.

Příležitostně lze zdarma zaparkovat přímo uvnitř areálu hřbitova, a to pouze v případě, že se jedná o hosty smutečního obřadu, vyhrazený prostor pro odstavení je přímo před smuteční síní. Tato parkovací plocha je využívána také zaměstnanci hřbitova a příjezdová komunikace je vedena od vrátnice na ulici Jihlavská.

Pohled na tramvajové zastávky na Vídeňské, 2020

MHD A VHD

Dostupnost městské a veřejné hromadné dopravy je v místě Ústředního hřbitova zastoupena tramvajovou a autobusovou dopravou. Zastávky autobusové dopravy jsou rozmístěny ve třech místech na ulici Lány, vedle ulice Jihlavské a před hlavním vstupem do areálu na ulici Vídeňské. Tramvajové zastávky jsou tři, jedna je umístěna přímo před hlavním vstupem z Vídeňské ulice, druhá u jižního vstupu od tramvajové smyčky a třetí až v západní části za krematoriem blíže k zastávce Bohunic. Jelikož neexistuje západní vstup, je docházková vzdálenost od této zastávky poměrně velká.

Vzhledem k věkové skladbě většiny návštěvníků je dopravní spojení MHD hned u vstupu do Ústředního hřbitova klíčové.

Od roku 2019 je během svátků – a to hlavně na svátek všech zesnulých – zřízena vnitřní linka malého autobusu, který rozváží návštěvníky po areálu hřbitova, tuto linku zajišťuje Dopravní podnik města Brna (viz schéma dopravy).

VNITŘNÍ AREÁLOVÁ DOPRAVA

Vjezd do areálu hřbitova automobilem je možný ve dvou místech. Prvním a hlavním místem je vjezd u bočního vchodu z ulice Jihlavská. Vjezd je využíván zaměstnanci, pohřebními službami a kameníky i smutečními hosty, kteří mají v omezeném počtu možnost zaparkovat až u smuteční síně. Druhý vjezd na hřbitov je umístěn z jihu z ulice Lány. Pojždění po hřbitově je povoleno pouze zaměstnancům pohřebnictví a osobám s povolením k vjezdu. Veřejnosti je za poplatek umožněn příjezd k hrobům za účelem údržby hrobů, což vytváří kolizní situace v době svátku zesnulých.

Většina cest v areálu hřbitova je v havarijním stavu. Stávající povrchy jsou z asfaltu, který je litý až ke kmenům stromů. Asfalt je často deformován kořenovým systémem stromů a je v mnoha částech porušen. Je tedy na místě postupná rekonstrukce z důvodu zajištění dostatečné únosnosti, průchodnosti i s ohledem na hospodaření s dešťovými vodami.

Pohled na povrch cest hřbitova, 2020

PĚŠÍ A CYKLODOPRAVA

Vstupy do areálu hřbitova se během historického vývoje nějak zásadně neměnily. Hlavní vstup je stále stejný z ulice Vídeňské, kde je v současné době používána pouze levá brána.

Vstup z ulice Jihlavské není pěšími příliš využíván a v budoucnu nebude z důvodu zrušení chodníku přístupný vůbec.

Co se týká cyklo dopravy, není vhodné, aby hřbitov sloužil jako zkratka pro cyklisty. Tomuto tranzitu by mohla přizpůsobit nová podoba ulice Jihlavské, kde je rušen chodník podél hřbitovny zdi. Tomuto tranzitu by mělo být v budoucnu zabráněno.

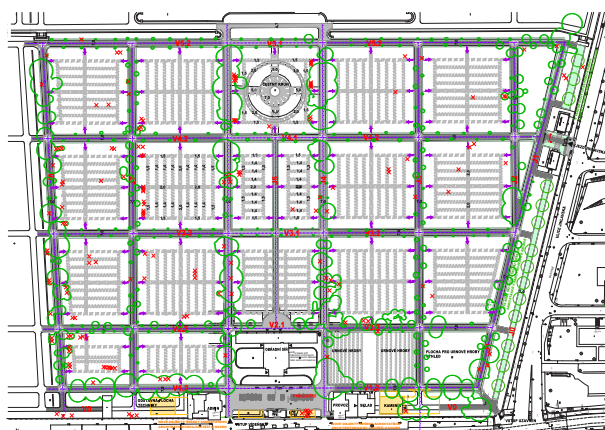
Více frekventované vstupy do areálu se vážou na blízkost parkování, zastávky MHD nebo VHD a jsou jimi vstupy od krematoria, z ulice Lány a od tramvajové smyčky z jihu.

Pohyb po areálu je jasně určen rastrem komunikací a chodníků mezi hrobovými poli, kdy pro orientaci slouží infomační tabule s plánem hřbitova. Vzhledem k charakteru terénu jsou na mnoha místech schodiště.

DOPRAVOPROJEKT

Studie a následný projekt řeší rekonstrukce v nejstarší části hřbitova od vstupu až po terasy za čestným kruhem. Jedná se o realizaci nových cest mezi hrobovými poli, rekonstrukci technické infrastruktury a návrh systému hospodaření s dešťovými vodami.

Návrh obnovy a jeho architektonické řešení odpovídá charakteru místa a také předmětu jeho památkové ochrany. Zpracování projektu předcházela analýza stávajícího stavu, průzkum technických sítí a diagnostika vozovek.

Návrh obnovy cestní sítě od společnosti Dopravo-projekt, 2020

VYHODNOCENÍ

- 9.a Nedostatečná kapacita parkovacích ploch u všech vstupů do areálu.
- 9.b Výborná dostupnost Smuteční síně a vstupu z Vídeňské ulice prostřednictvím MHD.
- 9.c Horší dostupnost prostřednictvím MHD vstupů z ulice Lány a krematoria.
- 9.d Dožívající stav cestní sítě.
- 9.e Vjezd veřejnosti do areálu způsobuje kolize v době svátků.
- 9.f Provozní zázemí u vstupu z Vídeňské nemá samostatný vjezd - nutno jezdit přes Jihlavskou.
- 9.g Navrhovaná úprava ulice Jihlavské může zabránit levému odbočení do areálu Ústředního hřbitova.
- 9.h Hrozba možného tranzitu cyklo dopravy po realizaci nové podoby ulice Jihlavské.

02.10 TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Technická infrastruktura v rámci celého areálu představuje především rozvody vody a kanalizaci. V rámci vstupní části jsou dále vedeny sítě NN, VN, plynu a sdělovací kabely.

Co se týká celoměstského významu, představuje území hřbitova prázdné území, jemuž se hlavní trasy sítí vyhýbají. Sítě, které jsou vedeny v rámci areálu, jsou vnitřními rozvody, které jsou připojeny na hranici hřbitova jednotlivými přípojkami.

KANALIZACE

V areálu hřbitova je provozována hlavní jednotná stoka vedena vlevo od obřadní síně ve směru ulice Jihlavské. Jedná se o kanalizaci DN300–DN500 z kameniny nebo PVC trubek (DN300). Dle provedeného kamerového průzkumu (který byl pořízen firmou Dopravoprojekt v roce 2020) vykazuje kanalizace závady, které jsou opravitelné bezvýkopovou technologií. Další část kanalizace je vedena vpravo od obřadní síně a opět se jedná o jednotnou kanalizaci DN400 v PVC materiálu a dle průzkumu je bez závad. Přípojky vpustí v koncových částech cest nebylo během průzkumu možno diagnostikovat, jelikož byly zaneseny. Kanalizace je napojena do veřejné kanalizace BVK v ulici Vídeňská.

VODOVODY

Přípojka vody je umístěna v nároží ulic Jihlavské a Vídeňské v severovýchodní části. Zásobování je zajištěno Brněnskými vodárnami a kanalizacemi. Rozvody vody jsou v areálu řešeny v DN80–DN100, které jsou uloženy v zemi, nebo vedeny mělce na povrchu k nápuštným místům vody na zalévání hrobů. Systém není zaokruhován, což neumožňuje odstavení dílčí části v případě havárie (které jsou v areálu dle informací vedení častým jevem). Dalším problémem je také nízký tlak vody v objektech vrátnice při ulici Jihlavské.

HOSPODAŘENÍ S DEŠŤOVOU VODOU

V současné době jsou srážkové vody odváděny podélným a příčným sklonem k hrobovým místům a do uličních vpustí. V dolní části areálu jsou srážkové vody sváděny do veřejné kanalizace. Celkový stav a způsob odvodnění je vzhledem ke klimatickým změnám nevhodný. Dešťová voda by měla být zadržována v rámci areálu hřbitova v maximální možné míře. Proto je vhodné realizovat systém, který je navržen v nejstarší části hřbitova firmou Dopravoprojekt. Zpevněné cesty mají být zúženy a odvodněny do zelených pásů se stávajícími stromy. Přebytková voda bude drenáží svedena do jímky v předprostoru smuteční síně a voda bude dále využívána k zálivce.

PLYNOVOD

Areál je napojen na rozvod plynu ve správě GasNET. Přípojka je zřízena z ulice Jihlavské. Plyn je veden v souběhu s ulicí Vídeňská ve východní části areálu. Z této větve se na vedení připojuje objekt kotelny, správní a administrativní budovy, obřadní síň a WC, kde je využíván na topení a ohřev vody. Plyn je doveden až k pohřebišti vojáků Rudé armády, kde je napojen na hořáky věčného ohně. Celkový stav vedení je špatný a je na místě jeho celková rekonstrukce (řeší studie od Dopravoprojektu).

VEDENÍ NN/VN

Ve východní části areálu přiléhající k ulici Vídeňská jsou vedeny kabely VN a NN společnosti E.On, dále pak kabely společnosti CETIN.

VEŘEJNÉ OSVĚTLENÍ A ROZHLAS

Veřejné osvětlení je zřízeno pouze v malé části areálu, a to kolem smuteční síně a v místě Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje, což může způsobit

potíže při orientaci zejména v podzimním a zimním období, kdy se brzy stmívá.

Rozhlas je rozmístěn velmi sporadicky a bez prostorové koncepce. Několik kusů je umístěno v západní části poměrně blízko sebe a pouze jeden kus je umístěn v části východní.

SDĚLOVACÍ SÍŤ A KAMEROVÝ SYSTÉM

Připojení ke sdělovacím kabelům je realizováno prostřednictvím optického vedení v majetku města Brna ve správě Brněnských komunikací a. s. Tímto vedením je realizováno propojení na internet a obsluha a dohled kamerového systému, který je částečně napojen do MKDS. Hlavní kabel je veden v souběhu s ulicí Jihlavskou vpravo od smuteční síně. V současnosti neexistuje propojení objektů datovou sítí, které je nutné zajist a také rozšířit kamerový systém zapojený do MKDS.

VYHODNOCENÍ

10.a Veškeré dešťové vody jsou sváděny do jednotné kanalizace a není řešeno HDV.

10.b Nevyhovující stav areálové vodovodní sítě. Síť je vedena mělko pod povrchem.

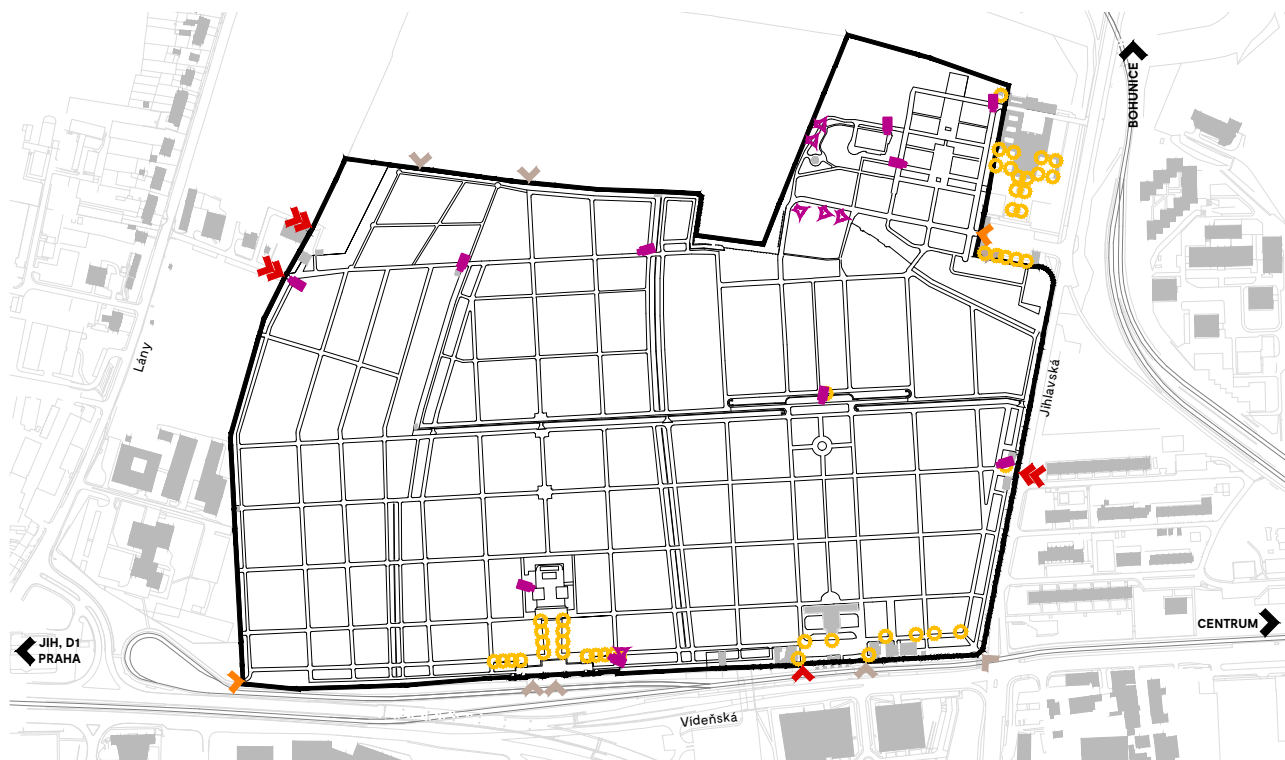
10.c Nevyhovující stav rozvodů plynu.

10.d Veřejné osvětlení i rozhlas jsou rozmístěny sporadicky a nepokrývají hlavní komunikační osy.

10.e Chybějící propojení objektů datovými rozvody, nedostatečný rozsah kamerového systému a rozhlasu (řeší projekt Dopravoprojektu).

SCHEMA UMÍSTĚNÍ VEŘEJNÉHO OSVĚTLENÍ A ROZHLASU

➤ hlavní vstup	➤ uzavřený vstup	📡 rozhlas	📷 kamera
➤ vedlejší vstup	➤ vstup/vjezd	🕒 veřejné osvětlení	

02.11 VYBAVENÍ A MOBILIÁŘ

SOCIÁLNÍ ZÁZEMÍ - WC

Veřejnosti slouží v současné době 3 veřejné a placené toalety: u krematoria (tyto toalety jsou ve správě PHSMB), u obřadní síně a u vstupu Lány. Nejdelší docházková vzdálenost na wc z prostoru mezi obřadní síní a krematoriem je cca 450m, z jihovýchodní části je to cca 530m.

MOBILIÁŘ A VYBAVENÍ HŘBITOVA

Vybavenost hřbitova v současné době představují především lavičky, informační, orientační tabule, nádoby na odpad (kontejnery) a nápusťní místa vody.

Dle terénních průzkumů byly jednotlivé prvky zaneseny do mapy a v níže uvedených schématech jsou vyznačeny. Co lze obecně poznamenat je, že stav mobiliáře i orientačního systému je neutěšený, vizuálně nejednotný a neodpovídá významu místa.

SCHÉMA UMÍSTĚNÍ LAVIČEK

- hlavní vstup
- uzavřený vstup
- veřejné lavičky
- WC veřejné wc
- vedlejší vstup
- vstup/vjezd
- soukromé lavičky
- docházková vzdálenost 300 m

LAVIČKY

V areálu jsou umístěny dva druhy laviček, a to ve správě hřbitova (veřejné) a soukromé, které si k hrobům umísťují příbuzní od zesnulých. Lavičky soukromé jsou nejčastěji orientovány na hrob a co hrob, to jiná lavička případně židle. Lavičky veřejné také nejsou stejného druhu a dle průzkumu vyplývá, že v umístování není patrný žádný systém.

Jeden z typů lavičky, 2021

INFORMAČNÍ, ORIENTAČNÍ TABULE A ROZCESTNÍKY

Informační tabule jsou umísťovány především u vstupů do hřbitova, jejich počet je vzhledem k množství vstupů úměrný. Tabule orientační a rozcestníky jsou v areálu rozmístěny sporadicky vzhledem k jeho rozloze. Jak bylo již výše uvedeno, tabule ani rozcestníky nejsou vzhledově sjednoceny a opět tu není jasně daná struktura v jejich umísťování.

Informační a orientační tabule před vstupem z ulice Jihlavské, 2021

Stávající popelnice a odpadkový koš, 2021

NÁDOBY NA ODPAD

Nádoby na odpad jsou v rámci areálu hřbitova dvojího druhu. Mezi hrobovými poli jsou umístěny kovové kontejnery na kolečkách v pozinkovaném provedení o objemu přibližně 1 m³. Dalším druhem jsou velkoobjemové kontejnery, které jsou umístěny mimo hrobová pole na dvou místech. Prvním místem je volná plocha pod hranou vyvýšené západní části hřbitova s čestnými alejemi, kde v minulosti stával zahradníkům

SCHEMA INFORMAČNĚ - ORIENTAČNÍHO SYTÉMU

hlavní vstup	uzavřený vstup	info tabule	zákazová tabule
vedlejší vstup	vstup/vjezd	orientační tabule	rozcestník

SCHÉMA UMÍSTĚNÍ NÁDOB NA ODPAD

hlavní vstup	uzavřený vstup	tříděný odpad	velkoobjemový kontejner
vedlejší vstup	vstup/vjezd	komunální odpad	

SCHÉMA UMÍSTĚNÍ ZDROJŮ VODY

hlavní vstup	uzavřený vstup	zdroj vody funkční	poloměr docházky Ø 50 m
vedlejší vstup	vstup/vjezd	zdroj vody nefunkční	

Kontejner na odpad u hřobového místa, 2020

dům. Druhým místem je plocha za hřbitovní zdí v jižní části nad ulicí Lány. Tyto velkoobjemové kontejnery jsou určeny pro svoz menších výše zmíněných kontejnerů. V okolí smuteční síně jsou rozmístěny ještě běžné odpadkové koše. Vzhledem k významu místa je nutné kontejnery a velkoobjemové nádoby na odpad odclonit přímému pohledu na odpad.

Nápuštní místo na vodu, 2021

NÁPUŠTNÍ MÍSTA NA VODU

Možnost napuštění vody pro zalévání hrobů představují nápuštní místa, ke kterým jsou vedeny mělce umístěné rozvody vody. Rozvody nejsou zaokrouhovány, takže pokud nastane havárie, je problém dílčí části odstavit. Samotná nápuštní místa jsou v poměrně havarijním stavu, nejčastěji to jsou betonové skruže, nad kterými je kohoutek na napuštění. Co se týká jejich četnosti a rozmístění po areálu hřbitova, je síť poměrně hustá, výjimku tvoří okolí památníků Rudé armády a jih nejstarší části hřbitova.

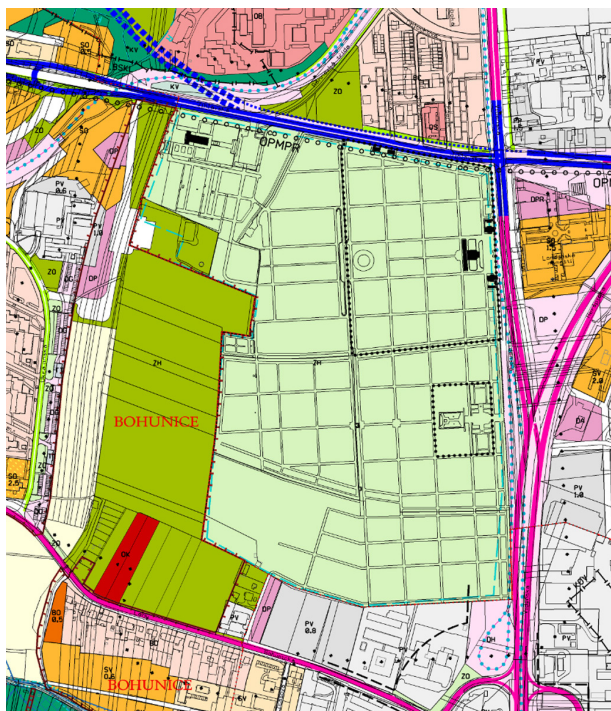
VYHODNOCENÍ

- 11.a Dlouhé docházkové vzdálenosti na wc, v průměru cca 500 m.
- 11.b Mnoho esteticky nesourodých typů mobiliáře (infotabule, lavičky, nápuštní místa na vodu, koše, kontejnery, lampy).
- 11.c Dožívající nápuštná místa na vodu.
- 11.d Umístění nádob na odpad v blízkosti hrobů.

02.12 ÚZEMNÍ PLÁN

ÚZEMNÍ PLÁN 1994

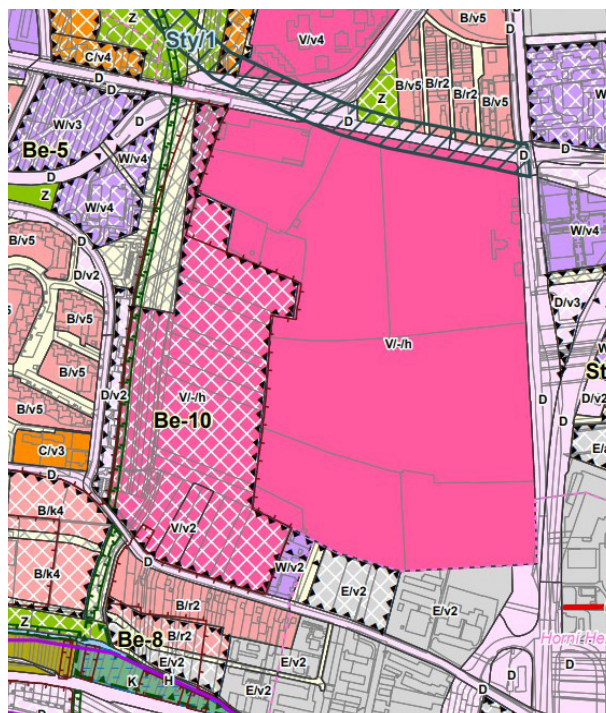
Stávající územní plán z roku 1994 hlavní plochu areálu vede ve stabilizované ploše ZH (plocha městské zeleně – plochy hřbitovů), vedle ní na západ vyhrazuje část pro možnost rozvoje – tedy návrhová plocha ZH. Součástí této plochy je vymezeno území pro veřejnou vybavenost s označením OK – kultura. V západní části je také vyznačena nová příjezdová komunikace z ulice Jihlavské. Ta je umístěna v ploše dopravní, kde je uvažováno o novém vstupu. Kolem celého areálu hřbitova je vedena navrhovaná hranice významného krajinného prvku. Podél Jihlavské ulice probíhá hranice ochranného pásma městské památkové rezervace Brno.

Výřez ÚP 1994

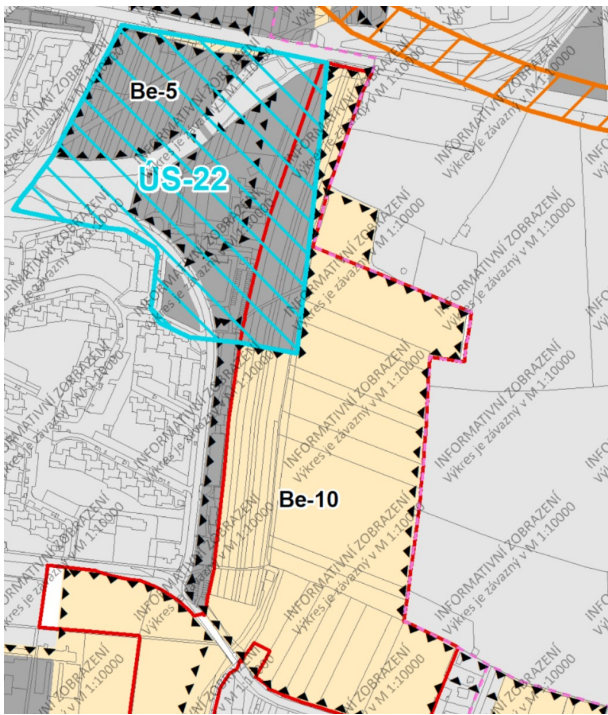
ÚZEMNÍ PLÁN 2022

Nový územní plán, který by měl nabýt platnosti v roce 2022, nijak zásadně plochu rozvržení nemění. Stávající areál je opět v ploše stabilizované, kdy stabilizovaná plocha odpovídá přesně stávajícímu stavu. Západní

Výřez ÚP 2022

část za hřbitovem je opět vedena v ploše navrhované, ale s tím rozdílem, že v rámci této plochy je vymezena další plocha (V/v2), která je určena pro funkci veřejné vybavenosti – kdy v této ploše lze umístit stavební objekt. Na tuto rozvojovou část je vedena karta lokality (Be-10), která explicitně určuje budoucí využití území. Je zde uvedena podmínka o zřízení nových dopravních ploch včetně parkoviště. A také podmínka pro plochu V/v2, kdy navržený objekt musí své stavebně technické řešení přizpůsobit vlivu hluku z ulice Lány. U jižní hranice je dále umístěna návrhová plocha lehké výroby nerušící provoz Ústředního hřbitova. Podél západní hranice je vymezen pás zeleně, který plní funkci místního ÚSES. Důležitým územím, které hraničí s plochou Be-10, je území mezi hřbitovem a západní zástavbou městské části Bohunic, toto území je ve výkresu ÚP – základní členění označeno jako ÚS-22. Tato lokalita je podmíněna pořízením územní studie, která je závazná ve věci rozhodování o změnách v území. Do této plochy spadá i další rozvojová plocha Be-5.

ÚP 2022 - výřez základního členění - ÚS - 22

REGULAČNÍ PLÁN

V roce 2002 byl pořízen regulační plán “Území při západním vstupu do Ústředního hřbitova v Brně-Bohunicích”. Plán řešil plochy mezi ulicemi Jihlavskou, Dlouhou, Ukrajinskou, Lány a areálem hřbitova. Řešena byla jak nová

Regulační plán “Území při západním vstupu do Ústředního hřbitova v Brně-Bohunicích” - zrušený 2013

výstavba mimo hřbitov, tak i rozvoj hřbitova a jeho nové dopravní napojení na ulice Jihlavskou a Ukrajinskou. Bylo řešeno i zlepšení dopravního napojení hřbitova z ulice Lány, zejména rozšíření parkoviště. Tato napojení jsou sledována i v návrhu nového územního plánu. V roce 2013 byl tento regulační plán na žádost MČ Brno-Bohunice zrušen, protože již neodpovídal aktuálním podmínkám v území ani reálným potřebám jeho využívání.

VYHODNOCENÍ

12.a Územní plán vymezuje plochu pro rozvoj (Be-10), ale bez potřeby územní studie, která by zajistila koncepční plán pro rozvoj hřbitova.

12.b V prostoru mezi hřbitovem a zástavbou Bohunic je vymezena plocha (Be-5), kde bude umístěn nový západní vstup. Na tuto lokalitu se vztahuje povinnost pořízení územní studie. Tato studie představuje příležitost, jak ovlivnit budoucí podobu další významné části hřbitova.

12.c Ústřední hřbitov disponuje velkou rozvojovou plochou.

02.13 ZÁMĚRY V ÚZEMÍ

JIHLAVSKÁ - ROZŠÍŘENÍ ULICE (1)

Jde o zásadní záměr, při kterém má dojít k rozšíření ulice Jihlavské v bezprostředním sousedství hřbitova na 4 pruhy vozovky. Nové řešení bude mít vliv na levé odbočení ze směru do Bohunic. Proto je nutné zabránit úplnému zrušení tohoto odbočení a vznášet i v dalších fázích projektové dokumentace důraz na jeho zachování, byť v komplikovanějším režimu. S plánovaným rozšířením má dojít ke zrušení chodníku kolem severní ohradní zdi hřbitova. Navrženo je odclonit rušnou komunikaci opticky zelení, která musí být vysazena v areálu hřbitova. Dále je navrženo nové parkoviště naproti vjezdu ke krematoriu a řešeno je nové dopravní napojení v západní části, kde by v budoucnu měl vzniknout nový vstup na

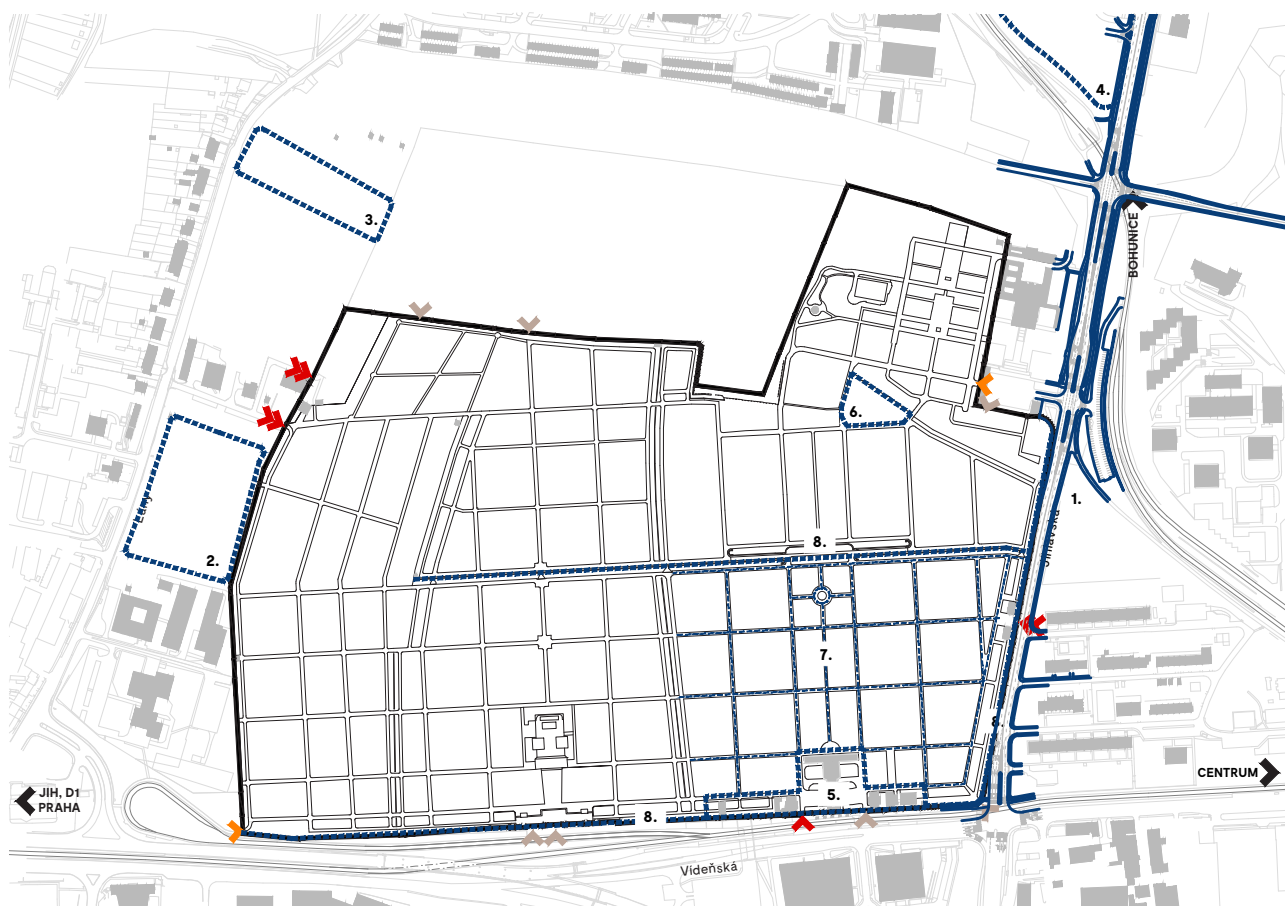
hřbitov. Projekt je ve fázi technické studie a další fáze budou řešeny po převodu pozemků ze státu do majetku statutárního města Brna a převodu komunikace z Jihomoravského kraje na město (investor projektu - Jihomoravský kraj).

VÝROBNÍ AREÁL BOHUNICKÁ (2)

Dalším projektem, který má být v sousedství hřbitova realizován, je polyfunkční areál s lehkou výrobou v jihozápadní části za hřbitovem směrem k Bohunicím. Dle dostupných informací je objekt v projektové přípravě, ale soudně bylo napadeno povolení k připojení na komunikaci (investor projektu - Brněnská Drutěva, Výrobní družstvo Brno).

SCHÉMA ZÁMĚROVÝCH OBLASTÍ

- hlavní vstup
- uzavřený vstup
- budoucí záměry
- vedlejší vstup
- vstup/vjezd

KOMUNITNÍ CENTRUM S KAPLÍ (3)

Záměrem zapsaného spolku MPHC je stavba kaple, komunitního centra a zahrady jižně od hřbitova v ploše, která jako jediná umožňuje realizaci objektů – parc. č. 1186,1187/3 a 1187/4. Záměr zatím není v projektové přípravě (investor projektu – spolek MPHC, z.s.)

STAVBY V OKOLÍ KREMATORIA (4)

Známy jsou dva záměry, které by mohly ovlivnit siluetu Krematoria. Na křižovatce ulic Dlouhé a Jihlavské je plánován obytný a kancelářský soubor se 400 byty (FIRESTA – Fireš, a.s.). Rozšíření Jihlavské a realizace nájezdu podél západní strany hřbitova změní terénní uspořádání.

PROSTOR HLAVNÍHO VSTUPU Z VÍDEŇSKÉ (5)

Hlavní vstup do Ústředního hřbitova z ulice Vídeňské je dlouhodobě nevyhovující a vyžaduje novou podobu v souladu s dlouhodobou koncepcí Ústředního hřbitova. Vedení SHMB požaduje zrenovovat technické a administrativní zázemí ÚHB a umístit u vstupu do areálu prostory pro veřejnou vybavenost a služby s pohřebnictvím související, jako jsou kamenictví a květinářství. K tomuto záměru byla vypracována architektonická studie od architektů Kotásková – Kotásek. Generel tento záměr prověřuje z hlediska dopravního zatížení. Celý prostor bude řešen architektonickou soutěží organizovanou Kanceláří architekta města Brna.

ZÁZEMÍ PRO ZAHRADNÍKY ÚH (6)

Území uvnitř areálu hřbitova, které je v současné době využíváno Správou hřbitova jako odstavná plocha pro velkoobjemové kontejnery, by se v budoucnu mělo změnit na zázemí pro zahradníky. V těchto místech stával tzv. Nohejlův dům (dům zahradníka). K tomuto záměru byla vypracována architektonická

studie od architektů Kotásková – Kotásek. Záměr je ve fázi studie.

OBNOVA CESTNÍ SÍTĚ (7)

Záměrem SHMB je oprava cestní sítě včetně inženýrských sítí a mobiliáře – viz kapitola Doprava. Záměr je ve fázi zpracování projektu pro stavební povolení.

REKONSTRUKCE OPĚRNÝCH ZDÍ VE STŘEDNÍ ČÁSTI HŘBITOVA A ZDÍ VÝCHODNÍ A SEVERNÍ ČÁSTI HŘBITOVA (8)

Jde o cihlové opěrné zdi s rampami ve střední části hřbitova a obvodové zdi ve východní a severní části. Návrh je zařazen do závazného plánu investic Magistrátu města Brna.

STUDIE NÁVRHU NA ZALOŽENÍ NOVÉ SLUPINY ČESTNÝCH HROBŮ (2010) (9)

V roce 2010 si město Brno objednalo variantní zpracování návrhů pro skupiny H2, H5 a H6. Jednalo se o koncepční umístění kopaných čestných hrobů, jelikož stávající rezervy byly již téměř vyčerpány. Studie, ze kterých si město vybíralo, byly dvě – od Ing. arch. Haralda Čadílka a Atelieru zahradní a krajinářské architektury Ing. Jaroslava Šubra. Studie, kterou si město nakonec vybralo a schválilo, byla od pana Ing. Haralda Čadílka. Ač je studie stále platná, za uplynulých 11 let nebyl požadavek o zřízení nové plochy pro tento typ pohřbívání.

Vizualizace skupina H2, 2010

Vizualizace skupina H5, 2010

Vizualizace skupina H6, 2010

Podoba platné studie je již překonaná a je potřeba vytvořit novou dle aktuálních požadavků ve větším rozsahu a koncepcí pro celé území Ústředního hřbitova.

VYHODNOCENÍ

13.a Podél severní strany hřbitova je zpracovávána technická studie na rozšíření ulice Jihlavské.

13.b Na jižní straně hřbitova u ulice Bohunické je plánován výrobní areál s lehkou výrobou.

13.c U ulice Lány je plánováno komunitní centrum s kaplí.

13.d Stavby v okolí krematoria mohou negativně ovlivnit siluetu a kontext stavby.

13.e Záměrem SHMB je úprava vstupní části hřbitova z Vídeňské včetně provozních objektů, výstavba provozní budovy pro zahradníky v místě bývalého "Nohejlova domu", oprava cestní sítě včetně inženýrských sítí a mobiliáře a rekonstrukce vnitřních a části obvodových zdí.

02.13 CELKOVÉ SHRNUÍ

Následující kapitola se pokusí shrnout a vyhodnotit předchozí části dokumentu a vytvořit tak jednoduchý a srozumitelný přehled o stavu a potřebách areálu Ústředního hřbitova. Součástí této kapitoly je problémový výkres, který je přílohou tohoto generelu.

SILNÉ STRÁNKY

3.a Vznik Ústředního hřbitova je spjatý s populačním růstem a stavební explozí města v druhé polovině 19. století, což vyžadovalo značnou prostorovou náročnost na areál hřbitova.

3.b Původní návrh Aloise Prastorfera lze označit za mimořádně velkorysý.

3.c Urbanismus Ústředního hřbitova odpovídá soudobým areálům v rakousko-uherské monarchii, přičemž nejbližší analogie najdeme v Grazu nebo u evangelického hřbitova ve Vídni.

4.a Ústřední hřbitov je místem kvalitní architektury podílející se na jedinečném obrazu města Brna.

5.a Původní koncepce hřbitova je přes svoji nedokončenost patrná a v nejstarší severovýchodní části je doprovázena původními budovami a opěrnými zdmi.

7.a Koncepce zeleně hřbitova a zeleň samotná je chráněna jako památka zahradní architektury.

7.b V rámci Koncepce rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna (2019–2020) byl vypracován aktuální plán obnovy zeleně pro celý hřbitov.

8.a V areálu Ústředního hřbitova je památkově chráněno celkem 137 objektů, z toho

ve 114 případech jde o náhrobky. Status národní kulturní památky mají 2 objekty.

9.b Výborná dostupnost smuteční síně a vstupu z Vídeňské ulice prostřednictvím MHD.

12.c Ústřední hřbitov disponuje velkou rozvojovou plochou.

SLABÉ STRÁNKY

1.c Rozvoji západní části hřbitova brání aktuální majetkové poměry.

1.d Soukromé vlastnictví objektu kamenictví u vstupu z Vídeňské brání rozšíření provozního zázemí hřbitova.

1.g Objekt vrátnice Lány lze rekonstruovat po dohodě se SRN.

2.a Stávající provozní zázemí pro zahradníky je nevyhovující.

2.b Stávající zázemí v historické budově 4b (pravá) pro hrobníky a administrativu je nevyhovující.

2.c Stávající zázemí pro techniku je nevyhovující z důvodu nedostatečné kapacity i zastřešení.

2.d Stávající oddělení kanceláří vedení, administrativy a provozu vede k vynuceným cestám a přejezdům mezi kancelářemi na ulici Renneské a Ústředním hřbitovem.

2.e Zázemí zaměstnanců u vjezdu Lány je nevyhovující.

4.b Nevyhovující podoba vstupní části od ulice Vídeňské včetně provozních budov za historickými objekty.

4.c Nevyhovující podoba a technický stav zázemí zahradníků – mobilních buněk.

4.d Nevyhovující podoba a technický stav obřadního pavilonu Síň rozptylu a vsypu.

4.e Nevyhovující podoba altánu u německého vojenského hřbitova (sk. 79).

5.b Východní a západní část hřbitova nejsou organicky propojené. Výstavba zde zafixovala dnes nepodstatnou majetkovou hranici.

5.c Bezbariérové propojení východní a západní části je možné pouze jedním vstupem.

5.d Omezená možnost propojení stávající a rozvojové části bez nutnosti přesunu hrobů, kolumbárií a opěrných zdí.

6.a Po skončení obou světových válek došlo k výrazným proměnám v areálu Ústředního hřbitova v důsledku politicko-ideologických změn.

6.b V druhé polovině 20. století byla porušena původní koncepce exponovaných hrobových míst v nárožní poloze při hlavních komunikačních osách.

6.d V případě exhumací a likvidací hrobových míst německých osobností po roce 1918 a 1945 nedošlo dodnes k jejich rehabilitaci.

6.e V případě některých hrobových míst, vyřazených v roce 1979 z čestného pohřebiště nedošlo dodnes k jejich opětovanému zařazení.

6.f Stav čestného pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období druhé světové války postupně degraduje. Zvláště nevyhovující je stav náhrobků účastníků domácího odboje.

6.h Stav Čestné aleje a jejího okolí je nevyhovující a degraduje.

7.c S odkazem na Koncepci rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna (2019–2020) lze konstatovat zhoršené podmínky pro růst dřevin na stanovišti.

7.d Při obnově alejí lze původní druhy dřevin použít za stávajících dlouhodobě zhoršených podmínek na stanovišti pouze s velmi zkrácenou životností.

7.e Použití odolnějších kultivarů původních druhů při obnově alejí je z hlediska památkové ochrany problematické.

7.f Péče o zeleň byla v minulosti podfinancovaná. V současné péči o dřeviny zejména chybí pravidelná odborná kontrola a péče, přizpůsobení provozu aktuálním povětrnostním podmínkám.

7.g Technické zázemí pro péči o dřeviny a údržbu zeleně obecně není v této chvíli dostačující.

8.d Z hlediska zachování autenticity je značný rozdíl mezi čestným hrobem a památkově chráněným. Jen 26 čestných hrobů je současně památkově chráněných.

8.f Prostory Čestného kruhu, Čestné aleje, Čestného pohřebiště spojeneckých vojsk jsou ve špatném technickém stavu, důležité kompoziční vztahy jsou zde často nečitelné, absentuje zde důraz na kvalitu.

8.i V případě 14 památkově chráněných náhrobků chybí podstatné plastické artefakty, jakými jsou busty, reliéfy a další (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 105–107 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0018; skupina 11, řada 1, číslo hrobu 111–112 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0021; skupina 18, řada 1, číslo hrobu 141–144 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0031; skupina 21, řada 1, číslo hrobu 86 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0034; skupina 25b, řada 2, číslo hrobu 26–28 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0041; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 115 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0061; skupina 57, řada 1, číslo hrobu 19–21 / rejstříkové číslo ÚSKP

11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0068; skupina H3, číslo hrobu 19 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0087; skupina H3, číslo hrobu 20 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0088; skupina H5, číslo hrobu 5 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0095; skupina H5, číslo hrobu 6 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0096; skupina H5, číslo hrobu 12 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0097; skupina H5, číslo hrobu 101 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0100; skupina H5, číslo hrobu 399 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0105).

8.j Některé památkově chráněné náhrobky byly nevratně zničeny (např. skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296, katalogové číslo 1000133680_0022) a některé poškozeny (např. skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0025; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 19-21 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0074).

8.k Památková ochrana některých náhrobků je s ohledem na jejich aktuální stav sporná (např. skupina 15, řada 2, číslo hrobu 174 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0027).

8.l Není jasné, zda se u některých památkově chráněných náhrobků nachází v hrobovém místě také ostatky osoby příslušné k náhrobků (např. skupina 14, řada 1, číslo hrobu 38-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0025/; skupina 5, řada 1, číslo hrobu 67-68 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0019; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 39-41 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0022; skupina 18, řada 1, číslo hrobu 141-144 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0031.

8.m Mapová aplikace gis.brno nepracuje s kategorií památkově chráněného náhrobku.

9.a Nedostatečná kapacita parkovacích ploch u všech vstupů do areálu.

9.c Horší dostupnost MHD vstupů Lány a Krematorium.

9.d Dožívající stav cestní sítě.

9.e Vjezd veřejnosti do areálu způsobuje kolize v době svátků.

9.f Provozní zázemí u vstupu z Vídeňské nemá samostatný vjezd - nutno jezdit přes Jihlavskou.

10.a Veškeré dešťové vody jsou sváděny do jednotné kanalizace a není řešeno HDV.

10.b Nevyhovující stav areálové vodovodní sítě. Sít je vedena mělko pod povrchem.

10.c Nevyhovující stav rozvodů plynu.

10.d Veřejné osvětlení je rozmístěno sporadicky a nepokrývá hlavní komunikační osy, totéž platí o rozhlasu.

10.e Chybějící propojení objektů datovými rozvody, nedostatečný rozsah kamerového systému a rozhlasu.

11.a Dlouhé docházkové vzdálenosti na wc, v průměru cca 500 m.

11.b Mnoho esteticky nesourodých typů mobiliáře (infotabule, lavičky, nápuštní místa na vodu, koše, kontejnery, lampy).

11.c Dožívající nápuštná místa na vodu.

11.d Umístění nádob na odpad v blízkosti hrobů.

PŘÍLEŽITOSTI

1.a Ubývá zájem o tradiční hroby. Roste počet volných hrobových míst.

1.b Žádaná kolumbária, vsypové a rozptylové loučky jsou na hraně kapacity.

4.f Objekt veřejných WC u vstupu z Vídeňské nebyl v původní koncepci zamýšlen, nicméně osovou kompozici neruší také proto, že smuteční síň nemá vstup z čela, ale z boků.

8.b V Čestném kruhu je památkově chráněno 21 náhrobků z celkových 60.

8.c V Čestné aleji je památkově chráněno 11 náhrobků z celkových 49.

12.b V prostoru mezi hřbitovem a zástavnou Bohunic je vymezena plocha (Be-5), kde bude umístěn nový západní vstup. Na tuto lokalitu se vztahuje povinnost pořízení územní studie. Tato studie představuje příležitost, jak ovlivnit budoucí podobu další významné části hřbitova.

13.a Podél severní strany hřbitova je zpracovávána technická studie na rozšíření ulice Jihlavské.

13.e Záměrem SHMB je úprava vstupní části hřbitova z Vídeňské včetně provozních objektů, výstavba provozní budovy pro zahradníky v místě bývalého "Nohejlova domu", oprava cestní sítě včetně inženýrských sítí a mobiliáře a rekonstrukce vnitřních a části obvodových zdí.

HROZBY

1.f Ostatky až 50 % zemřelých osob v Brně nejsou uloženy na městské hřbitovy.

4.h Havarijní stav objektu smuteční síně.

6.e V případě hrobových míst Josefa Dobrovského a Johanna Gregora Mendela není

zcela zajištěna ochrana jejich bezprostředního okolí.

6.i Prostor tzv. Čestného kruhu a Čestné aleje je kapacitně naplněn.

8.h Není jasné, zda se problém s tzv. pozdními zápisy vztahuje také k některým objektům či náhrobkům na Ústředním hřbitově.

8.e Vojenská pohřebiště (skupiny 79a, 79b, 79c, 79d), dále běžné hrobové skupiny (90, 107-113) a také plochy rozptylových louček a kolumbária (K1-K4) nejsou zahrnuty do ochrany areálu Ústředního hřbitova jako celku.

8.n Mapová aplikace gis.brno aktuálně uvádí celkem 6 památkově chráněných náhrobků jako volné k novému pronájmu (skupina 21, řada 1, číslo hrobu 82-85 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0035; skupina 24, řada 1, číslo hrobu 38-39 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0037; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 23-35 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0046; skupina 26, řada 1, číslo hrobu 45-47 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0049; skupina 104, řada 6, číslo hrobu 479 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0088; skupina 60, řada 2, číslo hrobu 129-131 / rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296 / katalogové číslo 1000133680_0072.

8.p Absence přehledu hrobových míst s architektonicky významnými náhrobky, které nejsou kulturními památkami.

9.g Navrhovaná úprava ulice Jihlavské může zabránit levému odbočení do areálu Ústředního hřbitova.

9.h Hrozba možného tranzitu cyklodopravy po realizaci nové podoby ulice Jihlavské.

12.a Územní plán vymezuje plochu pro rozvoj (Be-10), ale bez potřeby územní studie, která by

zajistila, že rozrůstání areálu nebude živelné, ale zachová si urbanistickou kvalitu.

13.b Na jižní straně hřbitova u ulice Bohunická je plánován výrobní areál s lehkou výrobou.

13.c U ulice Lány je plánováno komunitní centrum s kaplí, které navazuje na rozvojovou část hřbitova.

13.d Stavby v okolí krematoria mohou negativně ovlivnit siluetu a kontext stavby.

ZÁVĚREČNÝ KOMENTÁŘ

Ústřední hřbitov představuje důležité místo ve struktuře města Brna a to nejen z hlediska samotného účelu pohřbívání, ale také z hlediska identity města a morálních hodnot. Cenná je zejména jeho urbanistická, zahradnická a architektonická hodnota. Velmi kvalitní architekturu tvoří jak objekty z doby stavby hřbitova, tak i smuteční síň a krematorium z první poloviny 20. století, dále čestná pohřebiště a také celá řada náhrobků.

Z hlediska památkové péče je areál hřbitova dostatečně chráněn, avšak další úsilí by mělo vést k ochraně autenticity, tzn. ochraně náhrobků a paměti na zde pohřbené osoby.

Hřbitov disponuje velkou rozvojovou plochou, která dovede pokrýt potřeby města na další desítky let. Případnému rozvoji však brání majetkové vztahy, neexistence západního přístupu i vnitřní nekoncepční růst hřbitova. Odhadovaný termín realizace příjezdu ze západní strany je nejdříve rok 2030.

Aktuálně není urgentní potřeba rozšiřovat kapacitu kopaných a urnových hrobových míst. Poptávka je však po místech na rozptylových loučkách, v kolumbáriích a po nových způsobech pohřbívání. Tyto prvky lze realizovat jak na nově rozšířené části hřbitova, tak i v rámci stávajících skupin. Vždy je však nutné sledovat urbanistickou koncepci. Tu se snažíme nastítnit v návrhové části generelu. Současný technický stav hřbitova je v mnoha ohledech neuspokojivý. Havarijní je stav cestní sítě a inženýrských sítí. Nevyhovující je podoba čestných alejí, Čestného kruhu a některých čestných pohřebišť. Na druhou stranu je patrná velká aktivita SHMB a snaha o nápravu tohoto stavu. Jsou rekonstruovány objekty u Jihlavské. V plánu je rekonstrukce smuteční síně, cestní sítě a inženýrských sítí, obnova mobiliáře, výstavba provozního zázemí, parkovišť a rozšíření služeb pro návštěvníky. Hřbitov má aktuální plán obnovy zeleně a v přípravě jsou mnohé projekty.

02.14 ZHODNOCENÍ ZÁMĚRU ARCHITEKTONICKO URBANIS- TICKÉ SOUTĚŽE NA VSTUPNÍ A PROVOZNÍ OBJEKTY U VSTUPU Z VÍDEŇSKÉ

Tato kapitola přináší vyhodnocení záměru SHMB na Úpravu vstupních objektů vstupu Vídeňské.

ZÁMĚR SHMB

Záměrem SHMB je doplnit vstupní část o novou vybavenost květinářstvím a kamenictvím, nahradit stávající dřevěné stánky před hřbitovem a celý veřejný prostor vstupu upravit. Společně s tím má dojít k demolici stávajících provozních budov (ponechány budou jen historické budovy s historickými přístavbami) a jejich nahrazení novými stavbami. Do jedné z historických budov se přesune vedení SHMB z budovy na Renneské ulici.

VYHODNOCENÍ Z HLEDISKA PROVOZU A DOPRAVNÍHO ZATÍŽENÍ

Z dopravního hlediska se nezdá šťastné současné umístění provozních budov na místě, kam není přímý vjezd z ulice. Jediný provozní vjezd je z ulice Jihlavské, ale v tomto místě není výstavba provozního zázemí možná ani vhodná. Vjezd z ulice Lány je využíván návštěvníky. U tohoto vjezdu se nachází odpadové hospodářství hřbitova, které je přístupné samostatnou branou. Realizace provozních budov u vjezdu Lány je možná za podmínky rozšíření provozního dvora do rozvojové části anebo na sousední pozemek 1187/8 v k.ú. Bohunice.

Požadavkem SHMB je však sloučení provozů administrativy, zázemí hrobníků a údržby hřbitova a jejich vozového parku do jednoho místa, z důvodů zachování tradiční logistiky fungování správy hřbitova. Přesun provozního

zázemí vyvolává požadavek na přesun celého zázemí včetně administrativy, která má však tradiční místo u Vídeňské, kde je výborně dostupné veřejností.

Stávající vozový park umístěný v provozním zázemí Vídeňská se sestává z 19 vozidel údržby a hrobníků. Jsou zde zastoupeny malé dodávky, malá nákladní auta FUSO CANTER pro svoz kontejnerů, bagry a multikáry. V prostoru před smuteční síní parkují vozidla zaměstnanců v počtu cca 10 osobních automobilů a je zde také přípojka pro napouštění čistícího vozu. Záměrem SHMB není kapacitu provozních vozidel výrazně navyšovat, hovoří se o 3 místech pro případnou rezervu.

Vzhledem k poměrům mezi rozlohou a počty hrobů na Ústředním hřbitově a ostatních hřbitovech jsou cca 2/3 vozidel provozu používány na Ústředním hřbitově. Časově probíhá zadávání úkolů zaměstnancům a odjezd vozidel na ostatní hřbitovy před otevírací dobou hřbitova a nedochází tak k rušení návštěvníků. Navíc udržovací práce neprobíhají o víkendech, kdy je návštěvnost nejvyšší.

Z těchto důvodů akceptujeme záměr SHMB v realizaci provozního zázemí u vstupu z Vídeňské. Navrhujeme však důsledně uplatňovat zákaz vjezdu provozních vozidel do prostoru před smuteční síní. Parkování vozidel akceptujeme „ve dvoře“ tak, aby nebyly z areálu hřbitova vidět.

Parkování osobních vozidel zaměstnanců před smuteční síní není však vhodné jak z estetického hlediska, tak i z důvodu snížení kapacity pro smuteční hosty. Parkování před smuteční síní bude omezeno na smuteční hosty s vyřízeným povolením vjezdu.

Parkování zaměstnanců navrhujeme vymístit mimo areál hřbitova na odstavné parkoviště, dnešní P+R. Pohotovostní parkoviště s malou kapacitou lze umístit „ve dvoře“ u objektu provozního zázemí.

VYHODNOCENÍ Z HLEDISKA KOMPOZICE URBANISMU, ARCHITEKTURY

Záměr SHMB na zřízení nového provozního zázemí počítá s demolicí stávajících památkově nechráněných objektů. Jsou to budovy kotelny, jejich přístavby a kamenictví na pravé straně, a provizorní zastřešení, oplocení a kontejnery na levé straně od smuteční síně.

S demolicemi nehodnotných budov a s výstavbou nových souhlasíme, pro budovy nové navrhuje stanovit zásady a realizovat pomocí architektonické soutěže. Nové budovy pomohou odclonit areál hřbitova od rušné ulice Vídeňské a přinesou důstojné prostředí prostřednictvím kvalitní architektury.

Záměr SHMB na vybudování nových vstupních objektů květinářství a kamenictví v prostoru stávajících toalet uvažuje se zásahem do památkově chráněného oplocení. Současně by záměr ovlivnil stávající kompozici vstupní části a kontext objektu toalet.

Dle analýzy koncepce hřbitova a jeho stavebního a urbanistického vývoje v kapitolách 02.3, 02.4, a 02.5 akceptujeme záměr SHMB doplnit do vstupní části z Vídeňské vybavenost květinářství, občerstvení a kamenictví. Architektonický návrh však musí být promyšlen koncepčně s ohledem na celkovou koncepci urbanismu a zeleně v areálu. Žádný ze stavebních zásahů v historii nectil bezvýhradně předchozí koncepci a vstupní prostor před smuteční síní se tak dostal od záměru reprezentativního vstupu do pozice „provozního dvora“. Povede-li nový návrh k výraznému zlepšení architektury a funkce vstupní části, akceptujeme stavební zásah do ohradní zdi hřbitova a do budovy toalet včetně jejího odstranění. Návrh je nutné najít pomocí architektonické soutěže.

VYHODNOCENÍ Z HLEDISKA KOMPOZICE ZELENĚ

Záměr SHMB neobsahuje požadavky na práci se zelení, která je však v celé východní části podél vstupu z Vídeňské řešena nekonceptčně.

Z hlediska kompozice zeleně požadujeme respektovat a ochránit stávající vnitřní stromořadí podél provozních objektů a k odclonění nových objektů od Vídeňské doporučujeme navrhnout stromořadí i mezi tyto objekty a hřbitovní zeď. Nový návrh vstupu musí obsahovat i koncepční návrh kompozice zeleně v areálu hřbitova i mimo něj na ulici Vídeňská.

Tyto závěry a vlastní zadání architektonické soutěže je nutno projednat s orgány památkové péče.

Pohled na smuteční síň, 2021

03 NÁVRHOVÁ ČÁST

VIZE PRO ÚSTŘEDNÍ HŘBITOV

V této části generelu se budeme věnovat vlastní vizi rozvoje a údržby areálu Ústředního hřbitova a definujeme konkrétní kroky k jejich naplnění.

Tato vize vznikla po důkladném studiu historie areálu, jeho staveb a na základě poznání způsobu provozu hřbitova a jeho dynamiky. Vize zohledňuje současný stav areálu, aktuální tendence v pohřbívání i záměry a plány vně hřbitova, které mohou ovlivnit jeho budoucí vývoj.

Na prvním místě vnímáme hřbitov jako místo pietního uložení zemřelých a místo osobního vztahu pozůstalých se zemřelými. Tyto vztahy i obecný vztah společnosti ke smrti a pohřbívání procházejí neustálou proměnou. Ústřední hřbitov musí bez ztráty piety respektovat mnoho názorů na způsoby pohřbívání i formu této piety a umožnit i realizaci nových trendů, které vývoj společnosti odráží a díky nimž zůstane hřbitov i nadále atraktivním.

Hřbitov má ale také svoji historickou hodnotu. Jde o místo paměti na historické události i významné osobnosti a skupiny obyvatel města. Neexistuje ve městě místo, kde by měla být tato paměť zachována více než zde na hřbitově. Hřbitov je místem příběhů nejen o hřbitově samém, ale hlavně o městě Brně a lidech, kteří v něm žili.

V neposlední řadě jsou objekty v areálu hřbitova nositeli vysoké umělecké a architektonické kvality. Původní koncepce hřbitova, jeho rozvržení i zeleň v něm jsou v rámci republiky ojedinělé. Jedinečná a ikonická je i budova krematoria. Do budoucna musíme tyto hodnoty chránit a rozvíjet, nesmí se vyvíjet nahodile a svoji uměleckou hodnotu tak ztrácet.

Součástí velkých vizí jsou vždy i drobné kroky. Vždy je co zlepšovat a optimalizovat, i kdyby šlo jen o věci utilitární a dočasné. I tyto návrhy jsou součástí generelu.

Naše vize pro Ústřední hřbitov je postavena na těchto zásadách:

- A. OCHRANA AUTENTICITY A POSÍLENÍ PIETY A PAMĚTI**
- B. ZACHOVÁNÍ A ZKVALITNĚNÍ ARCHITEKTURY HŘBITOVA**
- C. ZLEPŠENÍ DOPRAVNÍ DOSTUPNOSTI A PROSTUPNOSTI**
- D. MODERNIZACE VYBAVENOSTI**
- E. KONCEPCE ROZVOJE A TRANSFORMACE HŘBITOVA**

Tyto zásady jsou detailně popsány níže a platí obecně pro celý areál Ústředního hřbitova.

Generel dále definuje několik oblastí, ve kterých jsou stanoveny konkrétní a specifické cíle a postupy. Ty jsou popsány v dalších kapitolách.

Pohled do jírovcové aleje, 2021

03.A. OCHRANA AUTENTICITY A POSÍLENÍ PIETY A PAMĚTI

A.1. Zóna autenticity I.

A.2. Zóna autenticity II.

A.3. Zóna autenticity III.

Specifická prostorová vymezení

A.4. Skupina 2 (lapidárium a čestné pohřebiště)

A.5. Skupina 6 (ponechání volné skupiny a návrh na pomník)

A.6. Skupina 8 (ponechání současného stavu)

Hrobová místa se smluvními vztahy na dobu trvání hřbitova

Památková péče

Čestná pohřebiště

Umělecký potenciál

Plošná stabilizace a ochrana nejcennějších celků s hodnotnou funerální architekturou a pohřbenými významnými osobnostmi. Navrhujeme členění areálu hřbitova do I-III zóny ochrany autenticity.

A.1. ZÓNA AUTENTICITY I

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupiny 1, 4, 6, 27, 28, 29, 30, 32, 61.

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Stabilizace současného stavu funerální architektury.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Hrobová místa v uvedených skupinách lze využívat současnými i budoucími nájemníky za účelem pohřbívání. Nedoporučuje se však, aby zde docházelo k exhumacím uložených ostatků z důvodu nového nájemního vztahu a jejich transferu na neidentifikovatelné místo. Naopak doporučuje se tyto ostatky ponechat a evidovat dále ve stávajícím hrobovém místě. Z hlediska zachování autenticity funerální architektury se doporučuje stabilizovat současný stav, tzn. zachovat současné hrobové zařízení s možností jeho doplňování současnými i budoucími majiteli, avšak bez možnosti odstranění hrobového zařízení nebo jeho nevratného poškození. V případě doplňování epitafů novými nájemci hrobového místa se doporučuje používat způsoby, které nepovedou k nevratné destrukci současných epitafů. Lze tak např. epitaf na náhrobku překrýt deskou s novým epitafem. Uvedená doporučení se nevztahují na památkově chráněné náhrobky nebo čestné hroby, jejichž ochranu stanovují jiné právní předpisy.

Zdůvodnění: Skupina 1 se nachází u jižní ohradní zdi nejstarší části hřbitova, kde je situován jednak čestný hrob Františka Süssera (skupina 1, řada 1, číslo hrobu 204-205) a další velmi hodnotné funerální plastiky z konce 19. a 20. století (např. skupina 1, řada 1, číslo hrobu 181-184; skupina 1, řada 1, číslo hrobu 172-173; skupina 1, řada 1, číslo hrobu 169-170), z nichž

hned několik je památkově chráněných, např. náhrobek rodiny Rabas (skupina 1, řada 1, číslo hrobu 136-139), Ervina Storka (skupina 1, řada 1, číslo hrobu 105-107) a rodiny Fleischerovi a Martinů (skupina 1, řada 1, číslo hrobu 181-184).

Skupina 4 je specifická svojí strukturou podélného pásu, který je ve dvou řadách umístěn mezi severní obvodovou zdí hřbitova a standardně strukturovanými skupinami čtvercového rastru. Díky dochovanému vysokému počtu náhrobků z přelomu 19. a 20. století představuje tato skupina výjimečnou část reprezentující funerální plastiku z období prvních dekád fungování hřbitova. Svůj význam pak má i v přímé vazbě na skupinu 22a, kterou tvoří pouze jediný monumentální náhrobek rodiny Herringovi (skupina 22a, řada 1, číslo hrobu 1-10).

Skupina 27 je situovaná při západní zdi oddělující obě kaskády hřbitova. V této skupině se nachází převážně náhrobky z první třetiny 20. století, z nichž naprostá většina je ukázkou mimořádně kvalitních plastik (skupina 27, řada 1, číslo hrobu 76-77; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 74-75; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 68-69; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 66-67; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 64-65; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 61; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 55-56; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 54; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 53; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 51-52; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 36-38; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 33-35; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 31-32; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 30; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 29; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 28; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 24-25; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 14-15; skupina 27, řada 1, číslo hrobu 5-6).

Skupina 28 je rovněž umístěna při západní zdi oddělující obě kaskády hřbitova. V této skupině se vyskytuje několik náhrobků výrazných osobností, které sem byly přeneseny ze zrušeného Městského hřbitova. Jedná se o náhrobek Františka Sušila (skupina 28, řada 1, číslo hrobu 39-41), Jana Helcelety (skupina 28, řada 1, číslo hrobu 36-38) a Vincence Brandla

(skupina 28, řada 1, číslo hrobu 89, 90). Dále se zde nachází několik čestných hrobů (skupina 28, řada 1, číslo hrobu 45-47; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 32-35) a několik dalších cenných plastik z první poloviny 20. století (skupina 28, řada 1, číslo hrobu 8-11; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 20-22; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 23-24; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 75; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 76-79; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 83-85; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 87; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 97-99; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 100-101; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 106-107; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 111-112; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 113-114).

Skupina 29 je umístěna ve dvou řadách v bezprostřední blízkosti tzv. Čestného kruhu. Za mimořádně hodnotné lze označit náhrobky (skupina 29, řada 1, číslo hrobu 13-14; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 71-72).

Skupina 30 je taktéž umístěna u zdi oddělující kaskády hřbitova a obsahuje několik kvalitních náhrobků (skupina 30, řada 1, číslo hrobu 38-39; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 20-22; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 8-9; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 6-7; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 4-5; skupina 28, řada 1, číslo hrobu 1-3).

Skupina 32 tvoří severozápadní hranu nejstarší části hřbitova. Nejvýznamnější hrobová místa v této skupině patří Josefu Dobrovskému (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 1a-5a), Josefu Chytilovi skupina 32, řada 1, číslo hrobu 1a-5a), Rudolfu Těsnohlídkovi (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 90), Zdence Janáčkové (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 144-145), nebo Arne Novákovi (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 115). Mimo to je zde jeden památkově chráněný náhrobek (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 69-70) a celá řada dalších velmi cenných náhrobků (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 8-9; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 12-14; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 29-30; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 49-50; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 71-72; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 78-79; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 77; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 89;

skupina 32, řada 1, číslo hrobu 92; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 104; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 113-114; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 134-136; skupina 32, řada 1, číslo hrobu 132-133).

Skupina 61 se nachází u zdi mezi kaskádami hřbitova, ovšem ve vývojově mladší části hřbitova, která se rozvíjela jižním směrem. Nachází se zde proto enormní množství skvělých plastik z první poloviny 20. století (skupina 61, řada 1, číslo hrobu 4-5; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 13-14; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 17-18; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 19-21; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 38-39; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 43-44; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 45-47; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 59-61; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 78-80; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 89-90; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 91-92; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 93-94; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 104-106; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 119; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 120-121; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 122-124; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 128-130; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 135-137; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 140-141; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 144-146; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 147-148; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 149-150; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 151-152; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 157-158; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 4-5; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 161-162; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 4-5; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 163-164).

Postup: výše uvedená doporučení zapracovat do Řádu veřejného pohřebiště statutárního města Brna a jeho vymahatelnost opřít o vydání obecně závazné vyhlášky města Brna. Zachování hrobového zařízení a způsob užívání hrobového místa ve vymezeném území doporučujeme zapracovat do nájemní smlouvy k hrobovému místu a kupní smlouvy k hrobovému zařízení.

VYHODNOCENÍ:

Z výše uvedeného vyplývá, že právě tyto skupiny obsahují jak zvýšený počet čestných hrobů, tak i náhrobků památkově chráněných

a velký počet dalších v tuto chvíli nijak nechráněných, avšak velmi hodnotných plastik z 19. a první poloviny 20. století. Tyto skupiny proto navrhujeme zastabilizovat z hlediska současného stavu funerální architektury. Znamená to tedy, že hrobová místa mohou být i nadále využívána současnými nebo novými nájemci, avšak nesmí zde dojít k poškození aktuálních náhrobků, zvláště těch výše uvedených. Jedinou výjimku tvoří hrobová místa skupina (67, řada 1, číslo hrobu), kde navrhujeme v budoucnu jejich vymístění z důvodu obnovy historických vodních zdrojů umístěných ve zdi.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP, RMB

POZNÁMKA:

Výjimku ze stabilizace tvoří pouze trojice hrobových míst (skupina 61, řada 1, číslo hrobu 44a-44b; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 44c-44d; skupina 61, řada 1, číslo hrobu 132a-132c), které jsou umístěny v místech historických vodních výpustí v obvodové zdi, které vytvářely i důležitou kompoziční vazbu na přístupové cesty. U těchto hrobových míst naopak doporučujeme jejich vymístění po uplynutí nájemního vztahu a následnou obnovu vodních výpustí.

A.2. ZÓNA AUTENTICITY II

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupiny 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22a, 22b, 23, 24, 25a, 25b, 25c, 25d, 26, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8.

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Zachování nejcennějších náhrobků a jejich ochrana, posílení významu pohledových částí hrobových skupin, posílení významu hlavních komunikačních os.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Vybraná hrobová místa obsahují cenné náhrobky jak z hlediska historického, tak i umělecko-historického, a vytváří tak specifický charakter jednotlivých skupin a celého hřbitova. Náhrobky v těchto vybraných hrobových místech doporučujeme zachovat na svém původním místě a zaručit jejich ochranu před nevratným poškozením nebo likvidací. Zásahy do náhrobků z důvodu nového nájemního vztahu doporučujeme provádět takovými způsoby, které nepovedou k nevratné destrukci současných epitafů. Lze tak např. epitaf na náhrobku překrýt deskou s novým epitafem. Tato hrobová místa lze i nadále využívat současnými i budoucími nájemníky za účelem pohřbívání.

ZDŮVODNĚNÍ:

Skupiny 10, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 22b, 24, 25a, 25b, 25c, 25d, 26 se nachází v nejstarší části hřbitova a stále obsahují velmi cenné a kvalitní náhrobky včetně sporadicky dochovaných monumentálních náhrobků brněnských průmyslnických rodin (Schmal, Löw, Till, Scholler, Wawra, Luzar aj.). Skupiny H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8 pak tvoří nejstarší urnové pohřebiště Ústředního hřbitova z roku 1933, vzniklé v souvislosti s objektem krematoria. Nachází se zde tzv. Čestná alej s náhrobky.

POSTUP:

Vytvoření nové vrstvy zobrazující vybraná hrobová místa v mapové aplikaci Gis Brno. Výše uvedená doporučení zpracovat do Řádu

veřejného pohřebiště statutárního města Brna a jeho vymahatelnost opřít o vydání obecně závazné vyhlášky města Brna. Zachování hrobového zařízení a způsob užívání hrobového místa ve vymezeném území doporučujeme zpracovat do nájemní smlouvy k hrobovému místu a kupní smlouvy k hrobovému zařízení. Hrobová místa navržená jako čestné hroby nebo k adopci zařadit a případně schválit kompetentními orgány. Náhrobky s památkovým potenciálem navrhnout na zápis do Ústředního seznamu kulturních památek.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP, MMB OPP, MMB OK, RMB, MMB, NPÚ, KAM

A.3. ZÓNA AUTENTICITY III

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupiny 30a, 30b, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 85a, 85b, 88.

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Zachování nejcenějších náhrobků a jejich ochrana.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Ve vymezeném území doporučujeme chránit náhrobky vzniklé před rokem 1945, a to ideálně na svém původním místě, anebo jejich transferem do lapidária.

ZDŮVODNĚNÍ:

Vymezené skupiny se nachází v části hřbitova z období před první světovou válkou a z meziválečného období. Vzhledem k tomu, že v těchto částech neproběhla po skončení druhé světové války větší míra devastace původních náhrobků, zachovávají si tyto skupiny dodnes jedinečný charakter z hlediska autenticity.

POSTUP:

Vytvoření nové vrstvy zobrazující vybraná hrobová místa v mapové aplikaci Gis Brno. Zachování hrobového zařízení a způsob užívání hrobového místa ve vymezeném území doporučujeme zapracovat do nájemní smlouvy k hrobovému místu a kupní smlouvy k hrobovému zařízení.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP, RMB

OBEČNÁ DOPORUČENÍ K ZÓNĚ AUTENTICITY I-III:

NEDOPORUČUJE SE:

- U nově vznikajících náhrobků používat exotické materiály
- K výzdobě hrobového místa používat plastové materiály

- Osazovat hrobová místa břechťanem

DOPORUČUJE SE:

- U nově vznikajících náhrobků využívat tuzemské kamenné materiály
- Osazovat hrobová místa květinovou výsadbou
- Používat na hrobová místa písek nebo kamennou drť
- Používat přírodní a rozložitelné materiály k výzdobě hrobového místa

SPECIFICKÁ PROSTOROVÁ VYMEZENÍ

A.4. SKUPINA 2

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupina 2

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Vznik lapidária a čestného pohřebiště.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Náhrobky a další hrobová zařízení pocházející zejména z vymezených skupin zón autenticity I-III, anebo vzniklé před rokem 1945, jejichž majitel či nájemník hrobového místa má v úmyslu náhrobek odstranit, navrhujeme zachovat a deponovat jakožto cenný doklad funerální architektury. Z takto deponovaných náhrobků navrhujeme vytvořit lapidárium přímo v areálu Ústředního hřbitova, přičemž nejcennější plastiky by se umístily k veřejné prezentaci v navržené skupině 2 a ostatní plastiky by se deponovaly do zázemí Správy hřbitovů města Brna.

Skupina 2 současně umožňuje v krátkodobém horizontu zřízení čestného pohřebiště pro ukládání ostatků zvláště významných osob města Brna, především pak formou inhumace.

ZDŮVODNĚNÍ:

Skupina 2 se nachází při severní ohradní zdi nejstarší části hřbitova. Navzdory cenné poloze skupiny je její současný stav nevyhovující, zejména v důsledku poválečných událostí. Umístění lapidária a čestného pohřebiště může zvýšit kvalitu a význam této skupiny, v níž se mimo jiné nachází i hrobové místo s ostatky Johanna Gregora Mendela, u něhož je vhodné zajistit ochranu bezprostředního okolí, a další památkově chráněné náhrobky rodiny Svobodovy (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 72-73), rodiny Ripka von Rechthofen (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 105-107). Kvalitní náhrobek z meziválečného období je pak náhrobek rodiny Donátovi (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 133-135).

POSTUP:

Zachovat současná hrobová zařízení ve skupině 2. Vznik lapidária a nového čestného pohřebiště upravit jednak Řádem veřejného pohřebiště statutárního města Brna a také Statutem čestného pohřebiště města Brna. Vznik lapidária a náhrobky k prezentaci vytvářet v součinnosti s Muzeem města Brna.

KOMPETENCE:

SHMB, Odbor kultury MMB, Muzeum města Brna, Rada města Brna

A.5. SKUPINA 6

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupina 6

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Ponechání současného stavu.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Uvedenou skupinu ponechat vyprázdněnou bez možnosti pohřbívání.

ZDŮVODNĚNÍ:

Skupina 6 je jedinou skupinou v areálu Ústředního hřbitova, kde nejsou umístěna hrobová místa a hrobová zařízení. Výjimečnost této skupiny však spočívá právě v tomto jejím vyprázdnění jakožto důležitého mementa tragických událostí po druhé světové válce. Tuto skupinu proto doporučujeme ponechat i nadále vyprázdněnou s možností budoucí realizace památníku připomínající poválečné události.

POSTUP:

Výše uvedená doporučení zapracovat do Řádu veřejného pohřebiště statutárního města Brna. Prostřednictvím Odboru kultury MMB vypsát veřejnou soutěž na realizaci památníku.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OK, RMB

A.6. SKUPINA 8

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupina 8

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Ponechání současného stavu.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Nadále tuto skupinu využívat za účelem urnového pohřbívání.

ZDŮVODNĚNÍ:

Celá skupina 8 je tvořena urnovými hrobovými místy, které v nejstarší části hřbitova vytváří sice zcela odlišnou strukturu a z uměleckohistorického hlediska nepředstavují žádnou hodnotu, kterou by bylo vhodné chránit, avšak jedná se o doklad historického vývoje areálu Ústředního hřbitova.

POSTUP:

Nadále využívat hrobová místa k uložení urnových pohřbů.

KOMPETENCE:

SHMB, RMB

HROBOVÁ MÍSTA SE SMLUVNÍMI VZTAHY NA DOBU TRVÁNÍ HŘBITOVA

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

celý areál Ústředního hřbitova

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Zachování cenných hrobových míst.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Níže uvedená hrobová místa obsahují ostatky výrazných osob, nebo jsou cenná z umělecko-historického hlediska. Doporučujeme proto zachovat tato hrobová místa i poté, co zanikne možnost pronájmu na dobu trvání hřbitova.

ZDŮVODNĚNÍ:

Možnost nájemní smlouvy na dobu trvání hřbitova představovala v minulosti jednu z možností, jak trvale zachovat uložení ostatků v areálu hřbitova a zachovat také umělecko-historickou kvalitu náhrobků. Tato možnost se v mnohých případech týkala zvláště významných osob a je proto nezbytné, aby jejich hrobová místa zůstala i nadále v areálu hřbitova beze změny.

POSTUP:

Níže uvedená hrobová místa nepronajímat novým nájemcům a zachovat je na původním místě.

- Skupina 25b, řada 2, číslo hrobu 26–28 – Eckstein
- Skupina H2, číslo hrobu 196 – Ninger
- Skupina 61, řada 1, číslo hrobu 6–8
- Skupina 58, řada 1, číslo hrobu 71–73
- Skupina 54, řada 1, číslo hrobu 7–9
- Skupina 28, řada 1, číslo hrobu 83–85
- Skupina 21, řada 1, číslo hrobu 103–104
- Skupina 18, řada 1, číslo hrobu 17–21
- Skupina 16, řada 1, číslo hrobu 6–7
- Skupina 12, řada 2, číslo hrobu 209
- Skupina 9, řada 2, číslo hrobu 174–175
- Skupina 9, řada 1, číslo hrobu 100–101

KOMPETENCE:

SHMB, MMB, OŽP RMB

PAMÁTKOVÁ PÉČE

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

celý areál Ústředního hřbitova

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Důsledná ochrana památkově chráněných náhrobků a dodržování Zákona o státní památkové péči; reidentifikace aktuálního stavu Ústředního seznamu kulturních památek; vyhodnocení náhrobků s památkovým potenciálem pro případný zápis do Ústředního seznamu kulturních památek; obnova a doplnění památkově chráněných náhrobků.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Hrobová místa s náhrobky, kterou jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek, mají být pronajímány s podmínkou zachování původních ostatků. Nedoporučuje se tedy, aby zde docházelo k exhumacím uložených ostatků z důvodu nového nájemního vztahu a jejich transferu na neidentifikovatelné místo. Naopak doporučuje se tyto ostatky ponechat a evidovat dále ve stávajícím hrobovém místě. Součástí nájemní smlouvy k hrobovému místu a zejména kupní smlouvy k památkově chráněnému náhrobku bude manuál s poučením, vytvořený Kanceláří architekta města Brna ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, informující o možnostech, jak s památkově chráněnými náhrobky zacházet. Obdobný manuál vytvoří Kancelář architekta města Brna také pro Správu hřbitovů města Brna a Odbor životního prostředí Magistrátu města Brna. Jakékoliv změny na památkově chráněných náhrobcích musí být uskutečňovány v souladu se Zákonem o státní památkové péči.

Doporučujeme dále, aby Národní památkový ústav provedl reidentifikaci Ústředního seznamu kulturních památek ve vztahu k areálu Ústředního hřbitova a vyhodnotil, zda je památková ochrana u všech stávajících zápisů adekvátní. Například náhrobek rodiny Ritter von Bauer (skupina 12, řada 1, číslo hrobu 1-5; rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296; katalogové číslo 1000133680_0022) byl zničen v 90. letech

20. století a jeho současná památková ochrana je sporná. Rovněž již neexistuje náhrobek Františky Stránecké (skupina 5, řada 1, číslo hrobu 67-68; rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296; katalogové číslo 1000133680_0019). Otázka památkové ochrany je také v případě budovy sociálního zařízení (rejstříkové číslo ÚSKP 11789/7-296; katalogové číslo 1000133680_0004), u níž se podařilo zjistit mladší dataci vzniku, než jaká je uvedena Ústředním seznamu kulturních památek.

Současně je však potřeba vyhodnotit památkový potenciál a zajistit adekvátní ochranu u dalších náhrobků, které jsou v současné chvíli bez jakékoliv ochrany. Značný památkový potenciál se soustředí zejména ve skupinách navrhované Zóny autenticity III.

V součinnosti s Odborem památkové péče Magistrátu města Brna by mělo dojít k obnově památkově chráněných náhrobků a k doplnění chybějících částí, zejména pak kovových plastik.

Doporučujeme také zachovat čtvercové nárožní hrobové místo (skupina 12, řada 1, číslo hrobu 1-5), které obsahovalo náhrobek rodiny Ritter von Bauer. Tento náhrobek doporučujeme obnovit dle původní podoby.

Prostorovou identifikaci památkově chráněných náhrobků doporučujeme vést jako jednu z informačních vrstev GIS aplikace Ústředního hřbitova, kterou spravuje Odbor městské informatiky Magistrátu města Brna.

Níže uvedená hrobová místa obsahují cenné náhrobky zejména z uměleckohistorického hlediska a doporučujeme proto vyhodnotit jejich památkový potenciál k případnému zápisu do Ústředního seznamu kulturních památek.

- Náhrobek rodiny Wernerovy, Bublíkovy a Zbořilovy (skupina 2, řada 1, číslo hrobu 168-171)
- Náhrobek rodiny Floriana Zedníka (skupina 4, řada 1, hrob číslo 140-141)

- Náhrobek rodiny Schmal (skupina 19, řada 1, číslo hrobu 91-95; skupina 19, řada 2, číslo hrobu 191-195)
- Náhrobek rodiny Schoeller (skupina 25d, řada 2, číslo hrobu 19-28)
- Náhrobek rodiny Vladislava Rybky (skupina 29, řada 1, číslo hrobu 13-14)
- Náhrobek rodiny Karla Jaroslava Mašky (skupina 29, řada 1, číslo hrobu 71-72)
- Náhrobek rodiny Ftačnik (skupina 74, řada 1, číslo hrobu 71-73)
- Náhrobek rodiny Halovy (skupina 80, řada 1, číslo hrobu 83-84)
- Náhrobek rodiny Jungmannovy (skupina 80, řada 2, číslo hrobu 109-111)
- Náhrobek rodiny Šubrtovy (skupina 82, řada 2, číslo hrobu 200-201)
- Náhrobek rodiny Neugebauer (skupina 83, řada 1, číslo hrobu 69-71; skupina 83, řada 2, číslo hrobu 200-202)
- Náhrobek Bohumila Bukovanského (skupina H6, číslo hrobu 194)

Současně doporučujeme zvážit památkovou ochranu u náhrobků, které jsou součástí tzv. Čestného kruhu a v tuto chvíli nejsou památkově chráněny. Jedná se o níže uvedená hrobová místa.

Skupina 25e, řada 1, čísla hrobů 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 14, 15, 16, 20, 21, 22

Skupina 25e, řada 2, čísla hrobů 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 54a, 55, 56, 59

Do plošné ochrany areálu Ústředního hřbitova doporučujeme zařadit vývojově nejmladší vojenská pohřebiště (skupiny 79a, 79b, 79c, 79d)

ZDŮVODNĚNÍ:

Reidentifikace Ústředního seznamu kulturních památek neproběhla v plném rozsahu a forma památkové ochrany v areálu Ústředního hřbitova tak v řadě případů neodpovídá současnému stavu. Zároveň byly některé památkově chráněné náhrobky v minulosti poškozeny a dosud nedošlo k jejich rehabilitaci.

POSTUP:

Výše uvedená sdělení vztahující se k Ústřednímu seznamu kulturních památek, stejně jako návrhy náhrobků s památkovým potenciálem, mají sloužit jako podklad pro orány státní památkové péče.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP, MMB OK, MMB PP, MMB OMI, NPÚ

ČESTNÁ POHŘEBIŠTĚ

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

v plném rozsahu skupina 2, dílčím způsobem skupiny 11, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 23, 25a, 25b, 25c, 25d, 26 a další jednotlivá hrobová místa uvedená níže

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Vznik nového čestného pohřebiště v krátkodobém horizontu; postupná obnova nárožních čtvercových hrobových míst jakožto čestných hrobů; rehabilitace čestných hrobových míst vyřazených z politicko-ideologických důvodů v roce 1979.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Skupinu 2 doporučujeme plošně prohlásit jako novou lokalitu čestného pohřebiště města Brna pro ukládání nových ostatků, zejména formou inhumace. Níže uvedená hrobová místa, která vytváří čtvercové nárožní struktury dle původní Prastorferovy koncepce hřbitova, doporučujeme po uplynutí nájemní smlouvy dále nepronajímat a tímto přirozeným způsobem scelovat do původní struktury s předpokladem, že budou využívána jako čestná hrobová místa pro pohřbívání zvláště významných jedinců. Níže uvedená hrobová místa, která byla z politicko-ideologických důvodů vyřazena z čestných dne 22. 11. 1979, navrhuje opět mezi čestné hrobové místo zařadit.

- Hrob Jana Havlíčka (skupina 9, řada 1, číslo hrobu 59-60; (pozn. aktuálně vedeno jako volné hrobové místo !!!; vhodné do adopce)
- Hrob Kuneše Kunze (skupina 11, řada 1, číslo hrobu 109-110)
- Hrob Jana Pospíšila (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 46)
- Hrob Arnošta Heinricha (skupina 25e, řada 2, číslo hrobu 55)
- Hrob Františka Vymazala (skupina 32, řada 1, číslo hrobu 76)

- Hrob Františka Vážného (skupina 103, řada 1, číslo hrobu 63-64)
- Hrob Josefa Janouška (skupina 104, řada 1, číslo hrobu 34-35)
- Hrob Mary Loukotové-Bártů (skupina H5, číslo hrobu 4)
- Hrob Ladislava Seiferta (skupina H5, číslo hrobu 10)
- Hrob Ferdinanda Richtera (skupina H5, číslo hrobu 11)
- Hrob Bedřicha Macků (skupina H42, číslo hrobu 1)
- Hrob Stanislava Součka (K1, číslo schránky 81)

Dále doporučujeme zvážit prohlášení čestného hrobu u následujících hrobových míst:

- Hrob Evžena Škardy (skupina 12, řada 2, číslo hrobu 180-183)
- Hrob Boženy Šebetovské (skupina 12, řada 11, číslo hrobu 536-537)
- Hrob Marie Rafajové (skupina 107, řada 1, číslo hrobu 54-55)

ZDŮVODNĚNÍ:

V současné chvíli není v areálu Ústředního hřbitova plocha s dostatečným prostorem pro nová čestná hrobová místa. Skupina 2 se k tomuto účelu hodí nejvíce s ohledem na její polohu, značnou absenci hrobových míst a náhrobků a také díky blízké poloze k hrobovému místu Gregora Johanna Mendela. Od roku 1989 dodnes zároveň nedošlo k plné rehabilitaci vyřazených čestných hrobových míst.

POSTUP:

V souladu se Statutem čestného pohřebiště města Brna vyhodnotit výše uvedená

doporučení a zařadit je k projednání do orgánů města Brna.

KOMPETENCE:
SHMB, MMB OK, RMB

UMĚLECKÝ POTENCIÁL

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

skupina 6, skupina H53, skupina 61, Rozptylová loučka, rozvojová lokalita hřbitova

NÁVRH ŘEŠENÍ:

Umístění památníků a uměleckých objektů do areálu Ústředního hřbitova.

PODROBNĚJŠÍ POPIS:

Skupina 6 je vhodné místo pro umístění pomníku nebo kenotafu, který by připomínal události po roce 1918 a 1945 spojené s likvidací německých náhrobků. Doporučujeme například právě do tohoto prostoru situovat kenotaf německých brněnských starostů, jejichž hrobová místa byla po roce 1918 odstraněna. Ostatní vytipované plochy jsou navrženy k instalaci uměleckých objektů bez konkrétního ideového zaměření, především díky jejich urbanistickým kompozicím. Doporučujeme však jedno z míst využít pro nový památník obětem komunistické totality. Na všechny realizace však důsledně doporučujeme vypisovat výtvarné soutěže tak, aby byla zaručena kvalita těchto objektů.

ZDŮVODNĚNÍ:

Areál hřbitova snese umístění dalších kvalitních uměleckých objektů nebo nahrazení některých předešlých. Pro skupinu 6 navrhujeme umístění památníků, který by reflektoval poválečné události včetně vysídlení brněnských německých obyvatel. Pro skupinu H53 navrhujeme památník, který by kompozičně završoval středovou osu hřbitova s celkovou úpravou této skupiny a vymístěním kolumbárií K2. Totéž kompoziční hledisko mají také vybraná místa v rozptylové loučce a rozvojovém území. V případě skupiny 63 jde o vznik monumentu, který by mohl tuto část hřbitova zatraktivnit a vyzdvihnout význam areálu. Současně navrhujeme odstranit aktuální pomník obětem komunistické totality a nahradit ho důstojnější plastikou, např. v jedné ze zmiňovaných lokalit.

POSTUP:

Vypsání uměleckých soutěží prostřednictvím
Odboru kultury MMB.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OK, RMB

03.B. ZACHOVÁNÍ A ZKVALITNĚNÍ ARCHITEKTURY HŘBITOVA

- B.1. Rekonstrukce a dostavba vstupu Vídeňská
- B.2. Novostavba zázemí zahradníků „Nohejlův dům“
- B.3. Revitalizace obřadního pavilonu rozptylu a vsypu
- B.4. Revitalizace altánu u německého vojenského hřbitova
- B.5. Revitalizace zázemí zahradníků
- B.6. Revitalizace čestných pohřebišť
- B.7. Revitalizace Čestného kruhu
- B.8. Revitalizace Čestné aleje
- B.9. Kontinuální péče o zeleň
- B.10. Realizace stromořadí podél severní zdi hřbitova
- B.11. Ochrana klidného sousedství hřbitova
- B.12. Ochrana kontextu krematoria
- B.13. Vrátnice Lány
- B.14. Technické zázemí Lány
- B.15. Rekonstrukce smuteční síně

B.1. REKONSTRUKCE A DOSTAVBA VSTUPU VÍDEŇSKÁ

Pohled na hlavní vstup z ulice Vídeňské, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Záměrem SHMB je upravit vstupní část z ulice vídeňská a doplnit ji o prodejnu květin a kamenictví, dále revitalizovat provozní zázemí za historickými objekty formou krytých stání a nových šaten zaměstnanců, rekonstruovat pravý historický objekt na budovu ředitelství. Nově bude řešena doprava v klidu, před smuteční síní bude dovoleno stání pouze smutečním hostům.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Úzké skupiny podél východní zdi areálu od severního nároží po zeď prvního rozsahu hřbitova. Předprostor smuteční síně, veřejné prostranství vně hřbitova – zastávky MHD Ústřední hřbitov. Všechny stávající objekty v této lokalitě.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

1.d, 2.b, 2.c, 2.d, 4.b, 4.f, 13.e

ZDŮVODNĚNÍ:

Tato část hřbitova je ve špatném technickém stavu jak z hlediska stavebně technického stavu objektů, tak z hlediska nabízených služeb i kultury pracovního prostředí a veřejného prostranství.

POSTUP:

- Urbanisticko-architektonická jednofázová otevřená projektová soutěž o návrh „Hlavní vstup Ústředního hřbitova v Brně“ – v procesu, organizuje KAM
- Výkup / směna budovy kamenictví na p.č. 1822/2. (pozemek SMB, budova v soukromém vlastnictví) – SHMB, MMB MO
- JŘBÚ – SMB, SHMB
- Projekční fáze
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB, SMB, KAM, MMB MO, MMB OI, MMB OŽP

B.2. NOVOSTAVBA ZÁZEMÍ ZAHRADNÍKŮ „NOHEJLŮV DŮM“

Dvůr - v místě bývalého Nohejlůva domu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Území uvnitř areálu hřbitova, které je v současné době využíváno správou hřbitova jako odstavná plocha pro velkoobjemové kontejnery, by se v budoucnu mělo změnit na zázemí pro zahradníky.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Stávající pozemek trojúhelníkovitého tvaru mezi skupinami 48, H1 a rozptylovými loučkami.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

2.a, 7.g

ZDŮVODNĚNÍ:

V těchto místech stával tzv. Nohejlův dům (dům zahradníka) a místo je tradičním místem pro zahradnické práce, navíc umístěným v těžišti hřbitova.

POSTUP:

- K tomuto záměru byla vypracována architektonická studie od architektů Kotásková - Kotásek.
- Záměr je ve fázi revize architektonické studie.
- Projekční fáze
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB

B.3. REVITALIZACE OBŘADNÍHO PAVILONU ROZPTYLU A VSYPU

Obřadní pavilon rozptylu a vsypu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Nahrazení obřadního pavilonu novou stavbou.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Rozptylové loučky.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

4.d

ZDŮVODNĚNÍ:

Stávající pavilon je nevyhovující z hlediska pohody vnitřního prostředí. V současnosti je využíván jako zázemí pro údržbu vsypových a rozptylových louček. Toto zázemí je nutné vybudovat zvlášť.

POSTUP:

- Návrh nového pavilonu musí být koordinován s rozvojem a úpravou celé části rozptylových louček a kolumbárií, se záměry E.1 nebo E.2. Doporučujeme zahrnout jej do těchto projektů.
- Při návrhu nové stavby je třeba posoudit hodnotu stávajících výtvarných děl v pavilonu a zvážit jejich zachování a integraci v novém pavilonu, nebo přesun do jiného místa.
- Samostatně řešit prostor pro umístění zahradního náčiní.

KOMPETENCE:

SHMB

B.4. REVITALIZACE ALTÁNU U VOJENSKÉHO HŘBITOVA

Altán u německého hřbitova, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Revitalizace s cílem zvýšení architektonické kvality altánu.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Altán mezi skupinami 79a a 113.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

4.e

ZDŮVODNĚNÍ:

Nízká architektonická kvalita altánu je dána především použitými materiály – keramickým obkladem a pozinkovanými konstrukcemi. Objektu chybí důstojnost a nadčasovost, kterou si pietní místo zaslouží.

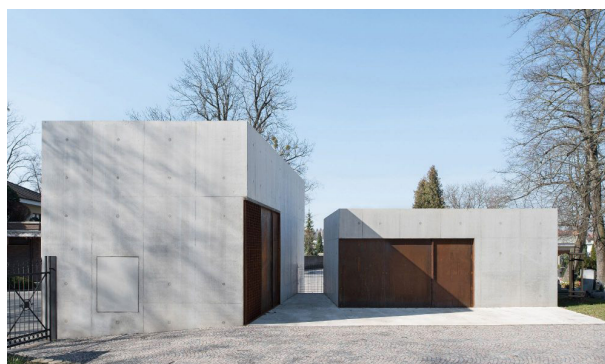
POSTUP:

- Altán je v dobrém technickém stavu. Jeho změny je vhodné řešit v rámci budoucích oprav.
- Dohoda se SRN o revizaci objektu.
- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB

B.5. NOVÁ ZÁZEMÍ ZAHRADNÍKŮ

Příklad zázemí hřbitova v Litomyšli, Kuba a Pilař

POPIS ZÁMĚRU:

Sjednocení a zkvalitnění podoby zázemí zahradníků rozptýlených po hřbitově.

Na hřbitově se nachází 4 místa jako zázemí zahradníků, která zabezpečují ochranu před deštěm, uskladnění náradí a možnost občerstvení.

Novostavby zázemí zahradníků je vhodné integrovat s veřejným WC – D.1.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Buňka 1 – u jižní zdi mezi skupinami 105 a 106.
Buňka 2 – u západní zdi mezi skupinami 67 a 49.
Buňka 3 – na konci střední zdi u skupiny 89.
Místnost ve zdi – střední zed' u schodiště mezi skupinami 27 a 61

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

4.c

ZDŮVODNĚNÍ:

Tři z míst jsou řešena dožilými unimobuňkami s nízkou architektonickou hodnotou a úrovní pracovního prostředí. Jedno z míst je umístěno v místnosti v opěrné zdi.

POSTUP:

- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB

B.6. REVITALIZACE ČESTNÝCH POHŘEBIŠŤ

Čestné pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období II. světové války (skupina 56), 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Řešit podobu zejména čestného pohřebiště Rumunských vojáků a účastníků odboje z let 1939–1945 a to zejména vyzvednutím zarůstajících desek a obnovou nápisů, opravou cest, práce se zelení.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Čestné pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků druhého odboje.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

6.f, 8,f

ZDŮVODNĚNÍ:

Zvýšení důstojnosti a piety místa.

POSTUP:

- Architektonická studie – nutno respektovat a rozvinout původní koncepci.
- Projekt
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP

B.7. REVITALIZACE ČESTNÉHO KRUHU

Pohled na část Čestného kruhu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Zkvalitnění architektonické podoby Čestného kruhu. Koncepční řešení povrchu cest a výsadeb.

Centrální část ponechat pro prvek sjednocující prostor. Neumísťovat zde strom.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Čestný kruh ve skupině 25.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

8.f

ZDŮVODNĚNÍ:

Zvýšení důstojnosti a piety místa.

POSTUP:

- Čestný kruh je řešen v rámci projektu obnovy cestní sítě – v procesu.
- Je nutno respektovat původní prostorovou koncepci a zejména koncepci výsadeb.

KOMPETENCE:

SHMB

B.8. REVITALIZACE ČESTNÉ ALEJE

Náhrobek Bohumila Bukovanského v Čestné aleji, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Zkvalitnění architektonické podoby Čestné aleje. Koncepční řešení povrchu cest a výsadeb. Oprava vodních prvků.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Skupiny H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

6.h, 8.f

ZDŮVODNĚNÍ:

Čestná alej je v zanedbaném stavu a dílčí snahy o opravy a nové výsadby nevedou ke zlepšení prostoru jako celku.

POSTUP:

- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB

B.9. KONTINUÁLNÍ PÉČE O ZELEŇ

Pohled na alej vedle Čestného kruhu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Zajištění intenzivní a dlouhodobé péče o vegetaci hřbitova podle Koncepce rozvoje, obnovy a údržby zeleně na Ústředním hřbitově města Brna.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Etapa 1. - jižní část hřbitova

Etapa 2. - severní část hřbitova

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

7.a - 7.g

ZDŮVODNĚNÍ:

Zeleň patří k základním stavebním prvkům hřbitova. Koncepce konstatuje problematické výsadby uvnitř skupin i zhoršené podmínky pro růst stromů.

POSTUP:

- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP

B.10. REALIZACE STROMOŘADÍ PODÉL SEVERNÍ ZDI HŘBITOVA

Pohled na skupinu 4, vedle ulice Jihlavské, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Odstranění zpevněných povrchů cest a založení stromořadí podél severní zdi hřbitova, která nahradí bývalé stromořadí vně hřbitova. Stromořadí bude sloužit jako izolační zeď od ulice Jihlavská.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Cesta mezi skupinami 2 a 4

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

7.c, 7.d,

ZDŮVODNĚNÍ:

Budoucí realizací rozšíření ulice Jihlavské dojde k vykácení posledních stromů z původního stromořadí. Rušná ulice bude sousedit s nejvýznamnější částí hřbitova s hroby J. G. Mendela a Josefa Dobrovského.

POSTUP:

- Výsadba proběhne po realizaci projektu obnova cestní sítě.
- Stromořadí je nutné postupně vyvětvovat minimálně do výšky ohradní zdi.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP

B.11. OCHRANA KLIDNÉHO SOUSEDSTVÍ HŘBITOVA

Pohled z hřbitova na Brno Business centrum, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Záměrem je ochránit bezprostřední okolí hřbitova od hluku a rušivých staveb.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Okolí hřbitova

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

13.d

ZDŮVODNĚNÍ:

Výstavba Brno Business centra na Londýnském náměstí ovlivnila výhled z nejvíce používané cesty, která stoupá od vstupu Vídeňská nahoru k čestnému kruhu i pohledy z předprostoru smuteční síně. V tomto i jiných případech je možné odclonit rušivou architekturu a reklamy zelení umístěnou zejména vně areálu.

POSTUP:

- Dohoda s vlastníky sousedních pozemků na odclonění jejich staveb od hřbitova zelení.

KOMPETENCE:

SHMB, NPÚ, MMB OPP

B.12. OCHRANA KONTEXTU KREMATORIA

Pohled od krematoria, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Záměrem je ochránit kontext krematoria jako národní kulturní památky.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Okolí krematoria.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

13.d

ZDŮVODNĚNÍ:

Jednotlivé stavební záměry mohou ovlivnit urbanistický či krajinný kontext krematoria a případně negativně ovlivnit i jeho siluetu z hlavních pohledů. Jde zejména o rozšíření ulice Jihlavská a realizace křižovatky nad krematoriem, která si vyžádá velké terénní úpravy a kácení zeleně. Dále jde o vzdálenější projekt obytného a kancelářského souboru na křižovatce ulic Dlouhé a Jihlavské.

POSTUP:

- Vyjádření k záměru v okruhu cca 200 m.

KOMPETENCE:

PHSMB, NPÚ, MMB OPP

B.13. VRÁTNICE LÁNY

Vrátnice Lány, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rekonstrukce budovy vrátnice.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

p.č. 1815/2 a jeho bezprostřední okolí, v k.ú. Štýřice.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

1.g

ZDŮVODNĚNÍ:

V objektu se nachází místnost vrátného s prodejem svíček a půjčovnou nářadí, veřejným WC a místností pro údržbu hřbitova německých vojáků. Veřejné WC je nutno rekonstruovat. V objektu musí zůstat místnost pro správu hřbitova německých vojáků, kterou zajišťuje externí firma najatá SRN. Jedná se o sklad nářadí, šatnu a hygienické zázemí.

POSTUP:

- Uzavření nové smlouvy se SRN o užívání prostor pro správu hřbitova vojáků z 2. světové války.
- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB, SMB, MMB MO, MMB OŽP

B.14. TECHNICKÉ ZÁZEMÍ LÁNY

Vstupní brána technického zázemí, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rekonstrukce budov technického zázemí Lány.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

p.č. 1816 v k.ú. Štýřice

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

2.e

ZDŮVODNĚNÍ:

Stávající pracovní zázemí zaměstnanců technického zázemí Lány je nevyhovující a v budoucnu bude muset dojít k jeho úpravě. Je nutné rekonstruovat ohradní zeď ke hřbitovu německých vojáků a realizovat novou zeď nebo oplocení areálu technického zázemí včetně vjezdové brány směrem vně hřbitova. Společně s tím je vhodné zachovat oddělení hřbitova od okolních pozemků i pomocí zeleně. Plocha technického zázemí bude postupně vyčištěna od letité skládky a budou zde umístěny betonové kóje a kontejnery pro lepší řešení odpadového hospodářství.

POSTUP:

- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB

B.15. REKONSTRUKCE SMUTEČNÍ SÍŇE

Pohled na smuteční síň, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rekonstrukce smuteční síně včetně technického zázemí.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

p.č. 1823 v k.ú. Štýřice

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

4.h

ZDŮVODNĚNÍ:

Stávající smuteční síň je v současnosti v neuspokojivém stavu, a to jak z hlediska technického, tak i morálního. V objektu se nachází velká a malá obřadní síň pro rozloučení v rámci křesťanského i civilního obřadu. Nachází se zde příprava zesnulých i chladicí zařízení pro případ pandemie, funkční v rámci krizového plánu JmK. Nutné je řešit zhoršenou statiku objektu, zatékání, výměnu technických prvků i prvků mobiliáře, a současně i úpravy za účelem zvýšení pohodlí a piety pro pozůstalé v době obřadu. Za účelem rekonstrukce byl zpracován projekt a schválen investiční záměr. Projektová dokumentace má k datu vydání generelu platné stavení povolení.

POSTUP:

- Zařazení záměru do rozpočtu SMB
- Realizace dle existujícího projektu

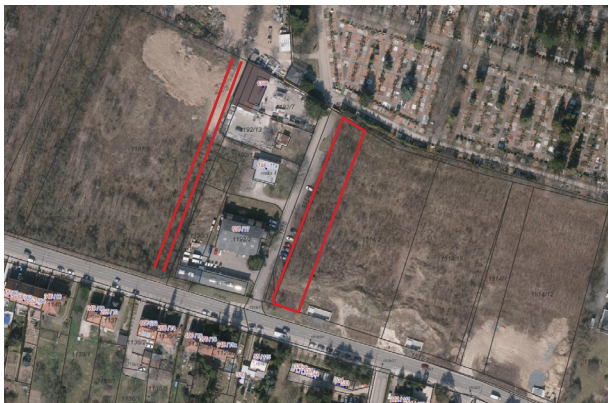
KOMPETENCE:

SHMB, MMB OŽP, MMB OI

03.C. ZLEPŠENÍ DOPRAVNÍ A TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY

- C.1. Parkoviště a nový vjezd Lány
- C.2. Omezení vjezdu na hřbitov
- C.3. Obnova cestní sítě
- C.4. Zlepšení přístupu na MHD
- C.5. Zachování všesměrného nájezdu do vjezdu z Jihlavské
- C.6. Rekonstrukce vodovodu a kanalizace
- C.7. Rekonstrukce přípojky plynu k pohřebišti spojeneckých vojáků
- C.8. Rekonstrukce a rozšíření veřejného osvětlení
- C.9. Rozšíření pokrytí kamerovým systémem
- C.10. Propojení objektů datovými rozvody

C.1. PARKOVIŠTĚ A NOVÝ VJEZD LÁNY

Výřez ortofoto mapy, 2020

POPIS ZÁMĚRU:

Kapacita stávajícího parkoviště u vjezdu Lány je cca 30 míst. Toto parkoviště je užíváno jako veřejné, ale leží na soukromém pozemku č.1514/7 v k.ú. Horní Heršpice. Realizací parkoviště na sousedním pozemku (p.č.1514/14) v majetku města Brna lze počet parkovacích stání navýšit o cca 60 míst.

V budoucím růstu hřbitova by bylo vhodné, aby měl technický dvůr samostatný vjezd z ulice Lány.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Pozemek č.1514/14 v katastrálním území Horní Heršpice (pro parkoviště), Vjezd přes pozemek č.1187/8 také v katastrálním území Horních Heršpic.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

9.a

ZDŮVODNĚNÍ:

Pozemek je z hlediska terénní konfigurace i územnímu plánu pro realizaci parkoviště vhodný.

POSTUP:

- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB, BKOM

C.2. OMEZENÍ VJEZDU NA HŘBITOV

Pohled na předprostor smuteční síně, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Omezení vjezdu všech vozidel na hřbitov v době hlavních svátků – dušiček, zejména v hodinách s nejvyšší návštěvností.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

9.e

ZDŮVODNĚNÍ:

Veřejnosti je umožněn vjezd na hřbitov za poplatek 200,- Kč / 2 hod.

Pohřební služby a kamenické firmy mají zakázaný vjezd na hřbitov v době víkendů a všech svátků.

POSTUP:

- Aktualizace provozního řádu hřbitova.

KOMPETENCE:

SHMB

C.3. OBNOVA CESTNÍ SÍŤE

Pohled na křižení cest u skupiny 6, 2020

POPIS ZÁMĚRU:

Obnova cestní sítě s ohledem na snížení odtoku dešťových vod z areálu a zlepšení stanovištních podmínek pro růst stromů.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

9.d

ZDŮVODNĚNÍ:

Stávající podoba cestní sítě je místy za hranicí své životnosti. Nepříjemný je stav celoplošného asfaltového povrchu nerespektujícího vzrostlé stromy.

POSTUP:

- V rozsahu nejstarší historické části hřbitova řeší projekt Obnova cestní sítě – probíhá.
- Navázat na projekt a ve stejném duchu realizovat cesty v ostatních částech hřbitova.
- Významná prostranství čestných pohřebišť, alejí a památníků je nutno řešit individuálně.
- Architektonická studie a projekt.
- Realizace.

KOMPETENCE:

SHMB

C.4. ZLEPŠENÍ PŘÍSTUPU Z MHD

Zastávka tramvaje Ústřední hřbitov, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Realizace zastávky tramvaje v místě mezi ulicemi Jihlavská a areálu policie dle územní studie Červený kopec 2017. Podchod pod Jihlavskou od zastávek ke Krematoriu.

Prověřit možnost zřízení občasných zastávek autobusu při ulici Bohunické, v provozu jen v době hlavních svátků nebo na znamení.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Vně areálu.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

9.c

ZDŮVODNĚNÍ:

Dostupnost hřbitova městskou hromadnou dopravou není s výjimkou tramvaje na ulici Vídeňské a autobusu na ulici Jihlavské bezprostřední. Obecným trendem je volit pohodlný způsob dopravy a tedy preference automobilu.

POSTUP:

Jednání s OD MMB, DPMB, SMB

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OD

C.5. ZACHOVÁNÍ VŠESMĚRNÉHO NÁJEZDU DO VJEZDU Z JIHLAVSKÉ

Pohled na vrátnici u ulice Jihlavské, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Zachovat všesměrný vjezd i výjezd z ulice Jihlavské.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Vjezd Jihlavská

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

9.f, 9.g

ZDŮVODNĚNÍ:

Realizací zkapacitnění ulice Jihlavské hrozí omezení vjezdu a výjezdu z důležitého provozního vjezdu. Tento vjezd je pro hřbitov strategický, neboť je jediný ze severní, východní a západní strany. Využívání pouze vjezdu Lány neúnosně prodlouží přejezdy po hřbitově a povede ke zvýšení dopravní zátěže v areálu. U vjezdu Jihlavská je nutné zachovat všesměrný nájezd i výjezd.

POSTUP:

- V projektu rekonstrukce ulice Jihlavské a následném územním a stavebním řízení využít pozice vlastníka sousedního pozemku a zajistit zachování všesměrného vjezdu i výjezdu.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OD, MMB OI, MMB OŽP, KAM, OUPR

C.6. REKONSTRUKCE VODOVODU A KANALIZACE

Stávající nápusťní místo na vodu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rekonstrukce areálové kanalizace a vodovodu.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

10.a, 10.b

ZDŮVODNĚNÍ:

Nevyhovující stav.

POSTUP:

- V rozsahu nejstarší historické části hřbitova řeší projekt Obnova cestní sítě – probíhá.
- Navázat na projekt a ve stejném duchu realizovat obnovu sítě v ostatních částech hřbitova.
- Projekt
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB

C.7. REKONSTRUKCE PŘÍPOJKY PLYNU K POHŘEBIŠTI SPOJENECKÝCH VOJÁKŮ

Čestné pohřebiště spojeneckých vojsk a účastníků domácího odboje z období II. světové války (skupina 56), 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rekonstrukce přípojky plynu.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

10.c

ZDŮVODNĚNÍ:

Nevyhovující stav.

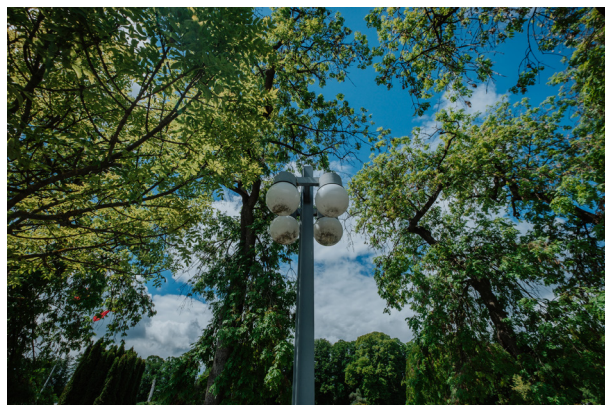
POSTUP:

- Řeší projekt Obnova cestní sítě – probíhá
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB

C.8. REKONSTRUKCE A ROZŠÍŘENÍ VEŘEJNÉHO OSVĚTLENÍ A ROZHLASU

Veřejné osvětlení v areálu hřbitova, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Zřízení veřejného osvětlení a rozhlasu u hlavních vstupů na hřbitov. Osvětlení hlavních komunikačních os vedoucích ke vstupům.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Vstup Vídeňská
Vstup Krematorium
Vstup Jihlavská
Vstup Lány
Vstup konečná tramvaje.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

10.d

ZDŮVODNĚNÍ:

Bezpečnost a lepší orientace na hřbitově ve večerních hodinách.

POSTUP:

- V částečném rozsahu vstupu Vídeňská řeší projekt „Obnova cestní sítě“ a urbanisticko-architektonická soutěž o návrh „Hlavní vstup Ústředního hřbitova v Brně“ – probíhá.
- V rozsahu vstupu Jihlavská řeší projekt „Obnova cestní sítě“ – probíhá
- Pro ostatní vstupy samostatný projekt.

KOMPETENCE:

SHMB

C.9. ROZŠÍŘENÍ POKRYTÍ KAMEROVÝM SYSTÉMEM

Pohled vstupní objekt SHMB, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Rozšíření pokrytí kamerovým systémem.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

10.e

ZDŮVODNĚNÍ:

Bezpečnost.

POSTUP:

- Projekt
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB, BKOM

C.10. PROPOJENÍ OBJEKTŮ DATOVÝMI ROZVODY

Pohled na vstup z ulice Vídeňská, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Propojení administrativních budov u vstupu Vídeňská (administrativní budovy, šatny, wc, budoucí vstupní objekty) s vrátnicí Jihlavská, vrátnicí Lány a zahradnickým zázemím „U Nohejla“ datovými rozvody. Stávající napojení na vnější datovou síť je v objektu Vídeňská 96.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

10.f

ZDŮVODNĚNÍ:

Propojení budov je nezbytné z důvodu zavádění systémů na vjezd do areálu včetně placení vjezdů, použití IP telefonů a vyřizování objednávek zahradnických prací apod. Vzhledem k rozlehlosti areálu a množství stromů je požadováno propojení datovými kabely umístěnými v zemi.

POSTUP:

- I. etapa – propojení objektů u vstupu Vídeňská, vrátnice Jihlavská – Řeší projekt Obnova cestní sítě – probíhá.
- II. etapa – propojení objektů Vídeňská s vrátnicí Lány a zahradním zázemím „U Nohejla“.

KOMPETENCE:

SHMB

03.D. MODERNIZACE VYBAVENOSTI

- D.1. Veřejné WC
- D.2. Sjednocení mobiliáře
- D.3. Nápustní místa na vodu

D.1. VEŘEJNÉ WC

Pohled na veřejné WC u hlavního vstupu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Doplnění dvou nových veřejných wc a jejich integrace se zázemím pro zahradníky.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Nutno najít vhodné pozice. Předběžně navrhujeme pozici u ohradní zdi ve středu skupiny 56 a dále v místě původního zázemí zahradníků v koutě u ohradní zdi u skupiny 66.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

11.a

ZDŮVODNĚNÍ:

Docházková vzdálenost na stávající veřejné WC je z některých míst na hřbitově velká. Přesahuje i 500 m, což pro starší občany představuje poměrně dlouhou dobu chůze.

POSTUP:

- Architektonická studie a projekt
- Projekt
- Realizace

KOMPETENCE:

SHMB, KAM

D.2. SJEDNOCENÍ MOBILIÁŘE

Příklad městského mobiliáře, M. Froněk, J. Němeček

POPIS ZÁMĚRU:

Výběr nových typů laviček, odpadkových košů, náпустných míst vody, orientačního a informačního systému a postupné nahrazování starých kusů.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

11.b

ZDŮVODNĚNÍ:

Jednotný mobiliář zvýší jak architektonickou úroveň hřbitova, tak celkovou pietu místa. U náпустných míst vody dojde k výraznému omezení úniku vody.

POSTUP:

- V částečném rozsahu řeší projekt „Obnova cestní sítě“ a urbanisticko–architektonická soutěž o návrh „Hlavní vstup Ústředního hřbitova v Brně“ – probíhá.
- Po výběru aplikovat stejné typy na celý hřbitov.

KOMPETENCE:

SHMB

D3. NÁPUSTNÍ MÍSTA NA VODU

Stávající nápuSTNÍ místo na vodu, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Náhrada všech nápuSTNÍCH míst na vodu novými typy.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Celý areál hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

11.c

ZDŮVODNĚNÍ:

Současná místa jsou nejen v havarijním stavu, ale jsou navíc velmi nevhodná z důvodu velkých úniků vody.

POSTUP:

Mobiliář bude navržen ve spolupráci Dopravoprojektu a KAM v rámci projektu Obnova cestní sítě.

KOMPETENCE:

SHMB

03.E. KONCEPCE ROZVOJE A TRANSFORMACE HŘBITOVA

Obecné zdůvodnění přístupu k rozvoji areálu hřbitova

Ovlivňující faktory pro rozvojovou část

Referenční příklady

E.1. Rozvojová část A - Vsypové a rozptylové loučky a kolumbária

E.2. Rozvojová část B - Plocha rozvoje (sady)

E.3. Rozvojová část C - Jižní část hřbitova

OBECNÉ ZDŮVODNĚNÍ PŘÍSTUPU K ROZVOJI AREÁLU HŘBITOVA

Od konce druhé světové války procházel Československý stát i celá jeho společnost proměnou vnímání duchovní oblasti. Tato změna se odrazila také ve vztahu člověka ke smrti a pohřbívání. Narození i úmrtí přestalo být součástí domovů a rodiny, ale izolovalo se v nemocnicích v kritických chvílích pro nejbližší nepřístupných. Sociologické teorie hovoří v souvislosti s moderní společností o jistém odcizení smrti. Dnes se situace opět mění, ale spíše než o návrat k předchozím zvykům můžeme vnímat hledání nových cest k obnovení duchovního vztahu se zemřelými, nalezení nové důstojnosti a piety při rozloučení se zemřelým i při uložení jeho ostatků. Je proto na místě se tomuto tématu věnovat se snahou o postupnou rehabilitaci vnímání této životní kapitoly. Jiným přístupem ke koncepci utváření míst posledního odpočinku lze dosáhnout i pozitivnějšího vnímání hřbitova, než jak jej vnímáme dnes. Lze jej koncipovat jako nedílnou součást sídel, jako specifický typ veřejného prostoru, který lze navštívit kdykoliv a neomezuje se pouze na období svátků.

OVLIVŇUJÍCÍ FAKTORY PRO ROZVOJOVOU ČÁST

Dle podrobných analýz a jejich závěrečných zhodnocení vyplývá několik zásadních skutečností, které odráží historii, současný stav a nastiňují budoucí vývoj hřbitova.

Za zásadní historické milníky a změny ve společnosti, které ovlivnily podobu a fungování hřbitova, lze označit období do konce první světové války, období první republiky a období socialistického státu, na které navazuje současný stav. Podstatným vlivem byla i změna počtu věřících ve společnosti a akceptace kremace římskokatolickou církví. Tyto úseky v dějinách hřbitova se projevily především na změně ve způsobu pohřbívání, a to od kopaných hrobů (hrobek), přes urnový

způsob ukládání až po rozptyl a vsyp. Právě způsob uložení pozůstatků nejvýznamněji ovlivňuje prostorové nároky, a tedy i prostorové uspořádání samotného hřbitova.

Při založení hřbitova architekt Alois Prastorfer vycházel z prostorových nároků pro hroby kopané a přizpůsobil tomu i koncepci svého návrhu – hrobová pole, vycházející z potřebné velikosti pro určitý počet hrobů, utvářejí jasný rastr v kompozici připomínající latinský kříž. V jeho návrhu se také odráží doba, v které návrh autor vytvořil a také žil. Další rozvoj navazuje na rastr daný při založení, jelikož potřeba kopaných hrobů byla stále aktuální.

Druhým milníkem, který představuje zásadní změnu ve způsobu ukládání pozůstatků, je zpopelňování a následné uložení ostatků do uren. Tento způsob je prostorově mnohem méně náročný a tím vzniká nejen nová velikost hrobů, ale i typ drobné architektury – tzv. kolumbária a urnový hrob.

Posledním a v současné době výrazně oblíbeným způsobem je vsyp a rozptyl, který klade nároky nejméně náročné. Tímto způsobem vznikají zatím poslední typy uložení pozůstatků, které se na Ústředním hřbitově praktikují – rozptylové a vsypové loučky.

Jak již bylo zmíněno v analytické části, předchozí dokumenty typu generel pohřbívání v Brně se zabývaly především počty zesnulých a následně potřebnými počty kopaných hrobových míst – tedy nutnou rozvojovou plochou hřbitovů. Územní generel pohřbívání správního obvodu města Brna (2000) očekával, že kapacita dnešní rozlohy hřbitova bude vyčerpána již v roce 2010 a rozsáhlá územní rezerva v roce 2030. Prognóza se však nenaplnila a je zřejmé, že ani v následujících letech se naplňovat nebude. Příčinou je stále narůstající trend ukládání zpopelněných ostatků mimo hřbitov (v domácnostech, rozptyl v krajině).

Tyto výše zmíněné důvody a závěry z analýz jsou podkladem pro návrh nové hranice

rozvojové plochy a uvolnění její původní části pro jinou veřejně prospěšnou funkci.

Rozvoj neboli růst plochy hřbitovního areálu vzhledem k potřebě plochy pro kopané a urnové hroby není opodstatněný, co se však týká nové plochy pro vsypové a rozptylové loučky, je situace opačná. V horizontu následujících 10 let bude kapacita zcela vyčerpána a je na místě řešit další plochy pro tento způsob uložení. Právě vsyp a rozptyl umožňují koncepci rozvojové plochy více rozvolněnou a podporující typ parkového nebo lesního hřbitova.

S růstem plochy hřbitovního areálu je spjaté další velké téma, které je už i v současné rozloze hřbitova aktuální, a to je nový západní vstup. Tento vstup by měl být řešen společně s celou přiléhající plochou směrem do Bohunic, která je podmíněna územní studií ÚS – 22 dle nového územního plánu. Tato studie by měla zaručovat koncepční řešení nového vstupu, jeho předprostoru, přiléhajících parkovacích ploch, zeleně a propojení s novou zástavbou, která má vzniknout také na západ od Ústředního hřbitova. Rozsáhlá rozvojová plocha, která je v současné době využívána jako sad ovocných stromů, je oplocený areál tvořící bariéru mezi hřbitovem a Bohunicemi. Ač se jedná o plochu zeleně, nelze ji využít k návštěvě ani průchodu do areálu hřbitova.

REFERENČNÍ PŘÍKLADY

Součástí této kapitoly tvoří příklady, jakým způsobem pracovat s hřbitovními plochami stávajícími a nově vytvořenými. Jedná se různé přístupy, které mají společnou myšlenku, a to je tvorba místa, kde je příjemné chvíli setrvat.

Hřbitov Ohlsdorf, Hamburg

OHLSDORF, HAMBURG, NĚMECKO

Velmi rozsáhlá plocha hřbitova s velkorysími parkovými plochami je pozitivním příkladem, jak přistupovat k měnícímu se trendu v pohřbívání. V Hamburgu je patrné, že vývoj hřbitova a jeho stávající podobu jistě ovlivnil dřívější trend pohřbívání žehem a odlišný přístup k hřbitovu, který není pojat pouze jako místo posledního odpočinku. Co lze přejímat jako správný přístup, je nabídnout plochu hřbitova nikoliv jen k uložení ostatků, ale i jako místo pobytu a relaxace a činností, které lze sloučit provozem a pietou místa (naučné stezky, včelín). Hřbitov je velmi pečlivě udržován a místy působí spíše jako botanická zahrada s řadou vodních

Hřbitov Ohlsdorf, Hamburg

prvků a bohatou druhovou strukturou. Tím, že je hřbitov organicky začleněn do struktury města, stává se jeho nedílnou součástí, kterou místní obyvatelé využívají nejen k návštěvě svých blízkých zesnulých, ale i jako příjemný veřejný prostor. Ohlsdorf je největším parkovým hřbitovem na světě a díky důkladné péči a kvalitnímu založení také jeden z nejhezčích.

SKOGSKYRKOGÅRDEN, STOCKHOLM, ŠVÉDSKO

Skogskyrkogården představuje dokonalý příklad tzv. lesního hřbitova. Díky svému ztvárnění a kvalitě je od roku 1994 zařazen do světového dědictví UNESCO. V době svého založení představoval zcela unikátní typ hřbitova, který je harmonicky spjat s krajinou a typickým severským lesem. Hřbitov vznikl na základě architektonické soutěže již v roce 1912 a díky kvalitní koncepci je jeho ráz zachován až do dnešní doby. I tento hřbitov se během růstu města stal jeho součástí, která je hojně navštěvovaná nejen jako místo pietní, ale jako veřejný prostor, který díky svému ztvárnění působí harmonickým dojmem.

Skogskyrkogården, Stockholm, Švédsko

LESNÍ HŘBITOV, ZLÍN, ČESKÁ REPUBLIKA

Jeden z prvních lesních hřbitovů v Československu vznikl ve Zlíně v letech 1930–1931. O jeho založení se zasloužil Tomáš Baťa, který se inspiroval v USA a také v Novém Boru u České Lípy. Původně byl hřbitov součástí lesů v kopcích nad Zlínem, dnešní situace se mírně změnila, ale charakter, který byl hřbitovu

vtisknut při jeho založení, zůstává stále stejný. Lesní prostředí, do kterého jsou vloženy nepříliš výrazné náhrobky, působí velmi harmonickým dojmem. I původní záměr autorů, jimiž byli Rudolf Gerbec a František Lydie Gahura, byla myšlenka, že ztvárnění funerální plastiky má působit co nejméně okázale a přizpůsobit se přírodnímu prostředí.

Vsypová loučka, Lesní hřbitov Zlín, Česká republika

MĚSTSKÝ HŘBITOV, PREŠOV, SLOVENSKO

Nejmladší z vybraných příkladů je městský hřbitov v Prešově. Jedná se o návrh hřbitova od architektonické kanceláře STOA, který vzešel ze soutěže v roce 2003. Koncept návrhu spočívá v podobném přístupu jako v předchozích příkladech, tedy jako k veřejnému lesoparku s hlavní pietní funkcí. Návrh má přírodní charakter, který je dané lokalitě blízký. Hřbitov je členěn rastrem betonových stezek a další vrstvu komunikací tvoří organické chodníky vložené mezi modelovaný terén. Tímto způsobem je dosaženo přírodnějšího charakteru prostoru.

Vstup do Městského hřbitova, Prešov, Slovensko

E.1. ROZVOJOVÁ ČÁST A - VSYPOVÉ A ROZPTYLOVÉ LOUČKY A KOLUMBÁRIA

Rozvojová plocha v západní části areálu hřbitova vedle vsypových louček, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Plocha vymezená v návrhu (výkres č. 03, grafické přílohy Generelu Ústředního hřbitova) je rozdělena do dvou celků. Jedná se o plochu transformační (část A) vsypových a rozptylových louček a kolumbárií a čisté rozvojovou plochu (část B), která se nachází v místě dnešních ovocných sadů. Jelikož ze současné situace vyplývá zvýšený zájem o rozptyl a vsyp, je na místě řešit část A jako první etapu celkového návrhu na rozvoj.

E.1.1. REVITALIZACE VSYPOVÝCH A ROZPTYLOVÝCH LOUČEK

Toto území lze měnit ve velmi omezeném režimu, jelikož se jedná o plochu, kde je uloženo velké množství ostatků. Lze zasahovat do podoby, cestní sítě a zbytkových ploch, kde pietní pravidla neplatí. Území lze upravovat především krajinářským způsobem. Projekt musí řešit jak zlepšit kvalitu trávníků pro rozptyl a vsyp. Cílem transformace tohoto území je organické propojení, včetně návrhu malé rozvojové plochy v západní části tohoto území. Dalším krokem by mělo být odstranění bariér a příprava na budoucí propojení s rozvojovou částí B.

E.1.2. KOLUMBÁRIA

Umístění a typ stávajících kolumbárií bylo řešeno nekoncepčním přístupem, proto došlo k tomu, že objekty tvoří bariéru jak mezi rozvojovou plochou a samotným hřbitovem, tak i mezi jednotlivými částmi hřbitova. Proto je na místě řešit možnost postupného přesunu a realizaci kolumbárií nových, které budou splňovat požadavky jak na kvalitu zpracování, tak na koncepční umístění. Tyto kroky se budou muset řešit etapizovaně.

E.1.3. KOMUNIKAČNÍ UZEL

Území, které se nachází za stávajícími kolumbárií (K3,K4) a nejstarším vojenským hřbitovem, tvoří jakýsi odříznutý appendix. Lokalita představuje klíčové území, které může tvořit zásadní propojující a stmelující těžiště všech důležitých částí hřbitova. Rozvojová plocha (část B) a transformační území (část A) je na správném řešení této lokality nejvíce závislá. Území je v současném stavu zcela odříznuto a pokud by k odstranění bariér nedošlo, nelze efektivně a kvalitně propojit obě zmíněné lokality i zbytek hřbitova. Doplnit další možnost bezbariérového propojení nové a staré části.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Plocha vsypových a rozptylových louček a kolumbárií.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

1.a, 1.b, 1.f, 5.b, 5.c, 5.d, 12.a, 12.b

ZDŮVODNĚNÍ:

Viz obecné zdůvodnění přístupu k rozvoji areálu hřbitova.

POSTUP:

- Krajinářsko-architektonická soutěž.
- Krajinářsko-architektonická studie.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OI, MMB OŽP

E.2. ROZVOJOVÁ ČÁST B – PLOCHA ROZVOJE (SADY)

Rozvojová plocha v západní části areálu hřbitova – sady, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

E.2.1 HŘBITOV JAKO NOVÁ KRAJINA, NOVÉ ZPŮSOBY POHŘBÍVÁNÍ

Rozvojová plocha představuje příležitost k hledání nových způsobů a forem rituálů uložení ostatků zemřelých. Svým způsobem naváže na dobu vzniku krematoria, jenž bylo jedinečnou odpovědí na hledání nové formy stavby posledního rozloučení, stavby, pro kterou v té době neexistovala ustálená typologie. Lze navázat na zavedené formy, jako je rozptyl, vsyp, uložení do rozložitelné urny, ale lze také nalézt zcela novou, více pietní a důstojnou formu. Součástí návrhu bude funkční logická cestní síť doprovázená potřebnou infrastrukturou pro údržbu a provoz hřbitova a zázemí pro obřadníky.

E.2.2. NOVÝ ZÁPADNÍ VSTUP

Součástí nové rozvojové plochy bude i nový západní hlavní vstup, který umožní propojení směrem od Bohunic. Jeho součástí by mělo být i kvalitní a funkční řešení předprostoru s kapacitním parkováním a novou zastávkou MHD, to vše doplněné zelení a případnou vhodnou vybaveností. Podle potřeby lze navrhnout více vstupů do areálu. Vstup včetně všeho vybavení musí být bezbariérový.

E.2.3. PROPOJENÍ STARÉ A NOVÉ

Nová část hřbitova by měla být organicky propojená se stávající částí areálu. Místa prostupů by měla být především tam, kde navazuje stávající cestní síť. Propojení by mělo být tvořeno nejen komunikacemi, ale i také průhledy, krajinářskou úpravou apod. Doplnit další možnost bezbariérového propojení nové a staré části.

E.2.4. ARCHITEKTURA A KRAJINA

Významným a obohacujícím prvkem nové části mohou být solitérní objekty a umělecká díla, která vhodným způsobem doplní přírodní hřbitovní krajinu.

E.2.5. VYBAVENÍ A ZÁZEMÍ PRO PROVOZ

Součástí řešení nové části by mělo být zázemí s takovým vybavením, které odpovídá potřebám údržby dané velikosti a typu hřbitova. Území vhodné pro umístění těchto objektů a ploch leží v místě stávajícího technického dvora Lány, další lze případně umístit libovolně v rámci rozvojové plochy části B. Součástí návrhu bude řešení mobiliáře, infomačního systému apod., viz kapitola 03.D.

E.2.6. PROPOJENÍ S KAPLÍ

V rámci rozvoje lze pracovat se záměrem spolků vybudovat v sousedství rozvojové plochy hřbitova duchovní centrum s kaplí.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Rozvojová část na jihozápadní straně hřbitova.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

1.a, 1.f, 5.c, 12.a, 12.b, 13.c

ZDŮVODNĚNÍ:

Viz obecné zdůvodnění.

POSTUP:

- Krajinářsko–architektonická soutěž.
- Krajinářsko–architektonická studie.

KOMPETENCE:

SHMB, MMB OI, MM OŽP

E.3. ROZVOJOVÁ ČÁST C - JIŽNÍ ČÁST HŘBITOVA

Jižní část hřbitova se vzrůstajícím počtem prázdných hrobů, 2021

POPIS ZÁMĚRU:

Záměr řeší nejmladší část hřbitova, kde se nachází nejvíce volných hrobů. Cílem je koncentrovat úbytek hrobových míst do jednoho celku a zbrzdit tento úbytek v ostatních částech hřbitova. Výsledkem by měly být prázdné skupiny, které mohou být koncepčně proměněny na místa s jiným způsobem pohřbívání. Struktura hřbitova zůstane zachována, počítá se se změnou řešení jednotlivých skupin.

Způsob, jak dosáhnout této změny, je neumožnění nových pohřbů do řešených skupin. Stávající hroby budou ponechány, nebudou aktivně rušeny a přesunovány. Postup vyprázdnění bude pozvolný bez narušení piety místa.

Jelikož jde o dlouhodobý proces s nepředvídatelnou dynamikou, je řešená oblast rozdělena do tří zón - etap. Odhadujeme čas potřebný na úplné uvolnění skupin na 50 let. Etapy jsou rozděleny orientačně s cílem vymezit smysluplné celky, dle potřeby je lze sloučit do jedné, nebo rozdělit jinak.

Uvolněním skupin vznikne pruh zeleně lemující jižní část hřbitova, se kterým bude možno

v budoucnosti libovolně nakládat dle aktuální potřeby a trendů.

PROSTOROVÉ VYMEZENÍ:

Jižní část hřbitova od ohradní zdi po zed' posledního rozšíření, skupiny 90-92, 94-113.

PROBLÉM Z ANALYTICKÉ ČÁSTI:

1.a, 1.f

ZDŮVODNĚNÍ:

- Umožnění nových forem pohřbívání.
- Řešení úbytku zájmu o pohřbívání na hřbitově a vyprazdňování hřbitova.
- Koncentrace úbytku hrobů do jedné oblasti zbrzdí úbytek v ostatních částech.
- Sjednocování volných ploch po hrobech do větších, lépe udržovatelných celků.

POSTUP:

- Vyhlášení zóny 1 se zákazem pohřbívání.
- Uvolnění skupin.
- Realizace nových způsobů pohřbívání a krajinného řešení.

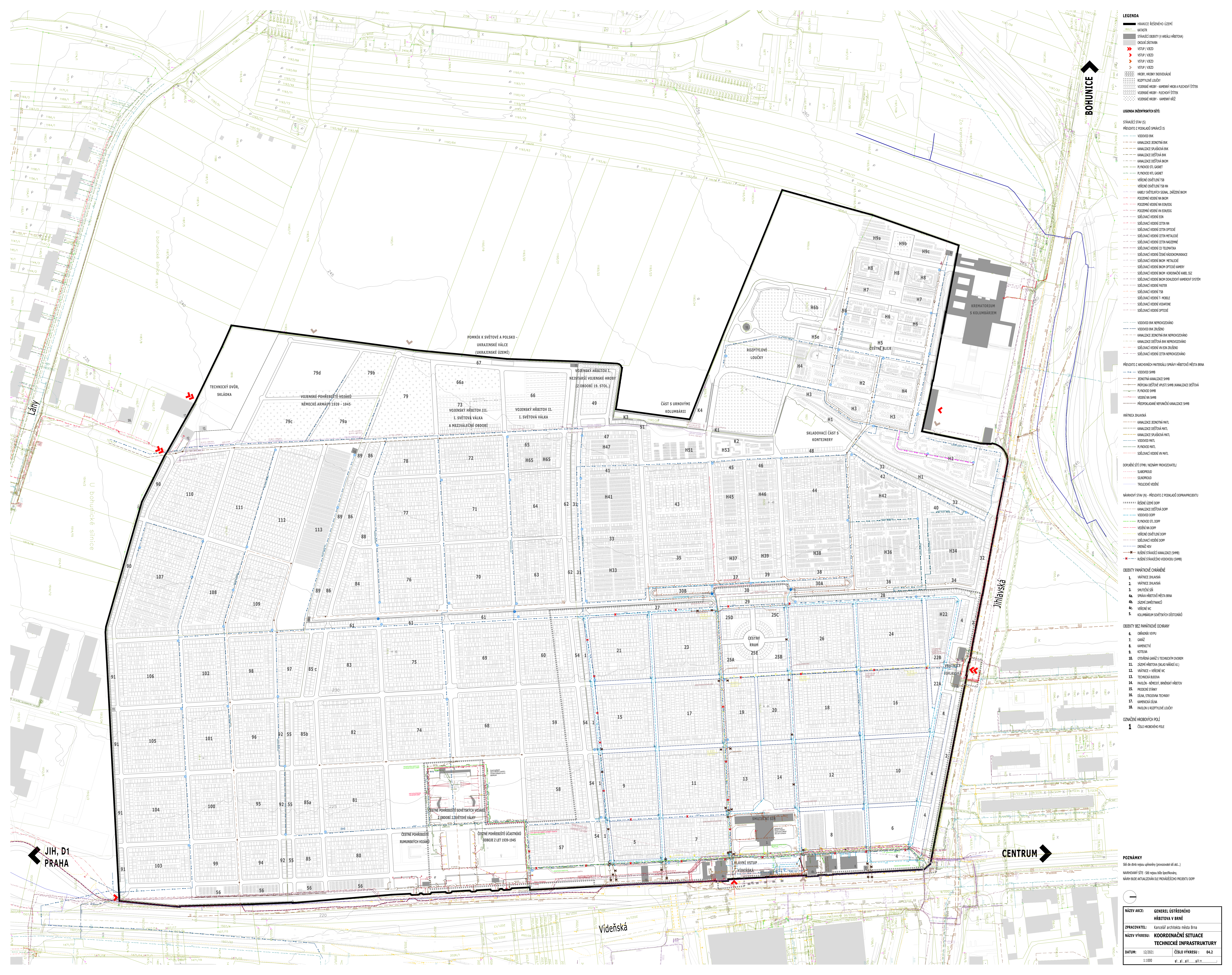
KOMPETENCE:

SHMB, MMB OI, MM OŽP

04 GRAFICKÁ ČÁST - PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

- 04.1 Koordinační situace stávajícího stavu
- 04.2 Koordinační situace technické infrastruktury
- 04.3 Problémový výkres
- 04.4 Návrhový výkres

- LEGENDA**
- HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ**
- KATRETA
 - STAVAJÍCÍ OBJEKTY (V AREÁLU HRABOVA)
 - OBJEKTY HRABOVA
 - VSTUP V JEZD
 - VSTUP V JEZD
 - VSTUP V JEZD
 - VSTUP V JEZD
 - HRAB, HRABKY INDIVIDUÁLNĚ
 - ROZPTÝLOVÉ LOUČKY
 - VOJENSKÉ HRABY - KAMENNÝ HRAB A PŘEDOVÝ ŠTĚK
 - VOJENSKÉ HRABY - PŘEDOVÝ ŠTĚK
 - VOJENSKÉ HRABY - KAMENNÝ HRAB

- LEGENDA INŽENÝRSKÝCH SÍTÍ**
- STAVAJÍCÍ STAV (S)
 - PŘEVÁZTO Z POZEMKŮ SPRÁVČÍ IS
 - VOODOVO BIK
 - KANALIZACE JEZDŮVNA BIK
 - KANALIZACE SPRAŠOVÁ BIK
 - KANALIZACE ČIŠTĚNÁ BIK
 - PLŮMNOVÝ STL GARNET
 - PLŮMNOVÝ VTL GARNET
 - VĚŠENÉ OSVĚLENÍ TSB
 - VĚŠENÉ OSVĚLENÍ TSB IN
 - KABLY SVĚTLÝCH SIGNAL. ZAŘÍZENÍ BIKOM
 - PODPOBNÍ VĚŠENÍ IN BIKOM
 - PODPOBNÍ VĚŠENÍ IN EDWARDS
 - PODPOBNÍ VĚŠENÍ IN EDWARDS
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ ESI
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ CETN IN
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ CETN OPTODĚ
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ CETN METALODĚ
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ CETN MAZEMĚ
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ ČIŠŤE FAKODKOMUNIKACE
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ BIKOM METALODĚ
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ BIKOM OPTODĚ KAMERY
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ BIKOM KORIDORŮVNA KABE. SZ
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ BIKOM PANELOVÝ KAMEROVÝ SYSTÉM
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ FAKTORIA
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ TSB
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ T-MOBILE
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ VOZDUKNE
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ OPTODĚ
 - VOODOVO BIK NEPROVOZOVÁNO
 - VOODOVO BIK ZRUŠENO
 - KANALIZACE JEZDŮVNA BIK NEPROVOZOVÁNO
 - KANALIZACE ČIŠTĚNÁ BIK NEPROVOZOVÁNO
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ IN ESI ZRUŠENO
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ CETN NEPROVOZOVÁNO

- PŘEVÁZTO Z ARCHIVNÍCH MATERIÁLŮ SPRÁVY HRABTOVŮV HĚSTA BRNA
- VOODOVO SHB
- JEZDŮVNA KANALIZACE SHB
- PROJEKČNÍ KANALIZACE SHB
- PLŮMNOVÝ STL GARNET
- PŘIŘAZENÍ NEKUPČOVÁNÍ KANALIZACE SHB

- VRAŤNICE ŽILAVSKÁ**
- KANALIZACE JEZDŮVNA MATL
 - KANALIZACE ČIŠTĚNÁ MATL
 - KANALIZACE SPRAŠOVÁ MATL
 - VOODOVO MATL
 - PLŮMNOVÝ MATL
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ IN MATL

- DOKONČENÍ SÍTÍ OTBŮ NEVĚŠENÝ PROVOZOVATELŮ**
- SLABOPROUD
 - SILNOPROUD
 - TRIEKOVÉ VĚŠENÍ

- NÁVRHOVÝ SÍTĚVÝ PŘEVÁZTO Z DOKONČENÍ DOKONČOVATELŮ**
- ŘEŠENÉ ÚZEMÍ DOPP
 - KANALIZACE ČIŠTĚNÁ DOPP
 - VOODOVO DOPP
 - PLŮMNOVÝ STL DOPP
 - VĚŠENÍ IN DOPP
 - VĚŠENÉ OSVĚLENÍ DOPP
 - SŘIŠŤOVACÍ VĚŠENÍ DOPP
 - DRENÁŽ HŮV
 - ŘEŠENÍ STAVAJÍCÍ KANALIZACE (SHB)
 - ŘEŠENÍ STAVAJÍCÍHO VOODOVOU (SHB)

- OBJEKTY PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÉ**
- VRAŤNICE ŽILAVSKÁ
 - VRAŤNICE ŽILAVSKÁ
 - SMUTNĚNÍ SÍŇ
 - SPRAVA HRABTOVŮV HĚSTA BRNA
 - ŽÁZNĚVÁ ZÁVĚŠŤOVÁNÍ
 - VĚŠENÉ VIC
 - KOLUMBARIUM SOVĚTSKÝCH OŠTĚROVNÍ

- OBJEKTY BEZ PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÝ**
- OSVĚŤOVACÍ VSTUP
 - GARŽ
 - KAMENNÝVĚ
 - KOTELNA
 - OTVĚRNÁ GARŽ S TECHNICKÝM DVOREM
 - ŽÁZNĚVÁ HRABTOVŮV (SKLAD NÁRAŽÍ AL)
 - VRAŤNICE + VĚŠENÉ VIC
 - TECHNICKÁ BUDOVA
 - PRÁKOVNÝ HRABTOVŮV, ZNĚŠŤOVACÍ HRABTOV
 - PROŠŤENÉ STĚNY
 - ŽILNA STROJOVNA TECHNICKY
 - KAMENNÁ ŽILNA
 - PRÁKOVNÝ ROZPTÝLOVÉ LOUČKY

- ODZNAČENÍ HRABOVÝCH PŮLÍ**
- ČÍSLO HRABOVĚHO POLE

POZNÁMKY

SBE DE OTBŮ NEBOU UPĚŠENÝ (PROVOZOVATEL SÍŇ STL...)

NÁVRHOVÝ SÍTĚVÝ SBE ŘEŠENÝ ÚŽE ŠPEŠŤOVÁNÝ, MŮŽE BUDE AKTUALIZOVÁN BĚ PŘEVÁZTO ŽILAVSKÉHO PROJEKTU DOPP

NÁZEV AKCE: GENEREL ÚSTŘEDNÍHO HRABTOVA V BRNĚ

ZPRACOVATEL: Kancelář architektů města Brna

NÁZEV VÝKRESU: KOORDINAČNÍ SITUACE TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY

DATUM: 12/2021 **ČÍSLO VÝKRESU:** 04.2

1:1000 **VL. M. JIL. KJL.M.**

JIH, D1 PRAHA

CENTRUM

